

Metti Lampinen

KULTTUURIN LAAJAKAISTALLA – MATKALLA ELÄMYKSISTÄ SIVISTYKSEEN
Kulttuurikasvatushankkeen arviointitutkimus

Pro gradu -tutkielma

Jyväskylän yliopisto

Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos

Taidekasvatus

Kevät 2010

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen	Laitos – Department Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Tekijä – Author Lampinen <u>Metti</u> Elina	
Työn nimi – Title Kulttuurin laajakaistalla – matkalla elämyksistä sivistykseen. Kulttuurikasvatushankkeen arviointitutkimus	
Oppiaine – Subject Taidekasvatus	Työn laji – Level Pro gradu
Aika – Month and year Toukokuu 2010	Sivumäärä – Number of pages 65
Tiivistelmä – Abstract <p>Tämän pro gradutyön tarkoituksena on arvioida Kulttuurin laajakaista -hankkeen onnistumista vuosina 2004–2009. Kulttuurin laajakaista on edelleen toimiva yhdeksän Helsingissä sijaitsevan kansallisen kulttuurilaitoksen yhteistyöhanke, jonka tarkoituksena on tutustuttaa nuoria kansalliseen kulttuuriperintöön. Oppimateriaalina toimivat kulttuurilaitosvierailut, <i>Kansalliset kulttuurilaitokset</i> -julkaisu sekä verkkosivut tehtävineen. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää mitkä tekijät edesauttoivat hankkeen onnistumista ja mitkä muodostuivat ongelmakohtiksi. Arvioinnin tarkoitus on tuottaa tietoa ja ymmärtää paremmin kulttuurikasvatushankkeen toimivuutta sekä kulttuurilaitosten sopivuutta koulujen oppimisympäristöksi.</p> <p>Tutkimuksessa on käytetty laadullisen tutkimuksen menetelmiä. Aineisto on kerätty hanketta toteuttavalta osapuolelta eli kulttuurilaitoksilta puolistrukturoiduilla sähköpostikyselyillä. Mukana on myös vertailevan kohteena hankkeeseen osallistuneiden koulujen näkemyksiä, jotka on kerätty sähköisellä palautelomakkeella hankkeen verkkosivuilla. Tutkimuksessa Kulttuurin laajakaista -hankkeen onnistumista arvioidaan muun muassa kokemuksellisen oppimisen näkökulmasta. Kansallisen kulttuuriperinnön tärkeys ja hankkeen kohderyhmä nuoret ovat myös arvioinnin kohteena.</p> <p>Hankkeen keskeisimpinä onnistumiskriteereinä pidettiin opetussuunnitelmiin linkittyvää oppimateriaalia, kokemuksellisuutta sekä hyvin toimivaa kulttuurilaitoksien välistä yhteistyötä. Hankkeen suurimpana hankaluutena on ollut rahoituksen epävarmuus ja siitä johtuva projekti-luonne, mikä on vaikeuttanut koulujen sitoutumista hankkeeseen sekä hankkeen toiminnan kehittämistä. Käytännön toteutuksen muita ongelmia olivat vierailuohjelman aikataluttaminen sekä matkakustannukset Helsingin ulkopuolelta osallistuttaessa.</p> <p>Kulttuurin laajakaista on tarjonnut kouluille uusia oppimisympäristöjä sekä monikäyttöistä oppimateriaalia. Kulttuurilaitoksille hanke on antanut uusia pedagogisia malleja yleistyön toteutukseen. Hanke on myös tuonut laitoksiin uusia yleisöjä ja kasvattanut henkilökunnan pedagogista tietotaitoa. Kulttuurin laajakaista on myös vaikuttanut kaksikielisten (suomi/ruotsi) oppimisympäristöjen käyttömahdollisuuksien laajenemiseen.</p> <p>Kulttuurin laajakaistan tarjoamia mahdollisuuksia kokemukselliseen oppimiseen sekä eheyttävään opetukseen pidettiin hienona. Hankkeen tavoite avata ovia kulttuurilaitoksiin sekä herättää kiinnostusta taiteen, kulttuurin, tutkimuksen ja tiedon maailmaan on toteutunut odotetusti. Hankkeen jatkuessa oppimateriaali tulee vaatimaan kehittämistä sekä toiminnan ylläpito uusia rahoitus- ja toimintamalleja.</p>	
Asiasanat – Keywords Kulttuurin laajakaista, kulttuurikasvatus, kokemuksellinen oppiminen, kulttuuriperintö, nuoret	
Säilytyspaikka – Depository Taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos, Juomatehdas.	
Muita tietoja – Additional information Kieli: suomi	

KULTTUURIN LAAJAKAISTALLA – MATKALLA ELÄMYKSISTÄ SIVISTYKSEEN

Kulttuurikasvatushankkeen arviointitutkimus

1	JOHDANTO	1
1.1.	Aiheen valinta ja rajaus	2
1.2.	Tutkimuksen tausta ja tavoitteet	3
1.3.	Tutkimuksen rakenne	3
2	KULTTUURIN LAAJAKAISTA	5
2.1.	Hankkeen tausta	5
2.2.	Tarkoitus ja tavoitteet	6
2.3.	Toimintamalli	7
2.4.	Oppimateriaali	8
2.5.	Organisaatio	11
2.6.	Rahoitus	12
3	TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	14
3.1	Pragmatismi ja kokemuksellinen oppiminen	14
3.2	Oppimisympäristöajattelu	20
3.3	Kohderyhmänä nuoret	22
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	25
4.1.	Asemani tutkijana	25
4.2.	Tutkimusmenetelmien valinta	25
4.3.	Tutkimusaineisto	26
4.4.	Tutkimuksen luotettavuus ja riittävyys	28
5	TEKIJÖIDEN JA OSALLISTUJIEN NÄKEMYKSET HANKKEESTA	30
5.1.	Kulttuurin laajakaistan erityisyys	30
5.2.	Oppimateriaalin ja vierailuohjelman toimivuus	32
5.3	Laitosten välinen yhteistyö	35
5.4.	Kohderyhmä	36
5.5.	Vaikutukset kulttuurilaitosten toimintaan	38
5.6	Ongelmakohdat hankkeen toteuttamisessa	39
6	HANKKEEN TAVOITTEIDEN JA NIIDEN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI	44
6.1.	Saavutukset	44
6.2.	Toiminnan tarkoituksenmukaisuus	46
6.2.1.	Käytännön toteutus ja kehittämiskohteet	46
6.2.2.	Pedagoginen onnistuminen	52
6.3.	Hankkeen lähtökohtiin liittyvät teemat	57
6.3.1.	Nuoret kulttuurinkuluttajina	57
6.3.2.	Kansallisen kulttuuriperinnön merkitys	59
6.3.3.	Kulttuurilaitokset kulttuuriperinnön välittäjinä	61
7	PÄÄTÄNTÖ	64

LÄHTEET

LIITTEET

- LIITE 1. Palautekysely kulttuurilaitoksille 1
- LIITE 2. Palautekysely kulttuurilaitoksille 2
- LIITE 3. Webropol-palautekysely opettajille
- LIITE 4. Webropol-palautekysely oppilaille
- LIITE 5. KanKu-ryhmä
- LIITE 6. Hankkeen rahoitus 2004-2009

1. JOHDANTO

Helsingin Rautatien torin laidalla olevat Ateneumin taidemuseo ja Kansallisteatteri tai Mannerheimintien varrella sijaitsevat Kansallisooppera ja Kansallismuseo ovat monille tuttuja rakennuksia. Useiden suomalaisten mielestä ne ovat kansallisia monumentteja ja osa kulttuuriperintöämme.

Lähes kaikki kansallisista kulttuurilaitoksistamme ovat syntyneet kulttuurisesti toimeliaalla 1800-luvulla. Niillä on keskeinen merkitys suomalaisen sivistyksen sekä valtiollisen ja poliittisen elämän muotoutumisessa. Nykyään nämä kansalliset monumentit ovat eläviä nykyaikaisia kulttuuri- ja tietokeskuksia, jotka tarjoavat monenlaisia elämyksiä. Elämykset, sivistys ja suomalainen kulttuuriperintö ovat pääosassa myös Kulttuurin laajakaista -hankkeessa.

Kulttuurin laajakaista on yhdeksän kansallisen kulttuurilaitoksen yhteistyönä tuotettu kulttuurikasvatushanke. Hanke toimii edelleen ja sen tarkoituksena on ollut tutustuttaa peruskoulujen 7.–9.-luokkalaiset, lukiolaiset ja ammattioppilaitosten opiskelijat suomalaiseen kulttuuriperintöön kulttuurilaitosten historian ja nykypäivän kautta. Pyrkimyksenä on ollut kasvattaa tietoisuutta siitä, mitä varten erilaiset yhteiskunnan ylläpitämät kansalliset kulttuurilaitokset ovat olemassa, ketä ne palvelevat, mitä laitoksissa tehdään ja miten kansalaiset voivat käyttää laitosten palveluita.

Kulttuurin laajakaista -hankkeen tavoitteena on ollut voimistaa oppilaiden tietoisuutta omasta kulttuuri-identiteetistä ja edistää kulttuuriperinnön tuntemusta. Hanke on myös pyrkinyt monipuolistamaan koulujen oppimisympäristöjä ja -menetelmiä, tarjoamaan mahdollisuuksia eheyttävään opetukseen sekä elämykselliseen ja kokemukselliseen oppimiseen. Kulttuurilaitoksille hanke on antanut mahdollisuuden kehittää pedagogista työtään sekä keskinäistä yhteistyötään.

Hankkeessa ovat mukana valtakunnallisesti toimivat laitokset: Kansallisarkisto, Kansalliskirjasto, Suomen kansallismuseo, Suomen Kansallisooppera, Suomen Kansallisteatteri, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Svenska litteratursällskapet i Finland, Svenska Teatern ja Valtion taidemuseo (Ateneumin taidemuseo, Nykyaikaisen taiteen museo Kiasma, Sinebrychoffin taidemuseo ja Kuvataiteen keskusarkisto). Hanke toimii yhteistyössä Opetushallituksen kanssa.

Tutkimukseni tarkoitus on selvittää Kulttuurin laajakaista -hankkeen onnistumista vuosina 2004–2009. Arviointi tapahtuu niin kulttuurilaitosten kuin koulujen näkökulmasta. Lisäksi pohdin kulttuuriperintökasvatusta sekä kansallisen kulttuurin merkitystä. Tutkimuksessani olen käyttänyt laadullisia tutkimusmenetelmiä, joiden keinoin pyrin kuvaamaan hankkeen

toimintaa mahdollisimman laajasti. Tutkimukseni täydentää Kulttuurin laajakaista -hankkeen maaliskuussa 2010 valmistunutta raporttia toimintavuosista 2004–2009¹. Se myös pyrkii osaksi keskustelua kulttuuriperintökasvatuksesta, nuorille tuotetusta kulttuurista, kokemuksellisesta oppimisesta sekä kulttuurilaitosten välisestä yhteistyöstä.

1.1. Aiheen valinta ja raja

Tutkimukseni kohteena on Kulttuurin laajakaista -hankkeen onnistumisen arviointi, joka keskittyy kulttuurilaitosten näkökulmaan mutta sisältää vertailukohtana myös koulujen näkemyksiä hankkeesta ja siihen osallistumisesta. Oikean näkökulman löytäminen tutkimukseen ja hankkeen arviointiin oli pitkän harkinnan tulos, sillä potentiaalisia ja hankkeen kannalta arvokkaita mahdollisuuksia oli useita. Hanketta voisi arvioida niin oppisisältöjen, kulttuuriperintöopetuksen kuin luovien oppimisympäristöjen näkökulmasta. Päädyin kuitenkin tutkimaan hankkeen onnistumista yleisesti. Sillä tarkoitan, etten rajaa tarkastelua vain joihinkin yksityiskohtiin vaan keskityn kokonaisuuteen. Kulttuurin laajakaista on laadultaan ensimmäinen näin monen kulttuurilaitoksen yhteistyöhanke ja valtakunnallisuudessaan ainutlaatuinen, siksi näen kokonaisuuden arvioinnin hyödyttävän hanketta eniten. Painopiste kulttuurilaitosten näkemyksissä hyödyttää hankkeen tekijöitä sekä toiminnan kehittämistä. Alun perin olin ajatellut kohdentaa tutkimukseni siihen, onko hanke vaikuttanut kulttuurilaitosten toimintaan, työntekijöiden työnkuvaan tai ammatti-identiteettiin. Tämä ajatus on muuttunut ja olen keskittynyt hankkeen yleiseen onnistumiseen, mikä kattaa laajasti niin toiminnan suunnittelun kuin toteutusvaiheen vahvuuksien ja heikkouksien arvioinnin. Lisäksi minua kiinnostavat hankkeen saavutukset ja vaikutukset. Arvioin hankkeen paikkaa ja tarvetta niin kulttuurikasvatuksen kuin kulttuurilaitosten toiminnan kannalta. Tutkin miten Kulttuurin laajakaista on onnistunut tavoitteissaan ja mitä se on toiminnallaan saavuttanut.

Yksi tutkimukseni haasteista oli materiaalin paljous. Koska päädyin tutkimaan hanketta mahdollisimman laajasti, jouduin käymään läpi kaiken mahdollisen materiaalin, mitä hankkeesta löytyi. Palautekyselyiden laatimisen ja läpikäymisen lisäksi työstin itse kaikki tilastot ja keräsin tiedot eri lähteistä ja arkistoista. Koska hankkeen toiminnasta ei rahoitusraportteja lukuun

---

¹ Lampinen 2010. Kulttuurin laajakaista 2004–2009 Raportti.

ottamatta ollut mitään aiempaa yhteenvedoa oli materiaalin läpikäyminen ja tutkimuksen kannalta keskeisten tietojen löytäminen paikoin vaikeaa.

Hankkeen onnistumisen arviointi kulttuurilaitosten näkökulmasta on oman opiskeluni ja tulevaisuuteni kannalta kiinnostava. Erilaiset kulttuurilaitokset työllistävät suurimman osan Jyväskylän yliopistosta valmistuneista taidekasvattajista. Kulttuurilaitoksen näkökulman kautta pystyn perehtymään syvällisesti erilaisten kulttuurilaitosten toimintaan ja arvioimaan kulttuuri- tai taidekasvatushankkeiden sopivuutta ja mahdollisuuksia erilaisissa kulttuurilaitoksissa.

1.2. Tutkimuksen tausta ja tavoitteet

Olen työskennellyt Kulttuurin laajakaista -hankkeen korkeakouluharjoittelijana kolme kuukautta kevään ja syksyn 2007 aikana. Harjoittelijana ollessani lupauduin evaluoimaan hanketta ja tekemään pro gradu -tutkielmani hankkeeseen liittyen. Harjoittelujaksoni loputtua seurasin aktiivisesti hankkeen etenemistä sekä kirjoitin raportin Kulttuurin laajakaistan toimintavuosista 2004–2009². Tämä raportti on myös suurilta osin yhtenevä pro graduni kanssa, sillä raportin ja pro graduni tutkimusaineisto on sama. Raportti kertoo hankkeen toiminnan kehityksestä sekä arvioi sen yleistä onnistumista. Lisäksi raportissa pohditaan hankkeen tulevaisuuden näkymiä sekä mietitään uusia rahoitusmahdollisuuksia. Raportissa arvioidaan hankkeen onnistumista kaikkien mukana olleiden osapuolten näkökulmasta keskittyen pääosin onnistumisiin. Tässä tutkimuksessa olen syventänyt raportin aihetta ja keskittynyt tarkemmin hanketta toteuttavan osapuolen eli kulttuurilaitosten näkemyksiin hankkeesta ja sen saavutuksista. Tulen myös analysoimaan hanketta hieman tarkemmin ja kriittisemmästä näkökulmasta sekä esittämään kehittämideoita. Tutkimukseni tavoitteena on arvioida hanketta, laitosten välisen yhteistyötä, vaikutuksia kulttuurilaitosten toimintaan sekä kulttuurikasvatuksen tärkeyttä ja tarpeellisuutta.

1.3. Tutkimuksen rakenne

Tutkimukseni jakautuu seitsemään lukuun. Aloitan esittelemällä hankkeen toiminnan mahdollisimman kattavasti käytännön esimerkkejä apuna käyttäen. Seuraavassa luvussa pohdin hankkeen teoreettisia lähtökohtia: Millaisia tavoitteita tai lähtökohtia hankkeen takana on, se-

---

² Lampinen 2010. Kulttuurin laajakaista 2004–2009 Raportti.

kä millaiselle kohderyhmälle hanke on tuotettu. Tuon esiin myös ajatusmalleja ja arvoja, joita hanke osaltaan pyrkii edesauttamaan ja ylläpitämään. Näihin lähtökohtiin palaan myöhemmin luvussa kuusi, jossa käytän teoreettisia lähtökohtia yhtenä arvioinnin teemana. Neljännessä luvussa Tutkimuksen toteuttaminen esittelen tutkimusmenetelmät sekä aineiston. Viides luku Tekijöiden ja osallistujien näkemykset hankkeesta on yhteenveto palautekyselyn tuottamasta aineistosta, jossa kulttuurilaitosten sekä oppilaiden ja opettajien mielipiteet käyvät dialogia hankkeen onnistumisesta. Palautteiden läpikäymisessä olen käyttänyt teemoittelua, jonka avulla voin esittää aineiston sisältöä napakammin ja keskittyä keskeisiin aiheisiin. Aineistoni jakautuu kahdeksaan teemaan, jotka noudattavat erityisesti jo palautekyselyissä esiin nostettuja teemoja. Luvussa kuusi, Hankkeen tavoitteiden ja niiden onnistumisen arviointi keskityn hankkeen onnistumisiin ja ongelmakohtiin arvioimalla palautteista nousseita keskeisiä seikkoja tarkemmin. Arviointi tapahtuu kolmen teeman kautta. Ensimmäisenä arvioin saavutuksia eli millaisia vaikutuksia hankkeella on ollut ja kuinka tuloksellista toiminta on ollut. Toisena arviointiteemana on tarkoituksenmukaisuus, joka tarkoittaa käytännön onnistumista, pedagogista onnistumista sekä kehittämiskohteita. Viimeisenä arvioin hankkeen lähtökohtiin liittyvien teemojen toteutumista. Päättäntö-luvussa kokoan johtopäätökset ja teen yhteenvedon tutkimukseni tuloksista.

2. KULTTUURIN LAAJAKAISTA

2.1. Hankkeen tausta

Kulttuurin laajakaista -hanke on saanut alkunsa Nykytaiteen museon Kiasman silloisen museolehtorin Kaija Kaitavuoren ja Suomen Kansallisoopperan lasten ja nuorten Oop!-osaston toiminnasta vastaavan Ulla Laurion tapaamisessa syksyllä 2004. Tapaamisessa heräsi ajatus kehittää yhdessä lähialueen kouluille suunnattavaa kulttuurikasvatusta. Idea laajeni vähitellen valtakunnalliseksi ja ajatus suuremmasta yhteistyöstä kulttuurilaitosten kesken sai tuulta alleen, kun Opetushallituksen suunnittelija Heljä Järnefelt innostui ideasta. Opetushallitus toi mukaan toimintaan asiantuntijuutta opetuksesta sekä hyviä käytäntöjä koulujen ja kulttuurilaitosten yhteistyöstä.

Ensimmäiseksi mukaan tulivat Valtion taidemuseo, Suomen Kansallisteatteri ja Suomen Kansallisooppera. Syyskuussa 2005 ryhmään liittyivät Kansalliskirjasto, Kansallisarkisto ja Suomen kansallismuseo sekä lokakuussa 2005 Suomalaisen Kirjallisuuden Seura ja Svenska Teatern. Viimeinen mukaantulija oli Svenska litteratursällskapet maaliskuussa 2006. Yhteistyöstä neuvoteltiin myös Yleisradion kanssa, koska se valtakunnallisena kulttuuria tuottavana laitoksena olisi sopinut joukkoon, mutta osallistuminen hankkeeseen ei juuri silloin sopinut Yleisradiolle. Kulttuurikasvatushankkeen vetäjät halusivat mukaan nimenomaan valtakunnallisesti toimivia laitoksia, joilla on virallinen, ”kansallinen” asema yhteiskunnan julkisina laitoksina.

Jo keväällä 2006 huomattiin, että näin monen tahon yhteistyöhanke tarvitsisi koordinaattorin, ja hankkeelle palkattiin ensimmäiseksi tuottajaksi syyskuussa 2005 filosofian maisteri Satu Itkonen. Hänen palkkansa koottiin hankkeeseen osallistuvilta laitoksilta. Tuottajan työ kantoi nopeasti hedelmää ja helmikuussa 2006 hanke sai kolmivuotisen apurahan Suomen Kulttuuri-rahastolta. Huhtikuussa 2006 alkoi Kansalliset kulttuurilaitokset -julkaisun valmistaminen ja Satu Itkosen siirtyessä julkaisun toimittajaksi valittiin hankkeen tuottajaksi filosofian maisteri Päivi Venäläinen Kiasmasta. Tuottaja vastasi kouluille suunnattavan ohjelman ja opettajien koulutuksen suunnittelusta, verkkomateriaalin tuottamisesta sekä tiedottamisesta. Myöhemmin hankkeen tuottaja on vaihtunut useaan otteeseen ja tuottajan työpistekin on sijainnut milloin Kehyksessä (Valtion taidemuseon Kehittäminen ja yhteiskuntasuhteet -osastolla), milloin Kiasmassa tai Kansallisoopperassa. Tuottaja toimi hankkeen kehitys- ja pilottivaiheen ajan kokopäiväisenä. Hankkeen käynnistyttyä tuottajan tehtävä muutettiin puolipäiväiseksi.

Syksyllä 2006 toteutettiin hankkeen pilottivaihe. Mukana oli 21 ryhmää kolmesta eri koulusta³. Pilottiryhmien vierailujen jälkeen palautetta kerättiin kaikilta mukana olleilta kouluilta ja kulttuurilaitoksilta. Palautteen pohjalta ohjelmaan tehtiin pieniä muutoksia. Tammikuussa 2007 *Kansalliset kulttuurilaitokset* -kirja julkaistiin ja samalla hankkeen verkkosivut (www.kulttuurinlaajakaista.fi) opetusmateriaaleineen avautuivat.

Ammattioppilaitoksille suunnattu ohjelma valmistui syksyllä 2007 vuotta myöhemmin kuin lukioden ja peruskoulujen osuus. Tärkeänä tavoitteena ammattikoulujen mukaan tulemisessa oli kulttuurikasvatuksen voimistamisen tarve myös ammatillisessa opetuksessa. Ammattioppilaitosten pilottiryhmät, seitsemän ryhmää, kahdesta eri oppilaitoksesta⁴ koostuivat eri alojen oppilaista. Mukana oli tulevia parturi-kampaajia ja media-assistentteja sekä sähköalan opiskelijoita. Ruotsinkieliset koulut tulivat mukaan hieman muita hitaammin, vaikka hanke on ollut kaksikielinen alusta lähtien. Keväällä 2009 keskityttiin erityisesti ruotsinkieliseen tiedotukseen järjestämällä kaksi ruotsinkielistä opettajien koulutus- ja tutustumispäivää.

2.2. Tarkoitus ja tavoitteet

Kulttuurin laajakaista -hankkeen tavoitteena on ollut edistää oppilaiden kulttuuriperinnön tuntemusta ja vahvistaa heidän tietoisuuttaan omasta kulttuuri-identiteetistä. Hankkeessa on myös haluttu monipuolistaa koulujen ja oppilaitosten oppimisympäristöjä ja -menetelmiä, tarjota mahdollisuuksia eheyttävään opetukseen sekä elämykselliseen ja kokemukselliseen oppimiseen. Tavoitteena on ollut kasvattaa tietoisuutta siitä, mitä varten erilaiset yhteiskunnan ylläpitämät kansalliset kulttuurilaitokset ovat olemassa, ketä ne palvelevat, mitä laitoksissa tehdään ja miten kansalaiset voivat käyttää laitosten palveluita. Hankkeen tarkoituksena on ollut saada oppilaille ja opettajillekin omakohtainen kokemus siitä, että kansalliset kulttuurilaitokset ovat koko kansan omaisuutta ja niiden käyttäminen on kaikkien oikeus.

Kulttuurilaitoksille hanke on antanut mahdollisuuden kehittää pedagogista työtään sekä keskinäistä yhteistyötään. Hankkeen tavoitteena on ollut laajentaa ja vakiinnuttaa jo olemassa olevaa koulu yhteistyötä valtakunnallisesti sekä tarjota mahdollisuuksia kehittää kouluille uusia palveluja.

---

³ Langinkosken lukio, Kotka, Meilahden yläaste, Helsinki ja Riihimäen yläaste, Mäntsälä.

⁴ OMNIA, Espoonseudun koulutuskuntayhtymä, Espoo ja LUKK, Länsi-Uudenmaan koulutuskeskus, Lohja.

Kulttuurin laajakaistan opetusmateriaali on suunniteltu yhteistyössä opetusalan asiantuntijoiden kanssa. Materiaalin oppisisällöt vastaavat eri-ikäisten opiskelijoiden tarpeita sekä perusopetuksen ja lukion opetussuunnitelmiin ja ammatillisen peruskoulutuksen tutkinnon perusteisiin kirjattuja tavoitteita.

2.3. Toimintamalli

Opiskelu Kulttuurin laajakaista -hankkeessa tapahtuu oppilaitoksissa ja opintokäynneillä kulttuurilaitoksissa. Työskentely jakautuu neljään vaiheeseen.

Valmistautuminen

Opettaja tutustuu Kulttuurin laajakaistan mahdollisuuksiin.

Koulussa selvitetään, miten Kulttuurin laajakaista tukee opetusta ja miten se sopii koulun vuosisuunnitelmaan. Koulusta valitaan kokonaisuuteen osallistuvat ryhmät⁵ ja ryhmille valitaan tutustumiskohteet. Vierailuohjelma ja aikataulu sovitaan tuottajan kanssa ja hän sopii vierailuista kulttuurilaitosten kanssa.

Ennakkotehtävät

Oppilaat tutustuvat vierailun kohteena oleviin laitoksiin ja niiden historiaan verkossa osoitteessa: www.kulttuurinlaajakaista.fi olevien ennakkotehtävien sekä kulttuurilaitosten syntyvaiheista ja historiasta kertovan *Kansalliset kulttuurilaitokset* -julkaisun avulla (ruotsinkielinen laitos: *Våra nationella kulturinstitutioner*).

Vierailu kulttuurilaitoksissa

Ryhmät vierailevat 4–5 tuntia kulttuurilaitoksissa.

Opintovierailuilla tutustutaan laitosten nykypäivän toimintaan. Kulttuurilaitoksen luonteen mukaisesti oppilaat osallistuvat opastukseen, työpajoihin ja ryhmätehtäviin sekä seuraavat esityksiä ja tapaavat henkilökuntaa.

Jatkotehtävät ja yhteenveto

Oppilaat työstävät vierailusta kertynyttä materiaalia, tietoa ja kokemuksia koulussa ja

---

⁵ Ryhmä on noin 10–20 oppilaan joukko, joka vierailee kulttuurilaitoksessa. Ryhmä ei välttämättä ole sama ryhmä joka muodostaa koululuokan, vaan se voi olla esimerkiksi puolet luokasta, muuten koulun oppilaista koottu ryhmä tai usean eri koulun oppilaista koostuva ”yhteisryhmä”. Keskimäärin ryhmään kuuluu noin 15 oppilasta ja yksi opettaja.

tekevät yhteenvedon kansallisista kulttuurilaitoksista. Tarkoitus on, että kaikki mukana olevat opetusryhmät jakavat tietoa muille oppilaille ja tekevät yhteenvedon tai opetuspaketin, jota muut koulun opetusryhmät voivat hyödyntää.

Opintovierailuille voidaan ottaa vuosittain opetusryhmiä noin kymmenestä koulusta. Osanottajat valitaan ilmoittautumisjärjestyksessä. Tavoitteena on, että jokaisesta koulusta osallistuu vähintään kolme eri oppiaineen ryhmää. Ryhmien vierailut voidaan toteuttaa joko saman tai useamman lukukauden aikana.

Esimerkki Kulttuurin laajakaista -vierailusta MÄKELÄNRINTEEN LUKION VIERAILU KANSALLISARKISTOON 15.12.2006	
10.00 – 11.00	Tutustuminen arkistoon ja sen toimintaan. Käydään mm. konservointiosastolla, karttamakasiinissa ja voudintilien makasiinissa.
11.00 – 11.30	Arkistomateriaalien tilaus. Pareittain. Oppilaat hakevat tietoa eri aineistoista (lähteet valittu valmiiksi) Yksityisarkistot: Kieltolaki (C 06 4/II) EK-VALPO: AMP II Henkilömappihakemisto Valokuvat Valtiorikosoikeus (VRO) Henkilöakteja Helsingin poliisilaitos 713:4 esim. kuulustelupöytäkirjoja, irtolaisluetteloita ym. Alppilan yhteislyseo 730:17 Helsingin tyttöluukio 730:4
11.30 – 12.30	Ruokailu
12.30 – 14.00	Sisältötehtävä. Tutustuminen tilattuun aineistoon, muistiinpanojen ja mahdollisen yhteenvedon tekeminen, kopioiden tilaaminen halutusta aineistosta kouluun vietäväksi.
14.00 – 15.00	Tutustuminen Risto Ryti ja Alfred Kordelin -näyttelyyn tai Helsingin juutalaisista kertovaan näyttelyyn.

2.4. Oppimateriaali

Hankkeen oppimateriaalin ja vierailuohjelman suunnittelemisessa lähdettiin liikkeelle siitä, että kouluilla on hyvin erilaiset lähtökohdat, kun ne lähtevät mukaan hankkeeseen. Osallistuminen riippuu niin koulun koosta, maantieteellisestä sijainnista, taloudellisesta tilanteesta,

opettajien välisestä yhteistyöstä kuin innostuksesta ja uskalluksesta ryhtyä isoihin projekteihin. Kulttuurin laajakaista -hanke on suunniteltu tulemaan koulua vastaan ja auttamaan kouluja osallistumaan hankkeeseen mahdollisimman vaivattomasti.

Kulttuurin laajakaistan oppimateriaalia ovat laitosten historiasta kertova *Kansalliset kulttuurilaitokset* -kirja, ennakko- ja jatkotehtävät sisältävät verkkosivut www.kulttuurinlaajakaista.fi sekä kulttuurilaitosvierailut. *Kansalliset kulttuurilaitokset* -kirja⁶ julkaistiin tammikuussa 2007 ja se jaettiin kaikkiin perusopetuksen vuosiluokkien 7. -9. kouluihin, lukioihin ja ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjille Opetushallituksen kautta. Kirjassa on artikkeli kansallisten kulttuurilaitosten synnystä Suomessa, ja jokainen kulttuurilaitos esitellään sanoin ja kuvin. Kirja on taustamateriaali ja työskentelyn pohja sekä opettajille että oppilaille heidän tutustussaan kansallisiin kulttuurilaitoksiin. Kirja julkaistiin sekä suomen- että ruotsinkielisenä. Kustantajina olivat Suomalaisen Kirjallisuuden Seura (SKS) ja Svenska litteratursällskapet i Finland (SLS).

www.kulttuurinlaajakaista.fi -sivustolla oleva opetusmateriaali koostuu kulttuurilaitosten nykypäivään liittyvistä ennakkotehtävistä sekä henkilögalleriasta, joka esittelee laitosten toimintaan ja syntyyn vaikuttaneita henkilöitä. Sivuilta löytyvät myös työskentelyohjeet, vierailuohjelma sekä kulttuurilaitosetiketti. Opettajille verkkosivut tarjoavat neuvoja oppimateriaalin hyödyntämiseen ja tietoa siitä, mihin opetussuunnitelmien ainekokonaisuuksiin ja oppiaineisiin sekä niiden keskeisiin sisältöihin Kulttuurin laajakaista -ohjelma liittyy ja mitä tavoitteita se tukee. Kulttuurilaitosvierailulla taas työskennellään laitoksissa olevan aineiston parissa, tutustumalla taiteeseen, arkistojen aarteisiin tai esimerkiksi teatteriesitykseen. Vierailun aikana tutustutaan asiantuntijoiden johdolla myös kulttuurilaitoksen arkkitehtuuriin, toimitiloihin, toimintaan ja siellä oleviin työtehtäviin.

Oppimateriaalin suunnittelussa pyrittiin oppiainelähtöisyyteen. Oppiainelähtöisyys helpotti koulujen mukaan lähtemistä, koska vierailua voitiin suunnitella yksittäisten oppiaineiden kautta. Tärkeää oli myös, että ohjelma palveli opetussuunnitelmien sisältöjä ja tavoitteita. Lisäksi ohjelman tuli tarjota mahdollisuus integroida eri oppiaineita toisiinsa ja yhdistää eri kurssien tavoitteita ja sisältöjä. Vierailun tuli liittyä opetusmenetelmiin, jotka tukevat erilaisen taitojen kehittymistä, ottaa huomioon oppilaiden oma kokemusmaailma ja hyödyntää kokemuksellisia tiedonhankintatapoja ja oppilaan roolia aktiivisena tiedonhankkijana.

---

⁶ Kaitavuori & Itkonen (toim.) 2007.

Kulttuurilaitosten näkökulmasta tärkeitä lähtökohtia suunnittelulle oli, että ohjelman tuli kestää aikaa ja kulttuurilaitosten sisällä tapahtuvia muutoksia. Kulttuurilaitoksissa ohjelman toteuttamisen tuli lähteä laitosten senhetkisistä resursseista ja valmiudesta tarjota ohjelmaa kouluille. Tärkeätä oli suunnitella vierailut siten, että niiden toteutus olisi mielekästä myös kulttuurilaitoksen henkilökunnalle ja auttaisi kulttuurilaitosta löytämään omiin tarpeisiinsa sopivia ja myös tulevaisuudessa hyödyllisiä tapoja toimia oppimisympäristönä.

Hankkeen kenties suurimpana haasteena oli kulttuurilaitosten ja koulujen erilaisten aikataulujen ja toimintakulttuurien yhteensovittaminen. Tavoitteena oli sekä tehdä näiden kahden toimintakulttuurin kohtaaminen mahdolliseksi että hyödyttää aidosti koulujen ja kulttuurilaitosten työtä. Oppimateriaalia ja kouluohjelmia suunniteltaessa haettiin yhtymäkohtia, joissa taide- ja kulttuurilaitosten toiminta voisi täydentää koulujen antamaa opetusta.

Esimerkki Kulttuurin laajakaista -vierailun integroitumisesta peruskoulun kuvataideopetuksen tavoitteisiin ja sisältöihin

Kiasma Kulttuurin laajakaistalla

Ohjelma sisältää vierailun myös Ateneumin taidemuseossa ja Kuvataiteen keskusarkistossa

Valmistuessaan Kulttuurin laajakaista -vierailuun oppilaat perehtyvät kuvataiteen oppitunnilla Kiasmassa parhaillaan meneillään oleviin näyttelyihin, Kiasma-lehteen ja *Kansalliset kulttuurilaitokset* -kirjan Kiasmaa koskevaan osioon. Koulussa keskustellaan, millaisia mielikuvia Kiasma oppilaissa herättää ja mitä mieltä he ovat siellä esitettävästä taiteesta tai Kiasman arkkitehtuurista. Ennen vierailua opitaan myös tarkastelemaan kuvaa ja analysoimaan sitä sekä mietitään käsitteitä kuten kokoelma ja näyttely. Tarkoituksena on oppia tarkastelemaan ja arvioimaan taidetta, kuvaviestintää ja ympäristöä esteettisestä ja eettisestä näkökulmasta.

Vierailun aikana oppilaat kiertävät Kiasman tiloissa ja tutustuvat henkilökuntaan esimerkiksi tapaamalla museon amanuenssin tai konservاتورin. Lisäksi oppilaat työskentelevät näyttelysaleissa omatoimisen tehtävän parissa sekä keskustelevat kiinnostavista teoksista oppaan johdolla. Omatoimisen tehtävän tarkoitus on kehittää oppilaan mielikuvitusta ja edistää hänen luovan ongelmanratkaisun ja tutkivan oppimisen taitojaan.

Ateneumin taidemuseossa keskitytään museon kokoelmiin ja suomalaisen taidehistorian kannalta olennaisiin teoksiin ja niiden keskeisiin piirteisiin. Näiden teosten pohdintaa jatketaan

Kuvataiteen keskusarkistoon tutustumalla. Kuvataiteen keskusarkistossa tutkitaan esimerkiksi Albert Edelfeltin Pariisista Suomeen lähettämiä kirjeitä. Oppaan johdolla keskustellaan muun muassa millaista taustatietoa näiden kirjeiden lukeminen voi antaa Edelfeltin maalauksia analysoitaessa. Tämä kehittää oppilaiden kuvanlukutaitoa ja analyysia, taidekuvan rakenteen tutkimista, sisällöllistä tulkintaa ja taidekriittisiä. Tarkoitus on myös oppia hyödyntämään kulttuuripalveluja oman työskentelyn, tiedon hankinnan ja elämysten lähteinä.

Vierailun jälkeisissä jatkotehtävissä oppilaat vertaavat Ateneumissa ja Kiasmassa nähtyä taidetta. Kumman museon taide oli mielenkiintoisempaa tai kauniimpaa? Tarkoitus on miettiä taiteessa tapahtunutta muutosta ja muodostaa omia mielipiteitä taiteesta. Tämä kehittää oppilaan ymmärrystä visuaalisen kulttuurin ilmenemismuodoista yhteiskunnassa. Lisäksi jatkotehtävissä analysoidaan jotain näyttelystä mieleen jäänyttä teosta ja toteutetaan valinnaisesti nykytaiteen tai perinteisemmän taiteen mukainen teos. Tarkoituksena on oppia arvioimaan omaa ja toisten kuvallista ilmaisua ja työtapoja, kuten sisällöllisiä, kuvallisia ja teknisiä ratkaisuja, sekä käyttämään kuvataiteen keskeisiä käsitteitä.

2.5. Organisaatio

Kulttuurin laajakaista -hankkeella on kevyt hallinto. Hankkeella on ohjausryhmä, johon kuuluvat hankkeen puheenjohtaja, Opetushallituksen edustaja, yksi laitosten edustaja sekä hankkeen tuottaja. Kaikki hanketta koskevat päätökset tehdään kuitenkin Kansalliset kulttuurilaitokset (KanKu) -ryhmän kokouksissa, joissa ovat edustettuina kaikki hankkeessa mukana olevat kulttuurilaitokset. KanKu-ryhmään kuuluu 1–2 edustajaa kustakin mukana olevasta kulttuurilaitoksesta, Opetushallituksen edustaja, hankkeen puheenjohtaja sekä tuottaja.⁷ KanKu-ryhmä kokoontuu noin neljä kertaa vuodessa.

Tuottaja on keskeinen henkilö hankkeen käytännön toteuttamisessa ja ainoa palkattu työntekijä. Tuottaja vastaa markkinoinnista, budjetoinnista, kehittämisestä, opettajien koulutusten järjestämisestä, vierailuohjelmien suunnittelemisesta ja aikatauluttamisesta kulttuurilaitosten ja koulujen kanssa. Kaikki muut hankkeessa mukana olevat henkilöt tekevät Kulttuurin laajakaista -työtä oman työnsä ohessa.

---

⁷ Liite 5.

Kulttuurin laajakaista -hankkeen suunnittelussa oli tiiviisti mukana 15 hengen asiantuntija- ja tukiryhmä, joka koostui hankkeen ohjausryhmästä ja opetusalan asiantuntijoista. Asiantuntijat olivat peruskoulun, lukion ja ammatillisen perusopetuksen rehtoreita ja aineenopettajia sekä Opetushallituksen ja SOKLAN⁸ edustajia. Ammattikoulujen oppimateriaalia suunnittelemassa oli myös oma asiantuntijaryhmä, jossa mukana oli ammattioppilaitosten edustajia.⁹

Opetushallituksen rooli hankkeessa oli tarjota kansallista näkyvyyttä, yhteistyötaiverkostoja ja pedagogista asiantuntijuutta. Opetushallitus on avustanut hankkeen tiedotuksessa sekä esitellyt hanketta hyvänä esimerkkinä toimivasta oppimisympäristöjä hyödyntävästä opetusmallista. Kulttuurin laajakaista on myös ollut mukana Opetushallituksen luovuus- ja kulttuurikasvatushanke Lähteessä. Lähte-hankkeen tarkoitus oli vuosien 2004–2007 aikana vaikuttaa luovuuden ja innovatiivisuuden edistämiseksi kaikessa opiskelussa ja opetuksessa. Lisäksi ideana oli edistää opettajien ja kulttuuritoimijoiden¹⁰ välistä yhteistyötä ja verkostoitumista. Kulttuurin laajakaistan rooli yhtenä Lähteen osahankkeena oli kehittää yhteistyöhön perustuva toimintamalli kulttuuriperinnön ja taiteen tuntemuksen lisäämiseksi.

2.6. Rahoitus

Kulttuurin laajakaista -hanke on käyttänyt saamiaan avustuksia¹¹ toiminnan ohjaukseen, koordinointiin, tiedon levitykseen ja opetusmateriaalin tuottamiseen. Hankkeen vuosittainen budjetti on rakentunut kulttuurilaitosten omasta rahoituksesta sekä saaduista apurahoista ja avustuksista.

Kulttuurilaitokset ovat omalla rahoituksellaan kustantaneet laitosten sisällä tapahtuvien toimintojen suunnittelun ja toteutuksen. Hankkeeseen osallistuvien koululaisryhmien pääsymaksut ja opastetut kierrokset laitoksissa ovat olleet valtaosaltaan laitosten kustantamia, samoin erilaiset työpajat. Esimerkiksi Valtion taidemuseo ei peri Kulttuurin laajakaista -ryhmiltä sisäänpääsymaksuja ja Kansallisteatteri ja Kansallisooppera ovat tarjonneet esitysliput erittäin edullisesti, jopa alle puolella tavallisten koululaislippujen hinnasta.

---

⁸ Helsingin yliopiston soveltavan kasvatustieteen laitos.

⁹ Liite 5.

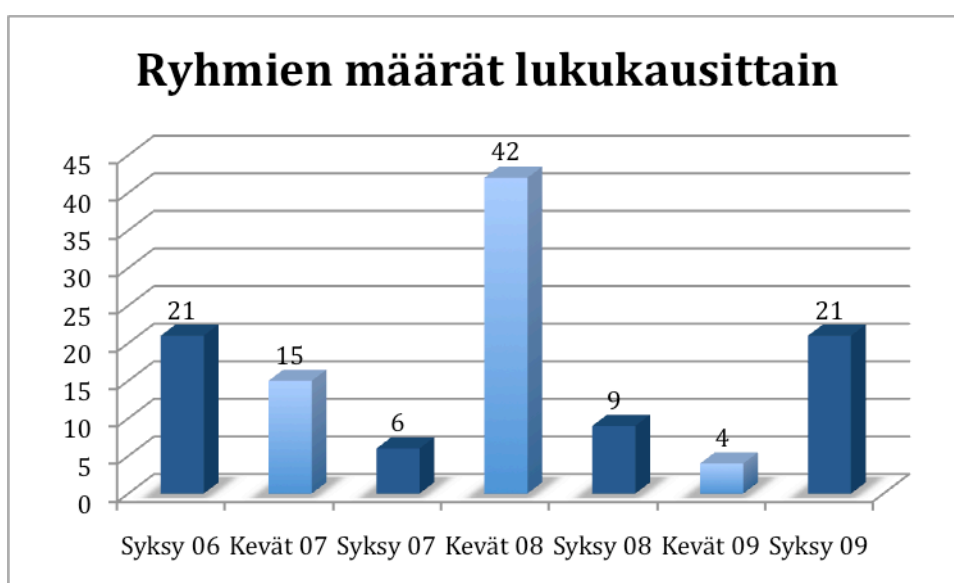
¹⁰ Kulttuuritoimijoiden lisäksi Lähteen yhteistyötahoihin kuuluivat opetusministeriö, lääninhallitukset, Museovirasto, ympäristöministeriö, yritykset ja opettajankoulutus.

¹¹ Liite 6.

Saadut avustukset ja apurahat on käytetty tuottajan palkkaan sekä verkkosivujen ylläpitoon ja muuhun tiedotukseen. Hanke on myös kustantanut koulujen osallistumisen niissä tapauksissa, jolloin laitos ei voi tarjota palvelujaan täysin ilmaiseksi, esimerkiksi maksamalla puuttuvan osan sisäänpääsymaksuista ja mahdollisista teatteri- ja oopperalipuista.

Koulut ovat itse rahoittaneet matkat Helsinkiin sekä huolehtineet oppilaitten majoituksesta ja ruokailusta. Luonnollisestikin koulujen kustannuksiin on laskettava myös opettajien työpanos – koulun ulkopuolella järjestetyt oppimistapahtumat vaativat aina opettajilta innostusta ja välttämättä ne merkitsevät myös lisätyötä.

Vuosina 2006–2009 ohjelmassa mukana olleita kouluja oli 42.¹² Mukana olleita ryhmiä oli kaikkiaan 118. Keskimäärin ryhmien määrä koulua kohden on lähes kolme (2,8). Vuosille 2007–2009 asetettu tavoite saada opintokäynneille kymmenen koulua lukuvuodessa on myös toteutunut. Ryhmien määrissä lukukausittain oli kuitenkin suuria eroja. Tämä on johtunut siitä, että vasta rahoituksen varmistuttua voitiin hanketta markkinoida ja ottaa uusia ryhmiä vastaan. Rahoituksen ollessa epävarmaa ei markkinointia voitu toteuttaa. Saadut rahoituspäätökset vaikuttivat siis ratkaisevasti seuraavalla lukukaudella osallistuvien ryhmien määrään. Esimerkiksi kevään 2009 erittäin pienen kävijämäärän syynä oli rahoituspäätöksen tulo vasta myöhään keväällä. Kevään 2008 suuren kävijämäärän taas selittää syksyllä 2007 toteutettu markkinointikampanja.

¹² Tiedot perustuvat hankkeen tilastoihin.

3. TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

3.1. Pragmatismi ja kokemuksellinen oppiminen

Kulttuurin laajakaista -hankkeen suunnittelu lähti siitä, että kouluryhmät pääsevät vierailemaan aidoissa paikoissa ja näkemään aitoja asioita kuten taidetta, teatteria ja arkistomateriaalia. Lisäksi oppilaille haluttiin antaa mahdollisuus erilaiseen oppimiskokemukseen kuin asioiden lukeminen tai kuvien katselu kirjoista tai verkosta antavat. Siitä, että tunteet ovat merkityksellisiä oppimisessa, oltiin hankkeen suunnitteluryhmässä yksimielisiä. Henkilökohtainen kokemus aitojen asioiden äärellä käynnistää oppimisprosessin, jossa tunteet ovat helpommin mukana ja siten oppiminen on tehokkaampaa. Kulttuurin kokeminen ei ole vain passiivista vastaanottoa vaan aktiivista tiedon käsittelyä, tiedon luomista ja henkilökohtaista tiedon prosessointia.¹³

Kansallisten kulttuurilaitosten etuna oppimisympäristönä nähtiin niiden poikkeavuus tavanomaisesta kouluympäristöstä, asioiden aitous ja yhteydet alkuperäisiin lähteisiin sekä asiantuntijakulttuureihin. Kulttuurilaitosten hyödyntäminen oppimisympäristönä edesauttaa kulttuurisen tiedon konkretisoitumista sekä koulujen verkostoitumista asiantuntijoiden kanssa. Lisäksi kulttuurilaitoksista voidaan löytää useita erilaisia elämän ja opetuksen alueita, jotka sopivat lähes jokaisen oppiaineen sisältöihin.

Kulttuurin laajakaista -hankkeen pedagogiset lähtökohdat ovat siis henkilökohtaisessa kokemuksessa ja oppimiseen innostavassa ympäristössä. Kuten myös hankkeen tavoitteissa mainitaan, sen tarkoitus on antaa mahdollisuuksia kokemukselliseen ja elämykselliseen oppimiseen. Kokemuksellisen oppimisen käsite viittaa opetusmalleihin, jotka perustuvat aikaisemille oppimiskokemuksille. Kokemukselliseen oppimiseen liittyy laaja viitekehys, johon sisältyy erilaisia yksilön kokemuksen ja sen reflektoinnin merkitystä korostavia suuntauksia.¹⁴ Lähtökohtia löytyy niin John Deweyn pragmatismista kuin David A. Kolbin ajatuksista kokemuksellisesta oppimisesta.

Pragmatismia voidaan luonnehtia tutkimuksen, tiedon, taidon ja oppimisen teoriaksi.¹⁵ Pragmatismi on syntynyt Yhdysvalloissa 1800-luvun lopulla ja sen tunnetuimpana edustajana eri-

---

¹³ Hankkeen oppimateriaalin suunnittelusta vastannut tuottaja Päivi Venäläinen.

¹⁴ Räsänen 2000, 10.

¹⁵ Pihlström.

tyisesti taidekasvatuksen saralla pidetään John Deweyä (1859–1952). Keskeinen käsite pragmatismissa on tiedollinen oppiminen eli ”tekemällä oppiminen” tai ”learning by doing”. Pragmatismi haluaa kumota filosofisen perinteen kahtiajaot kuten tieto-taito. Pragmatismissa ei ole yksipuolisia näkemyksiä eikä se väitä, että tieto ja tai taito olisivat täysin sama asia, vaan se haluaa muistuttaa, että asioiden rajat voivat olla epätäsmällisiä ja kontekstisidonnaisia. Tieto on aina jonkinlaista taitoa ja päinvastoin. On sanottu, että pragmatismi on eräänlainen luovuuden filosofia, koska pragmatismissa luovuus ja tavanmukaisuus eivät ole vastakkaisia käsitteitä. Tavanmukaisuudessakin voidaan nähdä esimerkiksi luovia ongelmanratkaisun sovellutuksia. Luovuus on pragmatismissa ”maailman rakentamista”.¹⁶

Deweyn mukaan kasvatukseen nähden voidaan omaksua joko retrospektiivinen tai prospektiivinen näkökulma. Tämä merkitsee sitä, että kasvatusta ymmärretään joko tulevaisuuden muuttamisena menneeseen tai menneen hyväksikäyttönä pyrittäessä rakentamaan tulevaisuutta.¹⁷ Prospektiivinen asenne kasvatukseen ilmaisee Deweyn idean kasvatuksesta: kasvatusta perustuu traditioon, mutta sosiaalisen elämän tarjoamien mielekkäiden tehtävien ja ongelmien ratkaisemisen kautta suuntaudutaan tulevaisuuteen ja opitaan uutta, mikä rikastuttaa sekä yksilöä että yhteiskunnan traditiota. Koulu on näin ollen sekä yksilöllisen kasvun että yhteiskunnallisen kehityksen väline. Kasvatukseen tulee auttaa lasta kehittämään ajatteluaan, jotta hän kykenee jäsentämään ja ratkaisemaan ympäristönsä asettamia ongelmia. Samalla oppilaat kytkevät itsensä yhteiskunnan jatkuvuuden pyrkimyksiin. John Dewey näki koulun luovuuden kasvamisen paikaksi ja toivoi luovuuden aseman korostamista kouluissa. Koulu ei saanut olla irrallaan lapsen elämästä ja kokemuksista luokkahuoneen ulkopuolella. Koulun tehtävä on sulattaa koulun ulkopuolinen kokemus koulutyöhön. Koulun ulkopuolella saatuja kokemuksia tulisi voida hyödyntää koulussa, siinä missä koulussa opittua käytetään ympäröivässä maailmassa.¹⁸

John Deweyn mukaan kaikki kasvaminen tapahtuu kokemuksen kautta, vaikka kaikki kokemus ei kasvata. Jotkut kokemukset jopa vääristävät kasvua tai kaventavat myöhempiä kokemuksia. Kokemuksen arvo voidaan määritellä vain sen perusteella, mihin se johtaa. Jotta kokemus johtaisi oppimiseen, siihen tulee liittyä jatkuvuus ja vuorovaikutus. Deweyn mukaan kokemuksen jatkuvuuden periaate tarkoittaa, että jokainen kokemus jatkaa jotain niistä, jotka ovat aiemmin tapahtuneet, ja muokkaa jollain tavoin niitä, jotka tulevat sen jälkeen.¹⁹ Oppi-

---

¹⁶ Pihlström.

¹⁷ Dewey 1966, 79.

¹⁸ Dewey 1966, 22 ja Rinne ym. 2004, 172-173.

¹⁹ Ruohotie 2002, 138.

mista tuottavat kokemukset eivät siis ole irrallisia yksittäistapauksia, vaan niitä tulee verrata menneisiin ja tuleviin kokemuksiin ihmisen muussa elämässä. Jatkuvuuden periaatteen yhteyteen kuuluu tärkeä käsite: *tapa (habit)*. Tapa tarkoittaa toimijan enemmän tai vähemmän vaikiintunutta toimintatapaa, sitä että ihminen toimii tai reagoi tiettyihin tapahtumiin juuri tietyllä tavalla. Kokemukset muovaavat ihmisen tapoja ja siten määrittävät kaikkia seuraavia kokemuksia. Siten "jokainen kokemus sekä ottaa jotain aikaisemmista kokemuksista ja vaikuttaa jotenkin tulevien kokemusten laatuun"²⁰. Jatkuvuuden periaatteen yhteyteen kuuluu toinen tärkeä käsite: *tilanne (situation)*. Se tarkoittaa, että ihminen elää maailmassa, joka muodostuu tilanteiden muodostamasta sarjasta. Tilanne koostuu sekä kokemuksen sisäisistä että objektiivisista tekijöistä, siis sekä ihmisestä (kokijasta) itsestään (tapoineen) että niistä muista ihmisistä ja tapahtumista, jotka ovat kulloisessakin kokemuksessa läsnä.²¹

Kasvatus on jatkuvaa kokemuksen uudelleen rakentamista, kokemuksen sisäisen kasvupyrkimyksen kanavoimista kulttuuriksi tavalla, joka edistää yksilöiden merkityspiirin avautumista sosiaalisessa elämänmuodossa.²² Kun kasvatus perustuu kokemukseen ja kasvattava kokemus nähdään luonteeltaan sosiaalisena prosessina, opettajalla ei ole etäisen auktoriteetin tai diktaattorin asemaa. Opettaja on enemmänkin eräänlainen ryhmän johtaja tai ohjaaja. Kasvatuksen yleisin tavoite voidaan Deweyn mukaan käsittää yksinkertaisesti jatkuvana kasvuna "karttuvana toiminnan pyrkimyksenä myöhempää tulosta kohti." Kasvun päämääränä ei ole tila, jossa kasvu loppuu, vaan kasvu itsessään, prosessina, jossa kulttuuri uudistaa itseään.²³

Toinen tunnettu kokemuksellisen oppimisen tutkija, jonka ajatukset sopivat myös Kulttuurin laajakaistan toimintaan on David. A. Kolb (1939 –). Kolbin mukaan oppimisprosessi on nelivaiheinen sykli, jonka jokaisessa vaiheessa tarvitaan erilaisia kykyjä ja taitoja. Oppiminen on aina uudelleen oppimista ja tieto syntyy kokemuksen muuntumisen avulla.

Kolbin nelivaiheinen oppimissykli lähtee liikkeelle konkreettisesta kokemuksesta, jolloin yksilö hankkii välittömiä henkilökohtaisia kokemuksia. Nämä ovat vuorostaan pohjana reflektoilulle havainnoinnille ja ajattelulle. Havainnot pyritään muotoilemaan käsitteiksi ja yleistyksiksi ja sulauttamaan erilaisiin teorioihin, jolloin kyseessä on abstraktin käsitteellistämisen vaihe. Seuraavana on vuorossa aktiivinen kokeilu. Tällöin opittuja asioita pyritään testaamaan

---

²⁰ Dewey 1938, 27.

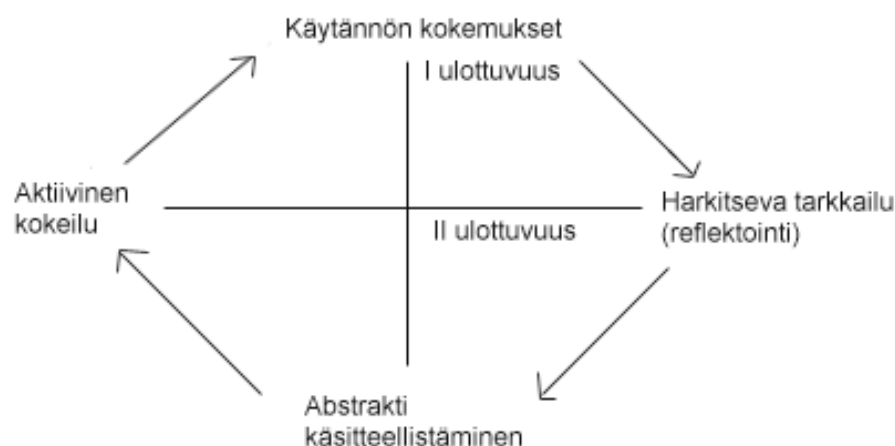
²¹ Dewey 1938, 41.

²² Dewey 1966, 54.

²³ Dewey 1966, 46.

käytännössä uusissa, entistä kompleksisemmissä tilanteissa. Aktiivinen kokeileminen mahdollistaa vuorostaan uudet konkreettiset kokemukset. Näin muodostuu ajatus oppimisesta prosessiluontoisena, syklisesti etenevänä tapahtumasarjana.²⁴

Nelivaiheiseen oppimisen kehään kuuluu myös kaksi ulottuvuutta, joista molemmat edustavat kahta vastakkaista suuntaa. Ensimmäinen ulottuvuus liittyy siihen, miten oppija hahmottaa maailmaa. Tämä voi tapahtua käytännön kokemusten tai abstraktisti käsitteellistämisen kautta. Toinen ulottuvuus edustaa sitä, miten oppija kerää ja käsittelee kokemusta joko aktiivisen kokemisen tai harkitsevan tarkkailun ja reflektoinnin kautta.²⁵ Tieto on jatkuvaa kokemusten testaamista. Tietoisuus oppimisesta ja sen esiin nostamisesta on tärkeää. Myös filosofi G.W.F. Hegel on todennut että, mitään kokemusta, joka ei vaurioita oletusta, ei voida nimetä kokemukseksi. Toisin sanoen kokemuksessa tapahtuu aina oppiminen, koska oletuksia verrataan kokemukseen.²⁶

Kokemusperäinen oppiminen edellyttää toisaalta kokemusten ymmärtämistä ja toisaalta kokemusten muuntamista. Kolb on samaa mieltä kuin Deweykin: kokemuksellisessa oppimisessä ihminen on aktiivisena tiedon rakentajana. Hän oppii suhteuttamalla uudet asiat aikaisempiin kokemuksiinsa ja tietoihinsa. Näin aiemmin opittu on aina mukana uusissa oppimistilanteissa muokkautuen ja muuttuen muodoltaan ja sisällöltään ympäristön vuorovaikutuksessa.

²⁴ Kolb 1984, 42. ja Lemmetyinen 2004, 37–39.

²⁵ Kolb. 1984, 41.

²⁶ Kolb. 1984, 28.

Ihminen ei ole irrallinen kulttuurisesta ja sosiaalisesta kontekstistaan. Oppiessaan hän on sekä yksilö että ryhmän jäsen.²⁷

Niin Kolbin kuin Deweynkin ajatuksia oppimisesta on hyödynnetty Kulttuurin laajakaista -hankkeessa erityisesti laitosvierailujen ohjelmaa suunniteltaessa sekä opastavaa henkilökuntaa koulutettaessa. Kaikessa Kulttuurin laajakaista -materiaalissa korostetaan ideaa, että opittava aines ei saa jäädä oppilaille irralliseksi, vaan oppikokemus pitää voida yhdistää omaan elämään myös koulun ulkopuolella. Enemmän kuin faktatietojen muistamista ihminen tarvitsee elämässään tiedonhankinnan, hahmottamisen ja arvioinnin taitoja sekä erityisesti kykyä pohtia tietojen merkityksiä.²⁸ Kokemuksellinen oppiminen eli tekemällä oppiminen korostuu erityisesti laitosvierailujen toiminnallinen tehtävä -osiossa. Laitoksesta riippuen toiminnallisessa tehtävässä työskennellään työpajassa tai laitoksen eri tiloissa. Toiminnallinen tehtävä voi olla yksilö-, pari- tai ryhmätyötehtävä. Esimerkiksi Kansalliskirjastossa toiminnallinen tehtävä perustui tiedonhakuun ja tiedonhakupöytätyöskentelyjen käyttöön ja Kansallisopperassa myöhemmin nähtävään ooppera- tai tanssiesitykseen pohjautuvaan draamatyöpajaan. Tehtävien aikana oppilaat pääsevät itse tekemään ja luomaan, kertomaan mielipiteitään ja yhdistämään tietoaan. Koulussa vierailun jälkeen toteutettavat jatkotehtävät pyrkivät tiedonjakamisen ja kokemuksien läpikäymisen kautta toteuttamaan ideaa Kolbin oppimisen kehästä. Kulttuurin laajakaistan yhtenä tavoitteena on ollut tarjota eheyttävää opetusta. Eheyttävässä taiteellisessa oppimisessa on keskeistä oppilaan omakohtainen kokemus. John Deweyn kasvatustieteiden perusperiaatteita voidaan pitää eräänä eheyttävän opetuksen peruspilareina. Ihmisen kehitystä ja kasvua tapahtuu koko ajan ja kaikki inhimillinen elämä on luonteeltaan sosiaalista. Jokaisella kasvavalla on neljä perustarvetta: sosiaalisuuden tarve, itsensä toteuttamisen tarve tekemällä, luomalla ja rakentamalla, tarve taiteelliseen toimintaan sekä tarve tutkimiseen ja keksimiseen.²⁹ Kasvatus ei ole valmistautumista elämään varten vaan se on sitä joka hetki. Oma-kohtainen mielenkiinto oppimisen kohteeseen on suurin motivaatiotekijä oppimisessa. Kulttuurin laajakaista -hankkeessa oppilaan rooli on aktiivinen tiedonhankkija ja opettajan rooli enemmän ohjaaja kuin auktoriteetti. Dewey painotti toistuvasti, että tekemällä oppimisen tulee tapahtua suhteessa ideoiden testaamiseen, jonkin projektin läpiviemiseen tai jonkin tekemiseksi välttämättömäksi käsillä olevan tehtävän kannalta.³⁰

---

²⁷ Räisänen 2000, 17.

²⁸ Suoranta 2003, 13.

²⁹ Ruokonen 2006.

³⁰ Väkevä 2004, 111.

3.2. Oppimisympäristöajattelu

Monipuolisista ja inspiroivista oppimisympäristöistä on puhuttu paljon. Oppimisympäristöllä tarkoitetaan yleensä paikkaa, tilaa tai yhteisöä, joka edistää oppimista ja jossa tarjolla olevien resurssien avulla opitaan ymmärtämään uusia asioita tai ratkaisemaan erilaisia ongelmia.³¹

Oppimisympäristöajattelun tavoitteena on sitoa oppilaitoksen ulkopuolella tapahtuva oppiminen kiinteästi opetussuunnitelmiin, monipuolistaa opetusta ja hyödyntää erilaisia oppimisympäristöjä siten, että ne tukevat oppimista, joka tapahtuu koulujen ja oppilaitosten fyysisen toimintaympäristön ulkopuolella. Perinteinen luokkatila on oppimisympäristö, mutta yhtä lailla voidaan katsoa oppimisympäristöksi ympäröivän yhteiskunnan eri tilat ja paikat. Oleellista ympäristölle on, että se muodostaa oppimista tukevan sosiaalisen yhteisön ja että ympäristön käyttö on didaktisesti ja pedagogisesti huolella mietitty.³²

Keskeinen, jopa tietyssä mielessä universaali reunaehto mielekkäille, kokonaisvaltaisesti oppijan kasvua tukeville oppimisen ympäristöille on, että ne vahvistavat syvällisen ja monipuolisen ymmärryksen rakentumista oppimisen kohteena olevista ilmiöistä. Ymmärrykseen sisältyy tietoja, taitoja, asenteita ja arvoja. Keskeisiä ovat muun muassa ajattelun taitojen ja ongelmanratkaisutaitojen kehittyminen, taito argumentoida, kyseenalaistaa ja perustella tietoa, taito hakea, käsitellä ja arvioida tietoa sekä kyky ja taito luoda tietoa ja jakaa sitä eri tavoin ja keinoin.³³

Kulttuurin laajakaista -ohjelmaa suunniteltaessa oli yksi tärkeimmistä kysymyksistä kulttuurilaitosten valmius tarjota ohjelmaa kouluille. Vaikka kaikissa mukana olevissa laitoksissa yleisötyötä oli tehty jo pitkään, oli osalle laitoksista nimenomaan nuorille suunnattu opetustyö normaalista ohjelmatarjonnasta poikkeavaa. Voidaan todeta, että laitoksilla oli hyvin erilaiset pedagogisen osaamisen lähtötasot. Osalla laitoksista oli erilliset pedagogiset osastot, työpajatilat ja pedagogit. Toisissa laitoksissa valmista tarjontaa oli vähemmän. Tästä syystä hankkeen yhtenä tavoitteena on ollut kehittää kulttuurilaitosten pedagogista tarjontaa ja kouluyhteistyötä, sekä monipuolistaa oppimisympäristöjä ja -menetelmiä. Tärkeää oli saada nuoret innostuneiksi ja kokemaan vierailut mielekkäiksi sekä opettajat näkemään laitokset toimivina ja opetuksen tavoitteita hyödyntävinä oppimisympäristöinä.

---

³¹ Ropo, Eero 2008, 38.

³² Opetushallitus, Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004.

³³ Kumpulainen ym. 2009,17.

Oppimisympäristön tulisi tukea oppilaan kasvua ja oppimista. Sen on oltava fyysisesti, psyykkisesti ja sosiaalisesti turvallinen ja tuettava oppilaan terveyttä. Tavoitteena on tukea oppilaan oppimismotivaatiota ja uteliaisuutta sekä edistää hänen aktiivisuuttaan, itseohjautuvuuttaan ja luovuuttaan tarjoamalla kiinnostavia haasteita ja ongelmia. Oppimisympäristön tulee ohjata oppilasta asettamaan omia tavoitteitaan ja arvioimaan omaa toimintaansa. Oppilaalle voidaan antaa mahdollisuus osallistua oppimisympäristönsä rakentamiseen ja kehittämiseen. Oppimisympäristön tulee tukea myös opettajan ja oppilaan välistä sekä oppilaiden keskinäistä vuorovaikutusta. Sen tulee edistää vuoropuhelua ja ohjata oppilaita työskentelemään ryhmän jäsenenä. Tavoitteena on avoin, rohkaiseva, kiireetön ja myönteinen ilmapiiri, jonka ylläpitämisestä vastuu kuuluu sekä opettajalle että oppilaille.³⁴

Landin ja Hannafinin mukaan oppimisympäristön suunnittelussa on otettava huomioon viisi näkökulmaa, joita ovat psykologinen, pedagoginen, teknologinen, kulttuurinen ja käytännöllinen.³⁵ Psykologinen perusta tarkastelee ihmisen ajattelun ja oppimisen perusluonnetta. Tähän liittyviä ovat myös käsitykset oppimisen ja opittavien ilmiöiden sekä tiedon luonteesta yleensä. Pedagoginen näkökulma korostaa niitä tarjoumia ja toimintoja, joita oppimisympäristössä on tarjolla ja mahdollista toteuttaa. Tarjoumalla tarkoitetaan tässä yhteydessä myös sitä, millaisia oppimiseen tai toimintaan liittyviä mahdollisuuksia yksilö havaitsee oppimisympäristössä. Teknologisessa perspektiivissä opetuksen välineympäristö ja ympäristössä käytettävissä oleva media ovat tärkeitä. Teknologia voi helpottaa vuorovaikutusta ja sitä voidaan hyödyntää esimerkiksi etäopetuksessa. Kulttuurisella näkökulmalla viitataan sekä yhteisölliseen että laajempaan kulttuuriin aina globaaliin kulttuuriin saakka. Käytännöllisillä näkökulmilla halutaan korostaa käytettävissä olevien resurssien, tilojen ja teknologian asettamia rajoja ja mahdollisuuksia.

3.3. Kansallinen kulttuuriperintö

Kulttuuriperintö on laaja käsite. Se sisältää erilaisten kulttuurien koko aineellisen ja henkisen perinnön.³⁶ Kulttuuriperinnön avulla ihminen yhdistää menneisyyden ja nykyisyyden mielekkäällä tavalla. Yhteiskunta vaalii kulttuuriperintöä säädöksin ja sopimuksin. Sen tallentamista, tutkimista ja esittämistä varten on perustettu organisaatioita, jotka yhdessä koulutusjärjestel-

---

³⁴ Opetushallitus, Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004.

³⁵ Landin & Hannafin 2000, 3.

³⁶ Venäläinen 2008.

män kanssa välittävät tietoa kulttuuriperinnöstä ja kulttuuriperinnön kautta ihmisen toiminnasta ja arvoista eri aikoina eri paikoissa. Kulttuuriperintöopetuksen tavoite on kehittää taitoa, jolla omaa ympäristöä opitaan havainnoimaan, ymmärtämään ja arvostamaan. Kulttuuriperintöopetuksessa ei keskeisintä ole määritellä mitä ja miten opetetaan vaan tiedostaa opetettavien asioiden kulttuuriset sidonnaisuudet ja tuoda ne esille myös oppijoille. Yhtä tärkeää on tuoda esille kulttuurin erilaiset muodot ja käyttää niitä opetuksessa ja oppimisen mahdollistajana.

Kulttuuriperintö on keskeinen identiteetin rakentaja sekä kansallisella että paikallistasolla ja myös yleisinhimillisellä globaalilla tasolla liittymisenä koko ihmiskunnan traditioon. Kulttuuriympäristöt, perinnemaisemat, muinaiset asuinpaikat ja monumentit sekä oikeus ja pääsy ai-neettomaan kulttuuriperintöön, kirjastot ja museot, merkityksellistävät ja kiinnittävät ihmiset ja yhteisöt maailmaan.³⁷ Identiteetti tässä ja nyt rakentuu paitsi suhteessa koettuun elämään, myös ”joksikin tulemisena”, tulevaisuuteen suuntautuneena prosessina.³⁸ Stuart Hallin mukaan postmodernissa yhteiskunnassa yksilöllä on monta identiteettiä sen mukaan, mihin ryhmään hän kulloisenakin aikana kuuluu.³⁹ Hänen mukaansa⁴⁰ yksilöiden identiteetti ei koskaan olekaan ollut täysin pysyvä, vaan se on aina ollutkin muutoksen tilassa. Muuttuvaa minää ei enää katsota identiteetikriisiksi, vaan on ymmärretty, että ihminen itse ei ole pysyvä objekti vaan ikuisesti oppiva ja itsereflektoiva subjekti. Minuus rakentuu poissa- ja läsnäolevassa kiistasuhteessa johonkin muuhun, johonkin toiseen, ”todelliseen minään”, joka on sekä paikalla että poissa.⁴¹ Ihminen ei siis pelkästään reflektoi itseään suhteessa fyysisesti ympäröivään yhteisöön, vaan myös henkisesti ympäröiviin, kuviteltuihin yhteisöihin.

Kansallinen kulttuurikäsitys on tapa, joka tarkastelee eri ryhmiä kansallisina kulttuureina. Laura Huttunen on tutkinut suomalaista kulttuurikäsitystä ja hänen mukaansa Suomessa vallitseva tapa ajatella suomalaisuutta on liittää kansa, paikka ja kulttuuri erottamattomasti toisiinsa. Suomalaisuus vaatii siten täällä syntymistä ja kasvamista, mikä on niin kulttuurisesti kuin ”*veriperimältään*” suomalaisuuteen liitettävä ominaisuus⁴². Hall ajattelee samansuuntaisesti: Kansallisten kulttuurien ja identiteettien yhdistäminen tiettyihin maisemiin auttaa luomaan ja vakiinnuttamaan voimakkaan kulttuurin ja ”kodin” välisen assosiaation. Pidämme

---

³⁷ Kulttuuri – Tulevaisuuden voima 2009.

³⁸ Hall 1990, 225.

³⁹ Hall 1999, 23.

⁴⁰ Hall 1999, 9.

⁴¹ Hall 1999, 11.

⁴² Huttunen 2004, 135.

kulttuuriamme kotinamme – paikkana, johon luonnostaan kuulumme, josta olemme kotoisin, joka leimaa identiteettiämme ja johon olemme sidoksissa perityin, velvoittavin ja väistämättömin sitein yhtä voimakkaasti kuin perheeseemme. Kuuluminen saman kulttuurisen identiteetin jakavien ihmisten joukkoon saa meidät tuntemaan olomme kotoiseksi. Kulttuurit antavat meille voimakkaan tunteen yhteenkuuluvuudesta, turvallisuudesta ja tuttuudesta.⁴³

3.4. Kohderyhmänä nuoret

Kulttuurin laajakaista -hankkeen kohderyhmänä ovat perusopetuksen vuosiluokat 7–9, lukiolaiset sekä ammatillisen peruskoulutuksessa olevat nuoret. Kohderyhmä koostuu siis noin 13–19 -vuotiaista nuorista. Nuoret kuluttavat kulttuuria siinä missä aikuisetkin, tosin heidän käsityksensä ja kiinnostuksena kulttuuria kohtaan ovat usein hieman erilaisia kuin aikuisilla. Jo se, että on olemassa käsite nuorisokulttuuri, kertoo siitä että nuorten kulttuuri on jotain erilaista. Nuorisolle on tyypillistä tehdä ryhmässä ja kokea itsensä osaksi jotain ryhmää, siksi he haluavat myös kuluttaa kulttuuria kollektiivisesti, esimerkiksi käymällä konserteissa ja elokuvissa.⁴⁴ Vaikka nuorisosta puhutaan usein tiettyinä ryhmänä, ei se tarkoita että nuoriso olisi homogeeninen ryhmä. Nuoret ovat yksilöitä, kuten kaikki muutkin ihmiset ja heidän taustansa ja kiinnostuksensa voivat olla keskenään hyvin erilaisia.

Positiivisten kulttuurikokemusten löytäminen on tärkeää. Nuoren ihmisen elämän kannalta omien kykyjen ja vahvojen puolien löytäminen on äärimmäisen tärkeää. Kukaan ei voi kehittyä umpiossa, vaan lahjat löytyvät, jos kodit ja koulut huolehtivat siitä, että nuorella on tilaisuus tutustua tieteisiin, taiteisiin, omin käsin tekemiseen, urheiluun eli kaikkeen, mitä kulttuuri laajassa merkityksessä tarjoaa.⁴⁵

Taide- ja taitoaineiden vähentyminen koulussa on johtanut siihen, että taiteeseen ja kulttuuriin tutustuminen tapahtuu pitkälle omaehtoisesti ja omalla ajalla. Tämä asettaa haasteita koulun ulkopuoliselle kulttuuritarjonnalle. Kulttuurilaitosten täytyy pystyä kilpailemaan nuorten vapaa-ajasta huiman tarjonnan keskellä. Myös perheellä ja harrastuksilla on hyvin tärkeä rooli nuorten kulttuuriin tutustumisessa. Jos nuori on pienestä pitäen käynyt esimerkiksi taidenäyttelyissä tai hakenut kirjoja kirjastosta luettavaksi, jatkaa hän todennäköisesti sitä myös tulevaisuudessa, sillä kulttuuriin opitaan sosiaalistumisen kautta. Myös kulttuurilaitosten yleisökasvatustyön eräänä tavoitteena voidaan nähdä se, että nuoret hakeutuisivat kulttuuristen ko-

⁴³ Hall 2003, 94.

⁴⁴ Myllyniemi 2009.

⁴⁵ Kaitavuori & Miller 2007, 8.

kemusten pariin myös aikuisena koettuaan nuorena merkittäviä taidekokemuksia. Samalla heistä aikuisina tulisi myös taiteen kuluttajia ja omalta osaltaan taloudellisesti kulttuurin ja taiteen ylläpitäjiä.⁴⁶

Opetusministeriön, Nuorisotutkimusverkoston ja Nuorisosiain neuvottelukunnan Nuorisobarometri vuonna 2009 tutki nuorten osallisuutta kulttuuriin ja taiteeseen. Barometrin mukaan tärkeimpiä kulttuuripalveluita nuorten vapaa-ajan ja elämän kannalta ovat konsertit, kirjastot ja televisio. Nuoret hakevat taiteesta ja kulttuurista iloa, elämyksiä ja onnistumisia. Tärkeitä syitä ovat myös itseilmaisu, uuden luominen sekä tietojen ja taitojen oppiminen. Muut syyt olivat yhteisöllisiä – yhdessä tekeminen, kavereiden saaminen ja tapaaminen.⁴⁷ Barometrin tulokset kertovat taiteen ja kulttuurin merkityksen kasvusta elämän ja arjen itsestään selvänä osana. Kulttuuripalveluiden merkitys nuorten elämässä on kasvanut viimeisen kymmenen vuoden aikana. Nuorten enemmistön mielestä taide on nimenomaan itseisarvo eikä sitä pitäisi lähestyä välittömän hyödyn tavoittelemiseksi. Taidetta ei koeta erilliseksi alueeksi vaan se on osa jokapäiväistä elämää. Se tuottaa iloa, elämyksiä, onnistumisia, itseilmaisuja, itsetuntemusta ja mahdollisuuksia vaikuttaa yhteiskuntaan.

Nuoret ovat muita väestöryhmiä valmiimpia uskomaan taiteen merkityksellisyyteen sekä yksilölle että yhteiskunnalle.⁴⁸ Nuorisobarometri todistaakin, että Kulttuurin laajakaistan kaltaisille hankkeille on tilausta ja ne täyttävät nuorten toiveita koulujen kulttuurin- ja taideopetuksen suhteen sekä korvaavat kouluissa vähentyntä taideaineiden opetusta. Barometristä tosin käy myös ilmi, että nuoret eivät välttämättä halua nojata menneisyyteen vaan luottavat pikemminkin tulevaisuuteen. Barometrin mukaan nuorten usko kulttuurin merkitykseen kansallisen identiteetin kannalta on laskussa.⁴⁹ Myös kulttuuripalvelujen sisältö vastaa yhä harvemman nuoren odotuksia.⁵⁰ Ehkä nämä yllättäviltäkin vaikuttavat tulokset kertovat omalla tavallaan kulttuurin merkityksestä. Kulttuuri on tärkeää siitä huolimatta, että kulttuuripalvelut eivät täysin onnistu vastaamaan nuorten odotuksiin ja tarpeisiin.

Aika usein käy niin, että nuorille tarjotaan valmista ohjelmaa kulttuuri- ja taidelaitoksissa mutta ei mahdollisuutta osallistua sen suunnitteluun. Olisikin tärkeää, että nuoria innostetaan mukaan taiteeseen ja kulttuuriin; eikä tällöin pelkästään yleisöksi, vaan tuottamaan oma panoksensa koko yhteiskunnan taiteen ja kulttuurin merkitysten tuotantoon. Nuorten liittyminen

---

⁴⁶ Rossi-Harto, Anne 2009, 87. Teoksessa Sami Myllyniemi. Taidekohtia – Nuorisobarometri 2009.

⁴⁷ Myllyniemi 2009.

⁴⁸ Myllyniemi 2009, 66.

⁴⁹ Myllyniemi 2009, 79.

⁵⁰ Myllyniemi 2009, 79.

yhteisöön edellyttää vahvaa panosta yhteisön merkitystuotannossa. Nuorten pitäisi tuntea, että he ovat aidosti osallisia yhteisön symbolituotannossa ja että heillä on mahdollisuus vaikuttaa taiteen ja kulttuurin kautta maailman muuttamiseen.⁵¹ Kaitavuori ja Miller muistuttavat⁵², että nuorten osallisuuskeskustelussa korostetaan, että nuorten on voitava osallistua itseään koskeviin suunnitelmiin, päätöksiin ja toimintaan. Yhtä tärkeää on kysyä, miksi nuoret eivät voisi osallistua myös muihin asioihin yhteiskunnassa, esimerkiksi taiteeseen, kulttuurilaitosten toimintaan ja symboliseen tuotantoon. Nuorten toiminta taidelaitoksissa on usein projektiluontoista eikä Suomessa ole juuri kokemusta jatkuvammasta toiminnasta, jossa esimerkiksi nuoret paitsi tuottaisivat omaa taidettaan esille tai käsittelevät ja kommentoivat myös muuta ohjelmistoa, tiedottamista, yleisöpalvelua jne. omasta näkökulmastaan ja ehdottavat niihin uudistuksia. Tuottamalla ja esittelemällä itselle tärkeitä asioita voi vaikuttaa kulttuuriin ja sen muotoutumiseen ja sitä kautta julkiseen keskusteluun.

---

⁵¹ Koivunen, Hannele 2007, 13. Teoksessa Kaitavuori & Miller (toim.) Nuoret ja kulttuurinen osallisuus.

⁵² Kaitavuori & Miller 2007, 29.

4. TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1. Asemani tutkijana

Työskentelin Kulttuurin laajakaista -hankkeen korkeakouluharjoittelijana kolmen kuukauden ajan vuonna 2007. Silloin työnkuvaani kuului esimerkiksi sähköisen Webropol-palautekyselyn suunnitteleminen opettajille ja oppilaille sekä tuottajan avustaminen markkinoinnissa sekä muissa käytännön järjestelyissä. Myöhemmin raporttia kirjoittaessani perehdyin syvällisesti hankkeen arkistomateriaaliin sekä kävin keskusteluja hanketta toteuttavien henkilöiden kanssa, niin hankkeen nykytilasta kuin tulevaisuudennäkymistä. Voin siis sanoa, että tunnen hankkeen toiminnan perinpohjaisesti. Tästä johtuen minulla on hankkeesta henkilökohtainen näkemys ja tutkimusta koskien tiettyjä etukäteisoletuksia siitä, millaista tietoa aineisto voisi tuottaa. Aineiston tehtävä ei kuitenkaan ole todistaa ennalta asettamiani oletuksia vääriksi tai oikeiksi vaan ennemminkin kuvata hankkeen toimintaa mahdollisimman laajasti ja realistisesti. Kuitenkin se, että tunnen hankkeen hyvin, helpotti myös osaltaan asemaani tutkijana. Esimerkiksi aineiston kerääminen ja palautekyselyiden suunnitteleminen kulttuurilaitoksille oli helppoa samoin kommunikointi ohjausryhmän kanssa ja yhteydenotto kulttuurilaitoksiin. Pidän kuitenkin rooliani hankkeen tutkijana puolueettomana, koska en aineistoa kerätessäni tai tutkimusta kirjoittaessani työskennellyt enää hankkeessa tai yhdessäkään mukana olevista kulttuurilaitoksista.

4.2. Tutkimusmenetelmien valinta

Tutkiessani Kulttuurin laajakaistan onnistumista olen käyttänyt laadullisia tutkimusmenetelmiä. Laadullisen tutkimuksen keinoin pyrin kuvaamaan hanketta ja sen toimintaa mahdollisimman tarkasti sekä mahdollisesti löytämään uusia näkökulmia, oppimaan uutta enkä vain todentamaan ennestään epäiltyä. Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus on menetelmäsuuntaus, jossa pyritään ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä. Tällä tarkoitetaan ilmiön merkityksen tai tarkoituksen selvittämistä sekä kokonaisvaltaisen ja syvemmän käsityksen saamista ilmiöstä. Käytännössä tämä tarkoittaa usein tilan antamista tutkittavien henkilöiden näkökulmille ja kokemuksille sekä perehtymistä tutkittavaan ilmiöön liittyviin ajatuksiin, tunteisiin ja vaikuttimiin.⁵³ Laadulliselle analyysille on tyypillistä induktiivinen päättely, jossa pyritään teke-

---

⁵³ Hirsjärvi & Huttunen 1995, 174, 201.

mään yleistyksiä ja päätelmiä aineistosta nousevien seikkojen perusteella. Aineistoa pyritään tarkastelemaan monitahoisesti ja yksityiskohtaisesti nostaan siitä esiin merkityksellisiä teemoja.⁵⁴

Tutkimukseni keskeisin lähtökohta on arviointi eli evaluointi. Kvalitatiivinen evaluointitutkimus on prosessi, jonka avulla hankitaan tietoja, jonka pohjalta ilmiöistä voidaan keskustella kriittisesti ja määritellä toimintaa uusista näkökulmista tutkimuksen pohjalta.⁵⁵ Evaluointini on tässä hankkeen tarkastelua ja arviointia palautteen perusteella. Evaluointi on luonteeltaan kuvaavaa ja toteavaa summatiivista arviointia. Tutkimuksessani on myös formatiivisia piirteitä, sillä tutkimus on luonteeltaan ohjaava niiltä osin kuin palautteessa ilmenee parannus- ja kehittämisehdotuksia. Toivon, että tutkimuksestani voivat hyötyä niin hankkeen tekijät kuin vastaavia hankkeita suunnittelevat muut toimijat. Koska tutkimuksessa paneudun hieman tarkemmin hankkeen onnistumiseen kulttuurilaitosten kannalta, pyrin arvioinnissa nostamaan esiin seikkoihin, jotka liittyvät kulttuurilaitosten pedagogiseen toimintaan ja laitosten väliseen yhteistyöhön. Arviointikriteereinä käytän hankkeen tarkoituksenmukaisuutta, vaikutuksia, saavutuksia sekä pedagogista onnistumista. Näiden arviointikriteereiden pohjalta sekä kokeuksellisen oppimisen teorian kautta teen luvussa kuusi synteesiä hankkeen onnistumisesta. Arvioinnissa on mukana niin tiedollinen motiivi kuin kehittämis- ja oppimismotiivi.

4.3. Tutkimusaineisto

Aineistoni koostuu kahdesta puolistrukturoidusta⁵⁶ sähköpostikyselystä, joiden kohderyhmänä olivat hanketta toteuttava osapuoli eli kulttuurilaitosten työntekijät. Mukana on myös yksi tuottajan vastaus sekä Opetushallituksen edustajan vastaus.⁵⁷ Sähköpostikyselyt on toteutettu keväällä 2008 sekä syksyllä 2009. Otos ei ole satunnainen eikä kovin laaja vaan se koostuu joukosta kulttuuritoimijoita, jotka ovat osallistuneet hankkeeseen, sen suunnitteluun ja toteutukseen hankkeen tähänastisen toiminnan aikana. Tutkimuksessa on myös hyödynnetty oppilaille ja opettajille suunnattuja palautekyselyjä⁵⁸. Oppilailta ja opettajilta palautetta on kerätty koko hankkeen toiminnan ajan, ensin kirjallisesti ja kevään 2007 jälkeen hankkeen verk-

---

⁵⁴ Eskola & Suoranta 2005, 65.

⁵⁵ Syrjälä, Syrjäläinen, Ahonen ja Saari 1996, 16-17.

⁵⁶ Puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset ovat kaikille samat, mutta ei käytetä valmiita vastausvaihtoehtoja vaan haastateltavat vastaavat omin sanoin.

⁵⁷ Kysely lähetettiin kaikille KanKu-ryhmässä mukana olleille henkilöille. Liite 5.

kosivuilla Webropol-ohjelmaa käyttäen.⁵⁹ Aineistoni koostuu 26 sähköpostikyselyn vastauksesta sekä kouluille suunnatuista palautekyselyistä, jotka kattavat 89 oppilaan ja 24 opettajan vastauksen. Opettajien ja oppilaiden palautekyselyn vastausprosentti oli 25%. Kulttuurilaitoksille suunnattutuissa palautteissa vastausprosentti oli 70% molemmilla palautekierroksilla.

Ensimmäinen⁶⁰, keväällä 2008 toteutettu sähköpostikysely kulttuurilaitoksille on enemmän laitosten toimintaa kartoittava kysely, kun taas syksyn 2009 kysely keskittyi tarkemmin Kulttuurin laajakaistan arviointiin. Ensimmäinen palautekysely keväällä 2008 sisälsi 19 kysymystä, jotka oli jaettu neljän eri teeman alle. Teemat olivat: taustatiedot, yleisötyö, arviointi ja tulevaisuus. Kyselyllä halusin kartoittaa hanketta laitoksissa toteuttavien työntekijöiden taustaa, työnkuvaa, hankkeen sopivuutta omaan työhön ja laitoksen toimintaan. Halusin myös tietää millaista yleisötyötä laitoksessa on tehty ennen Kulttuurin laajakaista -hanketta ja onko hankkeella ollut vaikutuksia siihen tai yleisesti laitoksen sisällä käytävään keskusteluun kulttuurikasvatuksesta. Pyysin vastaajia myös arvioimaan hankkeen toimivuutta laitoksessa ja hankkeeseen liittyviä ongelmia ja onnistumisia. Vastaukset kerättyäni totesin, että kyselyni oli selvästikin liian pitkä sekä se sisälsi muutamia turhia kysymyksiä. Näissä kysymyksissä olin kysynyt jotain itsestään selvää tai tutkimuksen kannalta irrelevanttia tietoa.

Toinen palautekysely⁶¹ 2009 koostui kymmenestä kysymyksestä, jotka käsittelivät hankkeen arviointia, vaikutuksia sekä tulevaisuuden näkymiä. Tämän palautekyselyn tarkoitus oli täydentää ensimmäisen palautekyselyn vastauksia ja kartuttaa reilun vuoden aikana tapahtuneita muutoksia. Tälle kerralla palautekyselyni oli paljon tiiviimpi ja kysymykset tarkemmin Kulttuurin laajakaistan ongelmiin, kehitykseen ja saavutuksiin kohdennettuja kuin ensimmäisessä palautekyselyssä.

Kyselyihin vastasi yhteensä 13 henkilöä, yhdeksästä eri kulttuurilaitoksesta, Opetushallituksen edustaja sekä yksi tuottaja. Ensimmäisellä palautekierroksilla sain 12 vastausta ja toisella kierroksella 14 vastausta. Ensimmäisellä palautekierroksella sain vastauksen kaikista muista laitoksista paitsi Svenska litteratursällskapetilta ja toisella palautekierroksella sain vastauksen kaikilta mukana olevilta kulttuurilaitoksilta. Kyselyyn vastaajat olivat pääosin samoja henkilöitä molemmilla palautekierroksilla joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta. Koska osa palautteisiin vastanneista ei halunnut nimeään mainittavan oman vastauksensa yhteydessä, olen koodannut aineistoni sattumanvaraisesti arpomalla kirjaimet A-S. Tekstissä kirjainkoodi tulee

---

⁵⁹ Webropol-palautekyselyssä oli sekä valmiita vastausvaihtoehtoja sekä avoimia kysymyksiä.

⁶⁰ Liite 1.

⁶¹ Liite 2.

heti sitaatin jälkeen. Sitaattien koodaaminen oli myös yhdenmukaisuuden takia järkevintä, sillä myös oppilaille ja opettajille suunnatut palautekyselyt on toteutettu nimettöminä. Opettajien ja oppilaiden palautteen olen koodannut siten, että X on oppilaan palaute ja XX opettajan palaute.

4.4. Tutkimuksen luotettavuus ja riittävyys

Laadullisessa tutkimuksessa on olennaista arvioida tutkimuksen uskottavuutta ja luotettavuutta. Tutkimuksen tulokset eivät esimerkiksi saa olla sattumanvaraisia ja tutkimuksessa käytetyillä menetelmillä on voitava tutkia sitä, mitä tutkimuksessa on tarkoitus tutkia. Luotettavuutta voidaan arvioida laadullisessa tutkimuksessa monin tavoin. Eräs laadullisen tutkimuksen luotettavuuteen liittyvä näkökulma on yleistettävyyden ja siirrettävyyden: ovatko tutkimuksen tulokset yleistettävissä tai siirrettävissä johonkin toiseen tapahtumaan. Validiteettia arvioitaessa Pirkko Anttila teoksessaan *Tutkimisen taito ja tiedonhankinta*, kehottaa kysymään monia asioita. Olivatko kyselyn kysymykset johdattelevia? Onko tiedontuottajilla ollut syytä kätkeä, liioitella tai muunnella tietoa? Onko saatu tieto autenttista niin, ettei se ole toisen käden tietoa tai muilta kuultua jne.? Näitä asioita olen itsekin miettinyt niin kysymyksiä valmistellessa kuin vastauksia lukiessa. Esimerkiksi kysymysten esittäminen pelkästään KanKu-ryhmän jäsenille rajaa vastausten näkökulmaa. Jos olisin kysynyt myös kulttuurilaitoksissa työskentelevien oppaiden tai muun henkilökunnan mielipiteitä, voisivat vastaukset olla erilaisia. On myös mahdollista, että kyselyn kautta saatu tieto voi paikoin olla toisen käden tietoa eli ei sikäli autenttista.

Kysymykset eivät ehkä ole itsessään johdattelevia, mutta ne käsittelevät niitä aiheita, joita jo aiemmin hankkeen sisällä on tiedetty ongelmallisiksi tai niistä on keskusteltu hankkeen sisällä. Toteuttamani kyselyt koostuvat ainoastaan avoimista kysymyksistä. Avointen kysymysten ongelmana on se, että kyselyyn vastaaminen vie paljon enemmän aikaa kuin valmiisiin vastausvaihtoehtoihin vastaaminen. Toisaalta avoimet kysymykset pakottavat vastaajan miettimään hanketta syvällisemmin ja oman työnkuvan näkökulmasta. Vastaukset ovat silloin myös persoonallisempia ja monitulkintaisempia, mikä rikastuttaa aineistoa. Palautekyselyiden aihepiiriä voidaan pitää myös jokseenkin suppeana, sillä osa kysymyksistä oli samoja tai hyvin samantapaisia molemmilla palautekierroksilla. Tämä kuitenkin helpottaa kyselyiden vertaamista ja sitä kautta hankkeen kehityksen arviointia.

Aineiston riittävyys on omassa tutkimuksessani pääteltävissä Eskolaa ja Suorantaa mukaillen hyväksi, eli vastauksia kyselyyni tuli tutkimuksen kannalta riittävästi. Kylläntyminen eli saturaatio tuli jo vastaan nopeasti, sillä jo ensimmäistä palautekyselyä läpikäydessäni puolen välin kohdalla havaitsin selvää yhdenmukaisuutta vastauksissa.⁶²

Analyysia helpottaakseni olen käyttänyt palautteiden kategorioinnissa teemoittelua. Olen jakanut aineiston kysymysten perusteella teemoihin: Laajakaistan erityisyys, oppimateriaali, laitosten välinen yhteistyö, kohderyhmä, vaikutukset kulttuurilaitosten toimintaan ja ongelmakohdat hankkeen toteutuksessa. Aineiston teemoittelusta kirjoittaessaan Eskola ja Suoranta varoittavat, että tutkimus ei saa jäädä teemoittelun tasolle, jolloin tulos on tylsä sitaattikoelma olemattoman analyysin jäljiltä.⁶³ Käytän kuitenkin sitaatteja tekstiä elävöittääkseni ja mahdollistamaan lukijalle oman tulkinnan ja ratkaisun mahdollisuuden.

Koska keräämäni aineisto kattaa vain yhden ihmisen näkemyksen kulttuurilaitosta kohden⁶⁴, haluan nimenomaan korostaa vastauksia yksittäisinä ja henkilökohtaisina näkemyksinä. Kun tutkimuksessani puhun Kansallisteatterin näkemyksestä tarkoittaa se esimerkiksi Kansallisteatterin edustajan näkemystä asiasta, ei koko Kansallisteatterin näkemystä. Miksi sitten olen valinnut vain yhden tai kaksi ihmistä edustamaan koko laitosta? KanKu-ryhmä, jolle kysely on toteutettu, koostuu henkilöistä, jotka tuntevat laitoksensa toiminnan hyvin ja ovat olleet aktiivisesti mukana kehittämässä ja toteuttamassa Kulttuurin laajakaista -hanketta.

---

⁶² Eskola & Suoranta 2005, 61.

⁶³ Eskola & Suoranta 2005, 174.

⁶⁴ Joistakin laitoksesta on useamman eri henkilön vastaus.

5. TEKIJÖIDEN JA OSALLISTUJIEN NÄKEMYKSET HANKKEESTA

Kuten aikaisemmin luvussa Tutkimuksen rakenne mainitsin, olen käyttänyt teemoittelua kulttuurilaitosten palautekyselyiden läpikäymisessä. Teemoittelun avulla voin esittää aineiston sisältöä napakammin ja keskittyä keskeisiin aiheisiin. Aineistoni jakautuu kahdeksaan teemaan, jotka noudattavat pitkälle jo palautekyselyissä esiin nostettuja teemoja. Kulttuurilaitosten näkemyksien lisäksi olen myös vertailevan kohteena lisännyt opettajien ja oppilaiden kommentteja siitä, mitä hanke on merkinnyt siihen osallistuneille kouluille. Tämän koulujen ja kulttuurilaitosten välisen dialogin tarkoituksena on antaa mahdollisimman realistinen ja puolueeton kuva Kulttuurin laajakaista -hankkeesta.

5.1. Kulttuurin laajakaistan erityisyys

”Alkuperäisidean mukaan minusta Laajakaistan vahvuus on edelleen siinä, että se on valtakunnallinen, kaksikielinen, laaja-alainen kulttuurikasvatushanke, joka on oppilaitoksille ilmainen.” K

”Helsingissä sijaitsevat kansalliset kulttuurilaitokset on tehty helpommin tavoitettaviksi myös pääkaupunkiseudun ulkopuolella oleville kouluille. Samalla on tuotu koululaisten tietoisuuteen, etteivät kansalliset laitokset ole vain kuolleita instituutioita vaan kiinnostavia ja ajan hengessä mukana olevia kohteita.” C

Nykyisin lähes jokaisen kulttuurilaitoksen toiminta kattaa erilaista toimintaa ja ohjelmaa kuten näyttelyitä, opastuksia, seminaareja, luentoja, työpajoja sekä opetusmateriaalia niin yksittäisten kävijöiden kuin ryhmienkin käyttöön. Yleisesti ottaen kiinnostus yleisötyöhön on lisääntynyt kaikissa kulttuurilaitoksissa huomattavasti viime vuosina ja se on noussut yhdeksi tärkeäksi edellytykseksi kulttuurilaitosten lisätoimintojen suunnittelussa. Näyttelyistä ja laitoksiin tutustumisista on pyritty tekemään aiempaa toiminnallisempaa ja vuorovaikutteisempaa. Ajan henki on tarjota palveluita kaikille, niin yrityksille, aikuisyleisölle kuin nuorisollekin. Kansallisteatteri esimerkiksi mainitsee teatterikasvatuksen tavoitteissaan⁶⁵, että uusien sukupolvien perehdyttäminen teatteriin taidemuotona on olennainen osa kulttuuriperinnön

---

⁶⁵ Kansallisteatterin teatterikasvatus- ja yleisötyön tavoitteet.

vaalimista. Kansalliskirjasto taas näkee kulttuuritoiminnan tehtävänä tarjota elämyksiä, iloa ja innostusta kirjakulttuuriin ja tiedonhakuun kaikille kansalaisille.⁶⁶

Kansalliset kulttuurilaitokset keräävät, tuottavat ja esittävät taiteen ja kulttuurin eri muotoja sekä välittävät tietoa. Hankkeessa mukana oleville laitoksille on yhteistä se, että niitä ylläpidetään pääosin julkisin varoin ja niillä on valtakunnallinen tehtävä taltioida ja uudistaa maamme kulttuuria jatkuvasti muuttuvassa maailmassa. Yleisötyötä on tehty kaikissa hankkeessa mukana olevissa kulttuurilaitoksissa jo pitkään, samoin koulu yhteistyötä, mutta se on ollut kuitenkin usein painottunutta pääkaupunkiseudulle. Oppilaitoksille yhteistyön tekeminen kulttuurilaitosten kanssa ja koulun ulkopuolella tapahtuva opiskelu ei myöskään ole uutta. Yhteistyötä tehdään paljon, kumppanit ovat kuitenkin useimmiten lähiseudun kulttuurilaitoksia, paikallisia toimijoita kuten kirjastoja, arkistoja, museoita ja teattereita. Painopiste on pitkälti paikalliseen kulttuuriin tutustumisessa, ja sille löytyykin velvoite opetussuunnitelmien perusteissa useita oppiaineita koskien. Kulttuurin laajakaistan suunnitteluvaiheessa Kansalliset kulttuurilaitokset totesivatkin, että nykytilanteessa paras keino nostaa koulu yhteistyön ja kouluille tarjottavien kulttuuri- ja taidekasvatusohjelmien tasoa on tehdä se systemaattisesti yhteistyössä ja asiantuntijuutta jakamalla.

”Koulut ovat aina hyviä yhteistyökumppaneita, sillä sitä kautta vaikutetaan moneen tulevaan kulttuurin itsenäiseen kuluttajaan.” D

Kulttuurin laajakaista eroaa muista koulujen yhteistyöhankkeista, koska se on valtakunnallinen, koko kulttuurin kenttää edustava opetus-, oppimis- ja opiskelumenetelmä. Myös hankkeen laaja kohderyhmä sekä kaksikielinen oppimateriaali mahdollistaa niin peruskoulun yläluokkien, lukion, ammattikoulujen opiskelijoiden sekä ruotsinkielisten ryhmien osallistumisen hankkeeseen.

Kulttuurin laajakaista -vierailu poikkeaa normaalista koululaisvierailusta siten, että ennen opintokäyntejä ovat opiskelijat jo etukäteen ennakkotehtäviä tekemällä tutustuneet laitoksen toimintaan ja historiaan. Vierailu painottuu nimenomaan laitosten nykypäivän toimintaan, jolloin keskitytään esittelemään laitoksen perustoimintoja niin henkilökuntaa tapaamalla kuin kulissien takaiseen elämään tutustumalla. Vierailun aikana nuoret pääsevät myös itse tekemään ja kokeilemaan pelkän katsomisen ja kuuntelemisen lisäksi. Kulttuurin laajakaista opettaa näkemään kulttuurilaitosten kansallisen merkityksen osana suurempaa kokonaisuutta. Li-

---

⁶⁶ Kansalliskirjaston yleisötyön tavoitteet.

säksi oppilaat oppivat hahmottamaan koko kulttuurin laajan kentän, koska Kulttuurin laajakaista -hankkeessa on mukana niin monta erilaista laitosta, joista jokainen edustaa erilaisia taiteen ja kulttuurin muotoja.

”Laajakaistaan osallistuvat ryhmät ovat tavallisia ryhmiä perehtyneempiä laitoksen toimintaan ja usein myös katsottavaan esitykseen. Laajakaista-ryhmän vierailuohjelma ei sinänsä eroa kovin paljon tavallisen ryhmän vierailusta (kulissikierros, tekijätapaaminen, esitys, palaute). Erityisen siitä tekee se, että oppilaat perehtyvät samanaikaisesti muiden taidelaitosten historiaan ja toimintaan ja saavat näin kokonaisemman käsityksen suomalaisesta kulttuurielämästä.” K

”Oppilaat tulevat yleensä Ateneumin ja KKA:n⁶⁷ kautta, joten heillä on parempi näkemys Kiasmasta Valtion taidemuseon osana kuin yleensä tulijoilla. Sitä korostetaan myös muissa opetusmateriaaleissa netissä ja kirjan kautta. Ryhmien käynnit ovat myös pidempiä kuin perustoiminnassa, tosin siinäkin on paljon poikkeuksia.” D

5.2. Oppimateriaalin ja vierailuohjelman toimivuus

Hankkeen oppimateriaali: verkkotehtävät, *Kansalliset kulttuurilaitokset* -kirja sekä opintovierailut ovat niin kulttuurilaitosten kuin osallistuneiden koulujen mielestä hyvä ja toimiva kokonaisuus. Kulttuurilaitokset pitävät erityisesti laitosten historiasta kertovaa *Kansalliset kulttuurilaitokset* -kirjaa onnistuneena ja tarpeellisena teoksena Suomen kulttuurihistoriasta. Kirjan toteuttaminen on myös ollut yksi hankkeen suunnitteluvaiheen tärkeimpiä asioita, sillä jokainen mukana oleva laitos on osaltaan vastannut omaa laitostaan käsittelevän kappaleesta kirjoittamisesta.

”Kirja on eräänlainen pioneerityö kansallisten kulttuurilaitosten esittelyssä.” F

Kouluille Kulttuurin laajakaistan tarjoaman oppimateriaalin hyödyntäminen on ollut helppoa. Opettajat pitivät ohjelman linkittymistä opetussuunnitelmien tavoitteisiin positiivisena ja ohjelman toteuttamista helpottavana tekijänä. Myös ohjelman selkeä rakenne ja valmis materiaali tekevät valmistautumisen koulussa helpoksi. Opettajien mielestä *Kansalliset kulttuurilaitokset* -kirja pohjusti hyvin kulttuurilaitosvierailua, vaikka kirjan hyödyntämistä koulussa pidettiin hankalana, koska kirjoja oli vain yksi kappale oppilaitosta kohden ja tekstit olivat oppi-

---

⁶⁷ Kuvataiteen keskusarkisto.

laille hieman liian vaikeataajuisia. Monet opettajat huomauttivat myös siitä, etteivät ole saaneet kirjaa käsiinsä vaikka se postitettiin kaikkiin kouluihin. Tästä syystä monet vierailulle osallistuneet ryhmät eivät ole hyödyntäneet kirjaa ennakkotehtävissä lainkaan.

”Verkkosivut yli odotusten, ryhmiä samoin runsain määrin yli odotusten.” Q

”Tehtävistä olisi voinut tehdä mielenkiintoisempia.” X

Verkkotehtävät olivat opettajien mielestä toimivia ja oppilaille sopivia, tosin ehkä liian helppoja. Kulttuurilaitokset pitivät verkkotehtävien sisältöä hyvänä, mutta tehtäviä kankeina ja siksi epäilivät, etteivät tehtävät ole tarpeeksi kiinnostavia oppilaille. Kuitenkin oppimateriaali on kulttuurilaitosten mielestä hyvin yleisöystävällistä ja monille eri yleisöille sopivaa. Oppilaat taas pitivät oppimateriaalia hyvänä, mutta ei niin kiinnostavana. Haastetta ja omaa soveltamiskykyä vaativia tehtäviä toivottiin enemmän.

Hankkeen tavoite, tarjota eheyttävää opetusta on antanut mahdollisuuden eri aineenopettajien väliseen yhteistyöhön. Eheyttävän opetuksen keinoin voidaan mm. rinnastaa eri oppiaineita, sulauttaa samansukuisia aineita toisiinsa, opettaa ilman oppiainerajoja tai hyödyntää tiettyjä periaatteita opetuksessa siten, että ne läpäisevät eri oppiaineita.⁶⁸ Kulttuurin laajakaista -hankkeessa eheyttävä opetus edesauttaa oppilaiden kulttuurien välistä kohtaamista. Koululaiset oppivat Kulttuurin laajakaistan avulla näkemään itsensä osana kulttuuria, historiaa, löytämään uusia ja yhdistämään kiinnostuksiaan kulttuurin eri osa-alueille. Kulttuurin laajakaistan tarkoituksena on ollut luoda uutta kosketuspintaa kulttuuriin ja tarjota yhteisen kokemisen mahdollisuuksia, joissa jokainen osallistuja, kokija ja näkijä luo oman tulkintansa ja merkityksensä. Siksi vierailu on aktiivinen kokemus, jossa yhdistyvät oppilaan omat kiinnostukset ja osanoton tärkeys, ryhmässä työskentely ja kommunikaatio sekä taito kuunnella toista ja kohdata uusia ihmisiä.

”Saamme lisä pohjaa opiskelullemme, saamme infoa työmaailmasta ja kartutamme tietoa ja taitoa moninaisista kulttuurin aloista.” X

Hankkeeseen osallistuneet koulut, niin opettajat kuin oppilaatkin kokivat vierailuohjelman toimivaksi ja kiinnostavaksi. Erityisen kiinnostavaa laitospöytäkirjoissa pidettiin rakennuksen esittelyä, kierrosta kullisseissa sekä henkilökunnan tapaamista. Kulttuurilaitoksen arjen ja todellisuuden kohtaaminen, se mitä ihmiset laitoksessa oikeasti tekevät, kiinnosti vierailijoita. Vierailulla ryhmiä opastaneet henkilöt ja laitosten työntekijät osasivat kertoa työstään kiin-

---

⁶⁸ Kulttuurikurssit. Opettajan opas. 2006, 23.

nostavasti ja löytää laitoksen toiminnasta mielenkiintoisia seikkoja. Positiivisten kokemusten kautta opiskelijat saivat uusia virikkeitä ja uutta perspektiiviä työelämään

”Pidin ystävällisestä vastaanotosta ja siitä, että meihin vierailijoihin suhtauduttiin varsin mukavasti.” X

”Oli mielenkiintoista nähdä millaisia ammatteja talon sisältä löytyy jne. Ihmiset jotka toimivat esittelijöinä olivat todella hyviä persoonia ja erikoisia, joka loi mielenkiintoa. He olivat niin fiiliksissä omasta työstään.” X

”Kansallismuseon vierailussa parasta oli konservaattorin työhön tutustuminen, hieman erilaista kansallismuseota.” X

Ammattioppilaitoksien opiskelijat pitivät vierailussa kiinnostavimpana mahdollisuutta päästä tutustumaan, minkälainen kulttuurilaitos on työpaikkana ja mahdollisuutta päästä näkemään oman alansa työntekijöitä työssään sekä tutustumaan alan historiaan arkisto- ja kirjastolaitoksissa. Monelle vierailijalle näytti olevan yllättävää se, miten paljon erilaisia ammatteja kulttuurilaitoksista löytyy. Oppilaat kokivat vierailun ilmapiirin lämpimäksi ja tunsivat itsensä tervetulleeksi tutustumaan laitokseen. Useimmat pitivät mahdollisuutta päästä tutustumaan kulttuurilaitoksiin hienona, ja jotkut pitivät itseään jopa etuoikeutettuina päästessään näkemään tiloja minne tavallinen kävijä ei pääse.

”Näki mitä parturi-kampaajan työ on teatterissa.” X

”Nähdä työntekijät työssään, esimerkiksi kirjojen ”entisöijää” oli kiva kuunnella ja hieman perehtyä hänen työhönsä.” X

”Pääsee tutustuman taiteeseen, mikä on ennen ollut vain kuvia kirjojen sivuilla” X (Oppilaan vastaus kysymykseen: Mikä oli mielenkiintoisinta kulttuurilaitokseen tutustumisessa?)

Yhtenä oppimateriaalin ongelmana on esimerkiksi se, että jokaisen kulttuurilaitoksen kohdalla ennakkotehtävät ovat aina samat riippumatta siitä, onko osallistuva ryhmä lukio- yläkoulu vai ammattikouluryhmä. Tehtävät tulisi tältä osin räätälöidä uudestaan, niin että eri koulutasoilta tulevat oppilaat saisivat tasoaan vastaavat tehtävät. Lisäksi ennakkotehtävissä voisi olla useampia vaihtoehtoja riippuen siitä minkä oppiaineen näkökulmasta laitokseen tutustutaan. Sama koskee myös kulttuurilaitosvierailun aikana toteutettavaa toiminnallista tehtävää. Kuten oppilaiden palautteista käy ilmi, tehtävien pitäisi olla haasteellisempia ja hyödyllisempiä. Oppilaat haluavat tavallisesta kouluopetuksesta poikkeavaa toimintaa ja odottavat heille luvattuja

elämyksiä. Myös liika akateemisuus ja liian pitkät selitykset olivat koululaisten mielestä turhauttavia ja vähentävät vierailun kiinnostavuutta.

”Kun teatteria esiteltiin, niin siinä oli todella paljon puhetta ja välillä se oli vähän tylsää. Tylsintä oli kun puhuttiin historiasta ja siitä kyllä puhuttiin todella paljon mutta muuten kaikki oli onnistunutta.” X

”Museo olisi voitu kiertää kokonaan! Ohjelma oli aika lapsellista. Aika pahasti aliarvioitu lukiolaisen kiinnostukset ja taidot, kun tehtävänä on tehdä kattaus ja luetteloida joku muovimuki.” X

”Olsi voinut esittää enemmän käytännön asioita kuinka toimia Kansalliskirjastossa. Esim. Miten toimii mikrofilmien katselu ja niin edelleen.” X

”Työpajaosio oli ehkä hieman liian pitkä, loppupuolella alkoi jo väsymään.” X

”Liian pitkät ja tylsät selitykset pois, nuoria ei kiinnosta aivan kaikenlainen turhanpäiväinen löpinä.” X

Opettajien mielestä ennakkotehtäviä olisi voinut hyödyntää enemmän vierailun aikana, jotta niiden hyöty tulisi paremmin esiin. Joidenkin opettajien mukaan oppaat myös vaikuttivat siltä, etteivät he olleet tietoisia ennakkotehtävistä vaan toistivat esittelyosiossa jo ennakkotehtävissä esiin tulleita asioita. Oppaiden mukaan taas jotkut kouluryhmät tulivat vierailulle ”pystymetsästä” ilman edeltäviä perehdyttäviä opintoja tai ilman että ennakkotehtävät oli tehtynä. Ennakkotehtävien tekemisessä ja laitoksen historiaan perehtymisessä onkin ollut selviä koulukohtaisia eroja. Kulttuurilaitosten mukaan, opettajien ote ryhmästään on välillä onneton ja siksi opas joutuu vastaamaan opettajille kuuluvasta järjestyksen ylläpidosta liian paljon.

”Opettajien koulutuksessa ja innostamisessa on varmasti vielä paljon työtä, että he osaisivat innostaa ja valmentaa nuorisoaan hankkeen osallistujiksi.” K

5.3. Laitosten välinen yhteistyö

”Yhteistyö eri aloja edustavien kulttuurilaitosten kanssa antaa vertaansa vailla olevaa perspektiiviä koko kulttuurin kenttään...Laajakaista vahvistaa kulttuurista identiteettiä ja auttaa siihen osallistuvia oppilaita ylipäänsä havaitsemaan ja tunnistamaan kulttuurin laajaa kenttää” R

Kulttuurilaitosten välinen yhteistyö on ollut kaikkien mukana olevien laitosten mielestä erittäin toimivaa ja sekä omaan työnkuvaan sopivaa ja sitä rikastuttavaa. Yhteinen usko siihen, että hanke on tärkeä, on tuonut varmuutta tekemiseen. Lähes jokaisesta kulttuurilaitosten vastauksesta käy ilmi, että Laajakaistan vahvuus on yhteistyössä muiden kulttuurilaitosten kanssa. Hankkeen kautta kulttuurilaitosten työntekijät ovat päässeet tutustumaan toisten laitosten toimintaan ja tätä kautta oppineet uusia asioita, jotka ovat tuoneet varmuutta omaan kehittämistyöhön. Mukanaolijat ovat myös kokeneet, että kaikilla on ollut jotain annettavaa hankkeelle.

”Kaikesta oppii jotain, luo varmuutta omaan kehittämistyöhön, uusia ideoita, verkostoituminen aina hyvästä. Halu kehittää ’omia versioita’ ” M

Kokemusten sekä tietojen ja taitojen jakaminen on ollut tärkeää hankkeen yhteishengen ja kehittämisen kannalta. Hankkeessa mukana olevat henkilöt uskovatkin, että Kulttuurin laajakaistan luoma yhteishenki edesauttaa laitosten välisiä yhteistyöhankkeita myös tulevaisuudessa.

”Tämä on harvoja projekteja, jotka huomioivat mukavalla tavalla myös johtajat ja sitä kautta hekin ymmärtävät mitä me olemme tekemässä.” B

”Olen tutustunut uusiin innostuneisiin ja innovatiivisiin ihmisiin, joilla on omaa rautaista osaamistaan. Uskomattomia aarteita tietotaidossa.” D

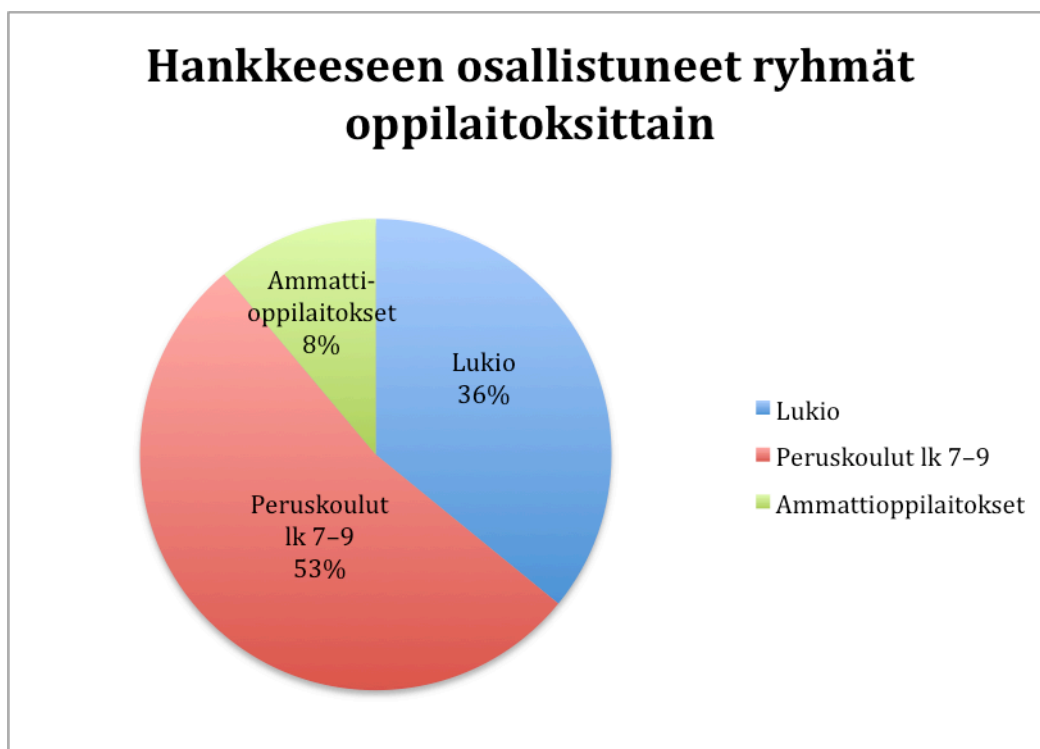
”Olen saanut asiantuntija-apua useisiin eri alojen erityiskysymyksiin.” N

5.4. Kohderyhmä

Vaikka kansalliset kulttuurilaitokset ovat kaikille avoimia ja palvelevat kaikkia tiedon sekä elämysten tarvitsijoita, on toiminta usein painottunut tiettyihin kävijäryhmiin. Erityisesti arkisto- ja kirjastolaitoksissa kävijäkunta on selvästi varttuneempaa ja kulttuuriin jo valmiiksi perehtyneempää kuin Kulttuurin laajakaistan kohderyhmä. Siksi hankkeen tekijät pitävät ideaa tehdä kansalliset kulttuurilaitokset tutuksi peruskoulun 7.–9-luokkalaisille, lukiolaisille ja ammattikoulujen opiskelijoille tärkeänä. Vaikka kohderyhmä on suurimman osan mielestä sopiva ja sen mahdollinen laajentaminen hyvä idea, pitävät kirjasto- ja arkistolaitokset vasta lukioikäisiä sopivana kävijäryhmänä. Heidän mukaansa yläkouluikäiset ovat hieman liian nuoria ja joskus jopa häiriöksi vieraillessaan laitoksissa.

”Kohderyhmä on minun mielestäni ollut liian nuori. Sanoisin että tällainen projekti sopisi parhaiten lukiolaisille.” H

Huolimatta joskus hieman malttamattomilta ja epäkiinnostuneilta tuntuista ryhmistä, kokevat kulttuurilaitosten työntekijät palkitsevana sen, miten kiinnostuneita nuoret myös innostuessaan voivat olla. Tämä kiinnostuneisuus on nostanut oman työn arvostusta ja antanut uskoa hankkeen hyödyllisyydestä.

”Kaiken kaikkiaan koululaiset ovat vaikuttaneet tyytyväiseltä näkemäänsä ja kokemaansa. Se on ollut palkitsevaa.” S

Kulttuurilaitoksille oppilaiden tavoittaminen Helsingin ulkopuolta on ollut tärkeää. Vaikka kyseessä ovatkin kansalliset kulttuurilaitokset, niiden kävijät rajoittuvat helposti pääkaupunkiseudulle. Siksi Helsingin ulkopuolelta tulevat ryhmät ovat erittäin arvokkaita. Nämä ryhmät eivät välttämättä ole koskaan vierailleet kyseisissä laitoksissa tai edes käyneet Helsingissä. Toinen tärkeäksi koettu asia hankkeessa on ollut ammattikoulujen mukaan saaminen. Laitokset kokevat, että panostus tähän koululaisryhmään ei ole ollut useinkaan riittävää ja että ammattikouluryhmillä on vielä hauraampi kosketuspinta kulttuurilaitoksiin kuin muilla koululaisryhmillä. Siksi laitokset pitävätkin ammattikouluryhmien vierailuja erityisen tärkeinä ja

toivovat hankkeen panostavan tähän kävijäryhmään vieläkin enemmän tulevaisuudessa, että kosketuspinta kulttuuriin säilyisi koulun loppumisen jälkeenkin.

“Kulttuurin laajakaista toimii osaltaan lasten ja nuorten passivoitumista ja osattomuuden tunteen kokemista vastaan. Se edesauttaa päinvastoin osallisuuden kokemista ja sitä, että nuorista tulee aktiivisia, elämästä nauttivia ja sitä omin toimin muokkaavia ja kehittäviä yhteiskunnan jäseniä ja kansalaisia.” R

Koululaiset pitävät Kulttuurin laajakaista -hankkeeseen osallistumista tärkeänä ja yleissivistävänä kokemuksena. Heidän mielestään vierailut ovat kiinnostavia ja täydentävät koulussa tapahtuvaa opetusta. Vierailu kulttuurilaitoksissa on myös tuonut vaihtelevuutta normaaliin kouluopetukseen. Nuoret myös tiedostavat vierailun sivistävän aspektin ja näkevät, että onnistunut vierailu voi poistaa ennakkoluuloja kulttuurilaitoksia kohtaan.

”Lisää tällaista opetusta, että pääsee pois koulusta!” X

”[...]Yritetään saada nuoria kiinnostumaan enemmän ns. Sivistyneestä kulttuurista, kuin nuorten omista kulttuureista” X

”Koska kulttuuri on laskussa ja sitä halutaan korostaa enemmän viihteen/ajankäytön muotona.” X (Oppilaiden vastauksia kysymykseen: Mitä luulet, miksi tutustuitte Kansallisiin kulttuurilaitoksiin?)

Hankkeeseen osallistuneilla nuorilla on käsitys siitä mitä on korkeakulttuuri ja mitä on nuorten oma kulttuuri tai ainakin mikä on niiden ero. Tämä kertoo siitä, että nuoret arvioivat ja vertaavat kulttuurikokemuksiaan. He tiedostavat, mitä heille halutaan opettaa ja miten heistä halutaan hyötyä niin kuluttajina kuin kansalaisina.

5.5. Vaikutukset kulttuurilaitosten toimintaan

”Hanke on selvästi kasvattanut osallistuvien laitosten tietotaitoa koulu yhteistyössä. Toiminnasta laitoksissa on tullut suunnitellumpaa ja tietyssä mielessä siihen on tullut ’ammattimainen ote.’” J

Kulttuurin laajakaista on valmis opetuspaketti, joka on räätälöity kunkin laitoksen toimintaan sopivaksi. Se on antanut laitoksille näkökulmaa siihen, miten koko kulttuurilaitosta, sen henkilöstöä ja rakennusta voidaan hyödyntää pedagogisessa toiminnassa. Kulttuurin laajakaista yhdistää saman laitoksen sisällä, mutta eri osa-alueilla työskenteleviä ihmisiä sekä jakaa vas-

tuuta kulttuurikasvatuksesta. Kulttuurin laajakaistalla pedagogiasta voi yhtä hyvin vastata arkistonhoitaja kuin puuseppäkin. Siksi voidaan sanoa, että Kulttuurin laajakaista on monipuolistanut henkilökunnan työnkuvaan ja ”kouluttanut” henkilökuntaa uusien kävijäryhmien, pedagogiikan ja koulumaailman suhteen. Monet kulttuurilaitokset iloitsevatkin tästä laitoksen ”sisäisiä rajoja” avaavasta työskentelystä. Se helpottaa yhteydenottoja ja yhteistyöprojektien suunnittelua sekä avaa uudenlaisia mahdollisuuksia vuoropuheluun yleisön kanssa. Oppaat pitävät Kulttuurin laajakaista -vierailuista ja ovat motivoituneita vetämään kierroksia. Vierailut ovat myös pakottaneet näkemään hieman enemmän vaivaa vierailuryhmän ohjelman suunnitteluun.

”Se yhdistää ja työllistää museon eri työntekijöitä enemmän kuin muut opetushankkeemme. Tässä on myös sen rikkaus, oppilaille on mahdollista tarjota monipuolinen kuva museon työntekijöiden työtehtävistä ja museon erilaisista perustoiminnoista.” L

Kulttuurin laajakaista -hankkeella on ollut vaikutuksia mukana olevien laitoksen toimintaan. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura on esimerkiksi arvioinut, että Kulttuurin laajakaista on laajentanut laitoksen yleisötyön käsitettä ja herättänyt kiinnostuksen kouluille suunnattavaan toimintaan. Ennen Kulttuurin laajakaista -hanketta laitoksessa ei varsinaisesti ole ollut pedagogista toimintaa ja kävijät ovat olleet pääasiassa yliopisto-opiskelijoita. Kansallisteatterissa hanke taas on osaltaan vaikuttanut teatterikuraattorin viran perustamiseen.

”Kulttuurin laajakaistan suunnittelu ja käynnistyminen osui samaan aikaan kun teatterissa mietittiin, miten voisimme vahvistaa teatterikasvatustyötä. Eli tavallaan se on osaltaan vaikuttanut siihen, että meillä on nyt (vuodesta 2008 alkaen) päätoimisesti teatterikasvatusta tekevä henkilö.” K

”Näyttelyprojektien monipuolistuessa kynnys yhteydenottoon ja yhteistyöhön on madaltunut. On entistä helpompi puhaltaa laitosten kesken ”yhteiseen hileen” myös yksittäisissä projekteissa.” R

5.6. Ongelmakohtat hankkeen toteuttamisessa

”Rahoitus, jatkuvuuden vaikea takaaminen, vaihtuvat tuottajat ja rahoja hallinnoivat tahot,

toiminnan leimaaminen toimija taloissa pedan⁶⁹ ei-niin-tärkeäksi -toiminnaksi, mikä vaikuttaa resurssien varaamiseen, näkyvyyden lisääminen, koulujen matkakustannukset muutaman mainitakseni...” D

Hankkeen suurin ongelma on ollut pysyvän rahoituksen puuttuminen ja siitä johtuva epävarmuus. Hankkeen toiminta on nojannut pitkälle vuosittain haettavaan apurahoihin ja avustuksiin, mikä on johtanut siihen, että hankkeen toimintaa on voitu suunnitella vain noin vuodeksi eteenpäin. Tämä projektiluonne on rasittanut kaikkia hankkeessa mukana olevia toimijoita niin tekijöitä kuin osallistujia. Esimerkiksi keväällä 2009 hankkeeseen osallistuneiden ryhmien määrä oli erittäin pieni, sillä ryhmille ei voitu luvata vierailuja, koska rahoituksesta ei ollut varmuutta. Koko hankkeen toiminnan kannalta, mutta erityisesti tuottajan työn kannalta on tärkeää, että hankkeella on varma rahoitus pohja ja tulevaisuus. Sillä koulut haluavat sopia vierailuista mahdollisemman pitkälle etukäteen, eivätkä voi sitoutua uusiin projekteihin kovin nopealla aikataululla.

”Koulujen matkarahoitukseen ei ole pystytty kehittämään yhteisiä tukitoimia. Rahoituspäätökset ovat viivästyttäneet markkinointia. Koulut eivät voi sitoutua kovin nopealla aikataululla.” N

Kaikki hankkeessa mukana olevat kulttuurilaitokset pitävät hanketta tärkeänä ja toivovat sen jatkuvan ja kehittyvän. Kuitenkaan ilman pysyvää rahoitusta toimintaa ei voida ylläpitää. Erilaisia mahdollisuuksia rahoituksen jatkuvuuden takaamiseksi ja hankkeen ”kotipesän” löytämiseksi mietittiin pitkään. Vaihtoehtoina olivat joko kasvattaa hankkeen omarahoitusosuutta tai siirtää hanke jonkun rahoitusta tarjoavan tahon alle.⁷⁰ Vaihtoehtoja, joita hankkeen omarahoitusosuuden kasvattamiseksi mietittiin olivat muun muassa seuraavat: Hanke voisi tarjota maksullisia Kulttuurin laajakaista -vierailuja erilaisille aikuisryhmille kuten yrityksille ja yhteisöille ja tätä kautta rahoittaa koululaisvierailuja. Toisena vaihtoehtona voitaisiin velvoittaa osallistuvat koulut maksamaan itse pääsylippukulunsa kulttuurilaitoksiin. Tämä koskisi erityisesti teatteri- ja oopperavierailuja, joiden pääsylippukulut lohkaisevat ison osan hankkeen vuosittaisesta budjetista. Kolmas myös kulttuurilaitosten johtajilta kannatusta saanut ehdotus oli ylläpitää hankkeen toimintaa jokaiselta kulttuurilaitokselta kerätyn rahallisen panoksen turvin kuten hankkeen alussa toimittiin. Jokainen laitos osallistuisi hankkeen kuluihin yhteistyösopimuksen mukaisesti. Laitoskohtainen panos voisi olla suhteutettu laitosten kokoon, resursseihin ja vierailevien ryhmien määrään. Viimeisimpänä ja myös epätodennäköisin vaihto-

---

⁶⁹ Pedagoginen osasto.

ehtona olisi ollut siirtää hanke Opetusministeriön alle niin, että se olisi osa ministeriön vaki-
tuisia hankkeita ja pysyvää rahoitusta. Innovatiivisesti oppimisympäristöjä hyödyntävä Kult-
tuurin laajakaista -hanke voisikin olla helppo integroida osaksi ministeriön hankkeita, sillä se
on jo valmiiksi suunniteltu vastaamaan opetussuunnitelmiin kirjattuja tavoitteita ja kohde-
ryhmänsä kautta koskettaa lähes kaikkia opetuksen ikäryhmiä.

*”Mikäli rahoitus loppuu, niin kulttuurilaitokset voisivat tehdä omaa pienimuotoisempaa laa-
jakaistaa yksiköissään. Idea on kuitenkin niin hyvä.” B*

Hankkeen projektiluonteisuudesta johtuen tuottajan työn kehittämiseen ei ole ollut resursseja.
Tästä johtuu myös se, ettei materiaalin päivittämiseen ja hankkeen markkinointiin ei ole pys-
tytty panostamaan riittävästi. Hankkeella on ollut toimintansa aikana yhteensä kuusi eri tuot-
tajaa, joista jokaisella on ollut erilainen tapa työskennellä. Hankkeen tuottajan/koordinaattorin
työ on pitkälle sopivien aikojen etsintää ja yhteensovittamista koulujen ja kulttuurilaitosten
välillä. Kulttuurilaitokset ovat pyrkineet vastaamaan koulujen aikataulutoiveisiin eli koulut
ovat toivoneet tiettyjä päivämääriä ja ne on pyritty järjestämään kulttuurilaitosten aikataului-
hin sopivaksi. Kulttuurilaitokset näkevät tuottajan roolin kuitenkin välttämättömänä hankkeen
toiminnan kannalta, sillä kenenkään yksittäisen kulttuurilaitoksen työntekijän ei uskota ehti-
vän hoitaa koordinaattorin työtä oman toimensa ohella.

*”Verkko-opetuksen sisällön kankeus ja hidas muuttuminen.” B (vastaus kysymykseen: Mitkä
ovat hankkeen suurimmat ongelmat/hankaluudet?)*

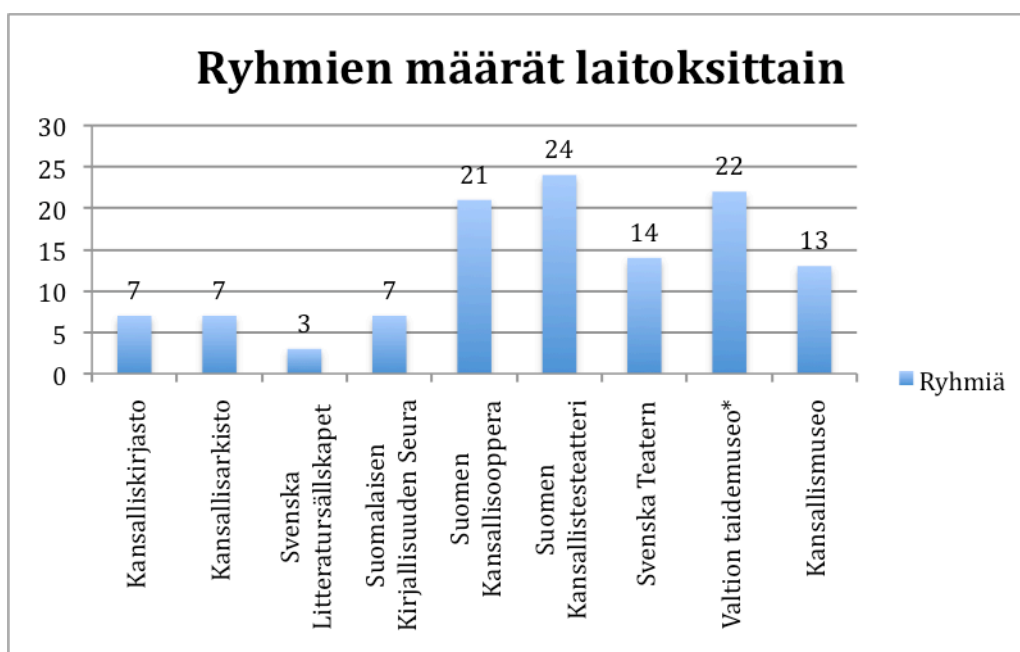
Vierailujen varausjärjestelmää tulisi kehittää tulevaisuudessa siten, että koulut saisivat nope-
ammin tiedon siitä, pystyvätkö toteuttamaan haluamansa vierailun haluamassaan laitoksessa.
Varmistuksen odottaminen ja aikataulujen muutokset rasittavat kouluja, joiden on ajoissa va-
rattava rahoitus kuljetus- ja ruokailukuluihin. Toisin sanoen hankkeella tulee olla tieto siitä
montako vierailua hanke pystyy lukuvuoden aikana kustantamaan ennen kuin hanketta pysty-
tään markkinoimaan.

*”Ryhmän koko on usein muuta kun on etukäteen ilmoitettu, mikä on aiheuttanut ongelmia.
Ryhmät eivät täsmällisiä, tulevat myöhässä, jolloin ohjelma menee sekaisin.” G*

*”Henkilökuntaa on vähän, siksi usein saattaa olla monenlaista päällekkäistä toimintaa ja hy-
viä ideoita käytännön syystä vaikea toimittaa.” B*

Yksi hanketta koskeva epätasaisuus koskee osallistuvien ryhmien maantieteellistä jakaantumista. Hankkeen tavoite siitä, että Kulttuurin laajakaista- hankkeeseen osallistuisi oppilaitoksia ympäri Suomen, ei ole toteutunut odotusten mukaisesti. Ryhmistä 55% on ollut Helsingin seudulta⁷¹ (38% Helsingistä). Suurin syy tähän on matkarahoituksen puuttuminen. Kouluilla ei yksinkertaisesti ole ollut varaa lähteä Helsinkiin opintovierailulle elleivät he ole saaneet matkarahoitusta koulun ulkopuoliselta taholta. Hankkeen alkuperäisen ajatuksen mukaan, hankkeella olisi rahasto, josta Helsinkiin tehtäviin retkiin rahallista tukea tarvitsevat koulut voisivat hakea avustusta. Rahastoa ei kuitenkaan koskaan perustettu vaan koulut ovat joutuneet kustantamaan matkansa itse tai hankemaan avustusta kunnaltaan. Matkarahoitus ongelma luo eriarvoisuutta kävijöiden joukossa.

”Ryhmien satunnaisuus, logistiikka; löytää kaikille asianosaisille sopiva ajankohta. Hanke kestänyt jo aika pitkään.” M (vastaus kysymykseen: Mitkä ovat mielestäsi hankkeen suurimmat ongelmat?)

* Valtion taidemuseo -vierailuista, 12 kpl Ateneum – Kuvataiteen keskusarkisto – Kiasma vierailuja ja 10 kpl Ateneum – Kuvataiteen keskusarkisto – Sinebrychoffin taidemuseo vierailuja.

Hankkeesta tehdyt tilastot osoittavat, että esittävien taiteiden laitokset ovat selvästi suosituimpia vierailukohteita kuin arkisto- ja kirjastolaitokset. Koska kyseessä on yhteistyöhanke, olisi toivottavaa, että vierailijoita riittäisi tasaisesti kaikkiin mukana oleviin kulttuurilaitoksiin. Osa

⁷¹ Helsinki, Espoo, Vantaa, Kauniainen, Hyvinkää, Järvenpää, Kerava, Kirkkonummi, Nurmijärvi, Sipoo, Tuusula, Vihti, Mäntsälä ja Pornainen.

mukana olevista kulttuurilaitoksista onkin ilmaissut huolensa siitä, että hanke painottuu liikaa esittävien taiteiden laitoksiin ja ei siten tue ajatusta suuresta yhteistyöhankkeesta, jonka tarkoitus on esitellä monipuolisesti erilaisia kulttuurilaitoksia ja kulttuurin eri muotoja.

”Pääosa kiinnostuksesta suuntautuu esittävien taiteiden laitoksiin eikä museoihin, saati kirjastoon tai arkistoon. Tämä on alkuperäisidean kannalta itse asiassa vakava epäkohta, tosin ymmärrettävä. Opiskelu on rankkaa, esittävät taiteet rentouttavat.” F

”Ehkä se, että osa laajakaistan kohteista eivät yksinkertaisesti kiinnosta lapsia. Esimerkiksi joku ruotsinkielinen arkisto, kuin SLS, voi heidän mielestään olla aivan uskomattoman tylsä paikka jolla ei ole mitään tekemistä oman elämän kanssa.” H

Koulujen näkökulmasta suurin ongelma hankkeessa ja siihen osallistumisessa oli aikataulutus. Aikaa oli liian vähän niin laitokseen tutustumiseen että siirtymisiin. Erityisesti siirtymät museosta toiseen Valtion taidemuseon kohdalla on koettu raskaiksi samoin teatteri- ja oopperavierailujen pitkälle iltaan venyminen. Aikataulu on monin paikoin tiukka eikä siinä jää tarpeeksi aikaa omatoimiseen havainnointiin. Myös kulttuurilaitosten mielestä aikataulu on usein liian kiireinen. Jos vierailut olisivat hieman lyhyempiä tai tarkemmin tiettyyn teemaan kohdistettuja, niiden toteuttaminen olisi helpompaa koulujen kiireisessä aikataulussa eikä laitosten henkilökuntaa tarvitsisi sitouttaa mukaan aivan yhtä paljon joka kerta, jos vierailun laajuutta supistettaisiin. Myös koulujen toivomien vierailupäivämäärien vierailuohjelmien sovittaminen kulttuurilaitosten aikatauluihin todettiin paikoin hankalaksi sekä tiedon välittyminen tuottajalta kouluihin välillä hieman epäloogiseksi.

”Yksi kohde/päivä. Toiminnallisuutta, ei puhetta. Tiedon kulku??? Meille ei ollut toisessa kohteessa ollenkaan opasta. Ryhmämme taustaa ei huomioitu vierailussa, luvattiin, että meille = käsityöryhmä, räätälöidään oma ohjelma. Odotukset olivat korkealla, kun lähdetään Helsinkiin asti. Odotin pedagogisesti myös jotain. Olit luullut, että tässä hankkeessa erityisesti halutaan kehittää laitoksia pedagogisesti.” XX

”Det blev lite rörigt från sida med byte av producent, eftersom avgående producent tydligen inte hade givit vidare information.” XX

” Jotta pystyn hyödyntämään vierailua käsityön tunneilla, täytyy minun tehdä vielä koulussa aika paljon töitä, ennen kuin päästään käsillä tekemään. Meille ei jäänyt vierailusta ”kättä pidempää” esim. suunnittelun tueksi.” XX

6. HANKKEEN TAVOITTEIDEN JA NIIDEN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Tässä luvussa keskityn hankkeen onnistumisiin ja ongelmakohtiin arvioimalla palautteista nousseita keskeisiä seikkoja tarkemmin. Arviointi tapahtuu kolmen teeman kautta: Saavutukset (vaikutukset ja tuloksellisuus), tarkoituksen mukaisuus eli käytännön onnistumisen arviointi, joka sisältää myös kehittämiskohteet. Viimeisenä arvioin hankkeen lähtökohtiin liittyvien teemojen toteutumista.

Arvioinnilla pyrin selvittämään miten Kulttuurin laajakaista on onnistunut tavoitteissa ja mitä se on toiminnallaan saavuttanut. Tärkeitä kysymyksiä ovat: Mitä hankkeesta opittiin ja millaisia vaikutuksia sillä oli? Lisäksi pohdin sitä, miten hankkeesta saatua hyötyä voidaan hyödyntää taikka kehittää pidemmälle niin, että Kulttuurin laajakaistan toiminnasta saataisiin vieläkin onnistuneempaa.

Vaikka tutkimuksessani olen esittänyt joitakin tilastoja ja numeraalista tietoa hankkeen onnistumisesta, eivät ne yksin kerro mitään onnistumisesta. Tarvitaan mielipiteitä ja tuntemuksia. Palautekyselyillä kerätty kirjallinen aineisto kuvaa hanketta ja sen saavutuksia paljon paremmin kuin numerot hankkeen kävijämääristä. Humanistinen arviointi ei ole yksiselitteistä. Materiaalin auki kirjoittaminen ja analyysi auttavat näkemään seikkoja, joita numeroilla ei voi mitata. Esimerkiksi palautekyselyjen avoimista vastauksista voi aistia niin vastaajan innostuksen, pettymyksen kuin kriittisyydenkin. Kuten kulttuuripolitiikan professori Anita Kangas⁷², myös minä olen tutkijana sitä mieltä, että arvioinnissa on tärkeää auki kirjoittaminen, sillä sitä kautta syntyy keskustelua. Keskustelu kulttuurisista vaikutuksista ja vaikuttavuudesta on keskustelua nykyisen yhteiskuntajärjestyksen kulttuurisista perusteista ja arvottamisen tavoista, kehityksen eettisestä ulottuvuudesta.

6.1. Saavutukset

Kulttuurin laajakaista on uniikki ja innovatiivinen hanke, jolla on jo ollut vaikutusta kulttuuriperinnön opetukseen ja kulttuurilaitosten tunnettuuden lisääntymiseen. Hanke on syntynyt kulttuurilaitosten yhteistyön innoittamana ja se on vaatinut sitoutumista ja resursseja kaikilta mukana olevilta tahoilta. Toiminta on ollut suhteessa resursseihin onnistunutta ja vaikuttavaa. Osallistuneita kouluja on kolmen toimintavuoden aikana yhteensä 42, 23:lta eri paikkakunnal-

---

⁷² Kangas 2005, 124.

ta. Tämä tarkoittaa 118 osallistunutta ryhmää. Opettajien koulutuksia on järjestetty yhteensä kahdeksan, joihin on osallistunut 178 opettajaa.

Kulttuurin laajakaistan tunnettuus on lisääntynyt vuosi vuodelta opettajien ja kulttuuritoimijoiden keskuudessa. Hankkeesta kiinnostuneiden oppilaitosten määrä on myös kasvanut vuosittain. Kiinnostuksen kasvu on havaittavissa erityisesti ruotsinkielisten ryhmien sekä ammatikoulujen lisääntyneessä osallistumisessa hankkeeseen. Myös Kulttuurin laajakaistan järjestämät opettajien koulutukset ovat olleet onnistuneita.

Kulttuurilaitoksissa hankkeen paikka osana yleisötyötä on vakiintunut ja koululaisvierailujen suunnittelu ja toteutus on tullut suunnitelmallisemmiksi hankkeen myötä. Kulttuurin laajakaista on myös tuonut moniin laitoksiin aivan uusia kävijäryhmiä sekä parantanut kulttuurilaitosten sisäistä yhteistyötä ja henkilökunnan pedagogista osaamista.

Kulttuurin laajakaista on innoittanut opettajia ja oppilaita kokeilemaan uusia oppimistylejä ja laajentamaan oppimisympäristöään koulun ulkopuolelle. Hanke on myös auttanut kouluja löytämään muita tapoja lähestyä laitoksia, jos Kulttuurin laajakaistan tarjonnasta ei ole löytynyt sopivaa ohjelmaa. Esimerkiksi maahanmuuttajaryhmien kohdalla Kulttuurin laajakaista on avustanut kouluja sopivien vierailukohteiden ja lähestymistapojen löytämisessä sekä yhteyden ottamisessa suoraan kulttuurilaitoksiin.

Hanke on tehty helposti saavutettavaksi, sillä sen suunnittelussa on otettu huomioon koulujen erilaiset mahdollisuudet osallistumiseen. Kulttuurin laajakaistan sähköinen oppimateriaali on suunniteltu niin, että sitä voidaan hyödyntää myös ilman kulttuurilaitosvierailua tai soveltaa paikallisella tasolla lähialueen kulttuurilaitoksia hyödyntäen. Myös kaksikielisyys lisää hankkeen saavutettavuutta.

Kulttuurin laajakaista on saanut positiivista näkyvyyttä erilaisissa opetus- ja kulttuurialan julkaisuissa sekä seminaareissa. Kulttuurin laajakaistaa on esitelty hyvänä ja toimivana opetusmallina, jonka monipuolisuus on innovatiivista.⁷³ Hanke on mainittu Euroopan komission vuonna 2009 ilmestyneessä selvityksessä *Arts and Cultural Education at School in Europe* hyvänä esimerkkinä koulujen ja kulttuuritoimijoiden välisestä yhteistyöstä. Kulttuurin laajakaista on myös osaltaan toiminut esimerkillisenä kulttuuriin liittyvien ennakkoluulojen poista-

---

⁷³ Hankkeen tuottajat sekä myös Opetushallituksen edustaja Heljä Järnefelt ovat esitelleet hanketta erilaisissa opetusalan messuilla ja tapahtumissa.

jana ja kulttuurin kuluttamiseen innostajana. YLEn Kulttuurikunto-kampanja⁷⁴ palkitsi syksyllä 2009 Kulttuurin laajakaistalla ansioituneita kouluja. Kunniakirjan sai Mäkelänrinteen lukio, joka on kiertänyt kaikki yhdeksän kulttuurilaitosta ja kunniainnoinnin aktiivisesta osallistumisesta Hämeenlinnan yhteiskoulu. Molemmat palkinnonsaajat saavat esittää Kulttuurikunnolle kolme kulttuuritoivomusta, joista kummallekin koululle pyritään toteuttamaan yksi.

Kulttuuri laajakaistan avulla monet nuoret ovat saaneet taiteesta ja kulttuurista iloa, elämyksiä ja onnistumisia. Hankkeen voidaan sanoa edesauttavan osallisuuden kokemista ja nuorten kasvua aktiivisiksi, elämästä nauttiviksi yhteiskunnan jäseniksi. Kulttuurin laajakaista on tarjonnut positiivisia kulttuuri kokemuksia, joiden kautta nuoret pääsevät itse näkemään ja kokemaan pitkäjänteisen työn merkityksen ja tuloksen: taide ja kulttuuri tuottavat sisältöä, jonka merkitystä ei voi mitata rahassa.

6.2. Tarkoituksenmukaisuus

Olen esitellyt hankkeen tarkoituksen ja tavoitteet luvussa 2.2. Tässä luvussa arvioin niiden onnistumista. Kulttuurin laajakaistan tavoitteet ja tarkoitus on suunniteltu vastaamaan opetus suunnitelman tavoitteita. Pyrkimyksenä on ollut integroida Kulttuurin laajakaista osaksi kouluopetusta mahdollisimman hyvin ja tekemään osallistuminen hankkeeseen helpoksi.

6.2.1. Käytännön toteutus ja kehittämiskohteet

Hankkeen tavoitteiden voidaan sanoa toteutuneen hyvin. Tavoitteet ovat olleet realistisia ja niiden kaltaisten asioiden edistäminen kuuluu muutenkin kulttuurilaitosten tehtäviin. Myös tavoitteiden suuripiirteisyys saa ne näyttämään onnistuneilta. Virallisten tavoitteiden lisäksi hankkeella on ollut myös muita tavoitteita, kuten saada opintokäynneille vähintään kymmenen koulua lukuvuodessa tai päämääränä kaikkien kulttuurilaitosten kiertäminen. Ensin mainittu tavoite ryhmien määristä on toteutunut. Kuitenkin tavoite kaikkien kulttuurilaitosten kiertämisestä ei ole onnistunut aivan odotetun mukaisesti. Tällä tarkoitetaan sitä, että tavoitel-

---

⁷⁴ Kulttuurikunto on Suomen Kulttuurirahaston, YLEn ja Svenska Kulturfondenin valtakunnallinen yhteishanke, joka tavoitteena on poistaa kulttuurin käyttöön liittyviä pelkoja ja ennakkoluuloja, innostaa uusien lajien kokeiluun, saada aikaan myönteisiä kulttuurielämyksiä ja tehdä kulttuurin käytöstä helppo osa arkea.

tavaa olisi, että osallistuvat ryhmät⁷⁵ vierailisivat kaikissa mukana olevissa kulttuurilaitoksissa ”keräten koko sarjan”. Näin oppilaille olisi mahdollisuus ns. suuremman kansallisen kokonaisuuden hahmottamiseen. Tähänastisen toiminnan aikana kaikki kulttuurilaitokset on kiertänyt ainoastaan yksi koulu⁷⁶. Tästä voidaan päätellä, etteivät koulut ole sitoutuneet hankkeeseen kovinkaan pitkäjänteisesti. Kulttuurilaitosten mukaan näyttää siltä, että monille opettajille hankkeessa mukana oleminen on jossain paikoin vain mahdollisuus päästä ilmaiseksi teatteriin, oopperaan tai museoon. Tätä näkemystä tukee myös jatkotehtävien tekemättömyys. Useimmat osallistuvat ryhmät eivät ole toteuttaneet jatkotehtäviä. Syitä on tietenkin monia, esimerkiksi koulun kiireinen aikataulu. Tämän lisäksi opettajat ovat maininneet odottavansa, että kaikki laitokset on ensin kierretty tai että useampi ryhmä koulusta olisi suorittanut kulttuurilaitosvierailuja. Vasta sitten jatkotehtävät ja yhteenveto olisi mielekästä suorittaa. Opettajien pitävät jatkotehtäviä myös jokseenkin turhina. Sen sijaan oppilaiden mukaan jatkotehtävät olisivat hyvä tapa kerrata tietoja ja kokemuksia kulttuurilaitoksista. Koulun sisäisessä yhteistyössä olisi siis parannettavaa, jos haluttaisiin, että koulu hyötyy hankkeesta parhaalla mahdollisella tavalla.

Yksi hankkeen erityispiirteistä on sen kaksikielisyys. Kuitenkin sen takaaminen, että ryhmät saavat opastusta haluamallaan kielellä, on teettänyt hankaluuksia vierailuohjelmien laadinnassa. Syy tähän on kulttuurilaitosten laitosten heikot resurssit kielitaitoisten oppaiden suhteen.⁷⁷ Hankaluutena on ollut esimerkiksi löytää pätevää opasta, joka olisi käytettävissä ryhmälle sopivana päivänä. Lisäksi ongelmana on ollut se, että esimerkiksi Suomen kansallisteatteri ei ole virallisesti kaksikielinen laitos. Sama koskee tietenkin Svenska Teaternia. Svenska litteratursällskapet on myös kyseenalaistanut suomenkielisten nuorten kiinnostuksen laitosta kohtaan. Hanke on siis kaksikielinen, mutta ruotsinkielisiä ryhmiä on ollut suhteessa vähän. Samoin suomenkielisiä ryhmiä on vierailut suhteellisen vähän ruotsinkielisissä laitoksissa. Ratkaisuksi vierailuohjelmien aikatauluttamiseen ja sopivien oppaiden löytämiseksi laitokset voisivat käyttää Kulttuurin laajakaista ryhmille yhteistä opasta, joka kiertäisi ryhmän kanssa useammassa laitoksessa. Tämä tietenkin vaatisi lisäresursseja ja erityisoppaan kouluttamista.

Kulttuurin laajakaista -hanketta voidaan pitää hyvin suunniteltuna kulttuurilaitosten ja koulujen senhetkiseen tarpeeseen. Hankkeen suunnittelussa hyödynnettiin monen eri asiantuntijan apua ja sen alkuvaihe eteni hyvin suunnitelmien mukaisesti. Kuitenkin toiminnan käyntiin

---

⁷⁵ Joko siten, että sama ryhmä vieraillee kaikissa hankkeessa mukana olevissa laitoksissa tai niin, että eri ryhmät samasta koulusta vierailivat laitoksissa, kuitenkin niin, että tieto kaikista kulttuurilaitoksista voitaisiin jakaa koulun oppilaiden kesken.

⁷⁶ Mäkelänrinteen lukio.

⁷⁷ Tällä tarkoitan ruotsinkielisten oppaiden vähyyttä suomenkielisissä laitoksissa ja päinvastoin.

saamisen jälkeen eli ensimmäisten pilottiryhmien, kirjan julkaisemisen ja verkkosivujen avautumisen jälkeen, on toiminnassa ilmennyt hankaluuksia. Yksi syy tähän on se, että suunnitteluvaiheen täysipäiväinen tuottajan virka vaihtui puolipäiväiseen. Puolipäiväinen tuottaja keskittyi ainoastaan hankkeen koordinointiin eikä hänellä ollut aikaa hankkeen kehittämiseen ja materiaalin päivittämiseen. Puolipäiväisyyden vuoksi tuottajat vaihtuivat usein. Tämä taas tiesi vastuun siirtymistä pitkälti ohjausryhmän harteille. Toimijoiden ajanpuutteen ja rahoituskuvioden ratkominen vaativat hankkeen toimintaan pysyvämpää muutosta. Siksi hanke päätti siirtää koordinoinnin vuoden 2010 alusta Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seuran alaisuuteen. Kulttuurin laajakaistan ja Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura ry:n tavoitteet ovat samansuuntaiset. Molemmat tukevat ja kehittävät kulttuuriperinnön opettamista ja vaalimista. Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura ry toimii yhteistyössä oppilaitosten, museoiden, kuntien, eri viranomaisten sekä muiden kulttuuritoimijoiden ja kansalaisjärjestöjen kanssa. Se järjestää koulutus- ja keskustelutilaisuuksia, julkaisu- ja tiedotustoiminnasta sekä hoitaa asiantuntijavaikuttamista. Seuran toiminta koostuu kulttuuriperintökasvatuksen toimijoiden verkoston ylläpitämisestä, hankkeiden koordinoimisesta ja toteuttamisesta, kulttuuriperintökasvatuksen aineistojen tuottamisesta sekä yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta.⁷⁸

Kulttuurin laajakaistan opetusmateriaali ja opintovierailut vaativat jatkuvaa kehittämistä, että oppisisällöt voisivat vastata tämän päivän haasteisiin ja pysyä kiinnostavana myös tulevaisuudessa. Lisäksi Opetushallituksessa parhaillaan käynnissä oleva Ammattikoulutuksen tutkintojen perusteiden uudistus⁷⁹ aiheuttaa uusiutumispaineita Kulttuurin laajakaistalle. Toiveita entistä räätälöidymmistä oppikokonaisuuksista on esitetty niin koulujen kuin kulttuurilaitostenkin taholta. Kulttuurilaitokset toivovat, että hankkeessa mukana olevia laitoksia sidotaisiin entistä tiiviimmin yhteen esimerkiksi linkittämällä teatterissa katsottavan esityksen teema, arkistovierailun teema ja näyttelyn teema. Tätä kautta kokonaisuus ”kansalliset kulttuurilaitokset” tai käsitys kulttuurin laaja-alaisuudesta hahmottuisi paremmin. Lisäksi laitostenvierailujen ohjelmien yhteen sitominen ”pakottaisi” ryhmiä vierailemaan useammassa laitoksessa. Tämä voisi ratkaista hankkeen ongelmaa vierailijamäärien epätasaista jakautumista laitosten kesken.

Myös vierailuohjelman oppiainelähtöisyys vaatii kehittämistä. Oppimateriaalin tulisi olla monipuolisempaa ja helpommin sekä useampaan eri oppiaineeseen sovellettavaa. Mukaan tulisi

---

⁷⁸ Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen Seura Ry.

⁷⁹ Opetushallitus uudistaa vuosina 2006–2010 kaikkien ammatillisten perustutkintojen perusteet sekä maahanmuuttajien valmistavan koulutuksen ja vammaisten opiskelijoiden valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen perusteet.

ottaa useampia oppiaineita kuten matemaattis-luonnontieteelliset aineet, sillä nyt mukana on ainoastaan reaali- sekä taito- ja taideaineet. Hankkeen tulisi voida tarjota valmiita ohjelmia esimerkiksi miten matematiikkaa voidaan opiskella taidemuseossa. Vaikka tämän hetkessä oppimateriaalissa on huomioita oppiaineiden sisältöjä ja tavoitteita, ei oppimateriaalissa ole juurikaan käytännön esimerkkejä toteutukseen. Myös ammattikoulujen oppimateriaali tulisi suunnitella vastaamaan entistä tarkemmin opiskeltavan aineen sisältöjä. Vaikka ammattikouluryhmien vierailut ovatkin olleet kaikista vierailleista ryhmistä ”räätälöidyimpiä”⁸⁰ niiden toteuttaminen on aina riippunut siitä, mitä opettajat ovat osanneet pyytää. Esimerkiksi graafisen alan opiskelijat ovat typografian-kurssilla tutustuneet Kansallisarkistoon ja perehtyneet vanhoihin käsikirjoituksiin. Tämän kaltainen tarkkaan kohdennettu vierailu hyödyttää opiskelua enemmän kuin ainoastaan oppiaineen keskeisiä tavoitteita yleisesti tukeva vierailu.

”Näen Laajakaistan tulevaisuuden varmistamisen erittäin tärkeänä myös ja etenkin taloudellisesti hankalampina kausina. Joka vuosi kohderyhmän piiriin tulee uusi polvi nuoria ihmisiä, jotka yhtä lailla tarvitsevat Kulttuurin Laajakaistan antamaa mahdollisuutta tutustua kaikille yhteisiin palveleviin kulttuurilaitoksiin. Laajakaista-ohjelman kautta nuoret oppivat käyttämään näiden laitosten huippulaadukasta sisältöä tarjoavaa antia - elämänlaatuun keskeisesti vaikuttavia asioita - luontevana osana elämäänsä.” R

Kulttuurilaitosten välinen yhteistyö nähdään yhtenä hankkeen vahvuutena ja sitä halutaan myös kehittää, kokemuksia sekä tietoja ja taitoja jakamalla. Kehitysideoita toivotaan jaettavan esimerkiksi työntekijöille järjestettävässä seminaarissa tai pienryhmäkeskusteluissa. Erään ehdotuksen mukaan kulttuurilaitokset voisivat muodostaa ryhmiä, kuten museot, teatterit ja arkisto- ja kirjastolaitokset. Näissä pienryhmissä voitaisiin keskustella hankkeen toimivuudesta ja kehittää vierailuja. Tuottajan rooli hankkeessa nähdään välttämättömänä, sillä kenenkään muun ei uskota ehtivän hoitaa koordinaattorin työtä oman toimensa ohella. Myös opettajat pitävät tuottajaa tärkeänä henkilönä hankkeen toimivuuden takaamisessa. Heidän mielestään on helpompaa suunnitella vierailua tuottajan avustukselle kuin ottaa suoraan yhteyttä kulttuurilaitokseen ja vastata itse esimerkiksi oppaiden varaamisesta.

”Hankkeena se on pysynyt aika muuttumattomana, mutta jotta mielenkiinto pysyisi yllä, sitä voisi hieman uudistaa. Opintokäynnin runko toimisi osana meidän normaaliakin opetustoimintaa, joten hanke on siltä osin tehnyt itsensä hieman turhaksi.” L

---

⁸⁰ Ammattikoulujen vierailut suunnitellaan opiskeltavaan alaan sopiviksi. Esimerkiksi siten, että vierailulla tavataan oman alan henkilökuntaa. Ammattikouluille ei myöskään ole samanlaista valmista ohjelmarakennetta kuin peruskouluille ja lukiolaisille, siksi vierailut suunnitellaan erikseen.

Vielä ei tiedetä, kuinka kauan Kulttuurin laajakaista -hanke tulee kestämaan. Tekijät pitävät hanketta erittäin tärkeänä ja idealtaan loistavana, mutta sen ylläpidossa on nähtävissä pientä kyllästyneisyyttä. Kulttuurilaitosten mukaan hanke pyörii hyvin ja on löytänyt paikkansa laitoksen toiminnassa. Joidenkin mielestä hanke on jopa kestänyt ihmeellisen kauan. Voi siis olla, etteivät kulttuurilaitokset tarkalleen tienneet kuinka pitkään projektiin ovat sitoutumassa lähtiessään mukaan hankkeeseen. Jotta kulttuurilaitosten kiinnostus ylläpitää hanketta säilyisi tulevaisuudessakin, se vaatii työskentelyä yhteisten tavoitteiden eteen sekä muutoksia erityisesti organisointiin ja rahoitukseen. Kulttuurin laajakaistan kehittämisessä ja sen tulevaisuuden suunnittelussa voisikin ottaa esimerkkiä muista vastaavanlaisista hankkeista.

Norjassa kulttuurikasvatukseen ja sen toteutumiseen niin kansallisella kuin paikallisella tasolla on panostettu huomattavasti. *Den kulturelle skolesekken* (Suom. *Kulttuurireppu*) on pitkälti Kulttuurin laajakaistaa muistuttava kouluille suunnattu kulttuuri- ja taidekasvatus -ohjelma, jonka tavoitteena on tutustuttaa koululaiset monipuolisesti kulttuuriin osana kouluopiskelua. Yhteistyötä ohjelmassa tehdään niin valtakunnallisten kuin paikallisten kulttuurilaitosten kanssa. Toimintaa ohjaa Norjan kulttuuri- ja opetusministeriöt.⁸¹ *Kulttuurireppu* on ollut osa Norjan kulttuuripolitiikkaa vuodesta 2001 alkaen ja se on kirjattu opetussuunnitelmien perusteisiin. Ohjelma kattaa kaikki opetuksen tasot, niin alakouluista lukioihin, mukana ovat kaikki 6–19 -vuotiaat opiskelijat. *Kulttuurireppu* -ohjelman tarkoitus on tarjota taide- ja kulttuurikokemuksia kaikille opiskelijoille. Ohjelmassa on edustettuna laajasti eri taiteen ja kulttuurin muotoja, kuten musiikki, elokuva, kuvataiteet, esittävä taide, kirjallisuus ja kulttuuriperintö. Ohjelmassa mukana olevilla kunnilla ja kouluilla⁸² on mahdollisuus muunnella ohjelmaa omalle koululle sopivaksi tai toteuttaa paikallisia variaatioita. Ohjelman tarkoitus on olla pysyvä osa koulujen toimintaa ja aktivoida kaikki oppilaat osallistumaan, niin sosiaalisesta, ekonomisesta, etnisestä tai uskonnollisesta taustasta riippumatta. Tavoitteena on, että oppilaille muodostuu suhde säännölliseen taide- ja kulttuuriaktiviteetteihin osallistumiseen. Ohjelma pakottaa koulut ja kulttuurisektorin toimijat yhteistyöhön, sillä ohjelma velvoittaa myös kulttuurisektoria ottamaan koulut huomioon ohjelmalveluiden suunnittelussa. Kuntien kulttuuri- ja opetussektori on vastuussa hankkeen toteuttamisesta ja koordinoinnista omalla paikalliskunnallaan. Rahoituksensa *Kulttuurireppu* saa pitkälle valtion omistaman peliyhtiön *Norsk Tipping:gin* voittovaroista, mutta myös monet mukana olevat kulttuurilaitokset osallistuvat ohjelman rahoitukseen varaamalla rahaa omissa budjeteissaan. Vuodesta 2007 alkaen *Norsk Tipping* varoja on erityisesti kohdennettu paikallisella ja kunnallisella tasolle, jolloin rahoitus-

⁸¹ Kultur- og kyrkjedepartementet & Utdannings- og forskningsdepartementet.

⁸² Hanke toimii sekä kansallisella että paikallisella tasolla ja koskee kaikkia Norjan kuntia.

ta voidaan hyödyntää esimerkiksi matkarahoitukseen koulujen vieraillessa toisella paikkakunnalla.

Erona Kulttuurin laajakaistaan norjalainen *Kulttuurireppu* toimii laajemmalti ja ministeriön organisoimana. Ohjelman kohderyhmä kattaa myös alakoulut ja mukana olevia taide- ja kulttuurilaitoksia on enemmän kuin Laajakaistassa. *Kulttuurirepun* rahoitus on myös varmaa sekä ohjelman paikka osana kansallista ohjelmaa ja opetussuunnitelmia tekee siitä pysyvän. Tämän norjalaisen mallin soveltaminen Suomen olosuhteisiin ja Kulttuurin laajakaista -hankkeeseen vaatisi aktiivista Opetusministeriön mukaan tulemistä, hyväksyntää ja halua kehittää hanketta. Laajakaistan integroiminen opetussuunnitelmiin voisi onnistua helposti, sillä se jo valmiiksi noudattaa opetussuunnitelmien perusteita. Kulttuurin laajakaistan tavoitteet ja pyrkimykset ovat pitkälle yhtenevät *Kulttuurirepun* kanssa. Kulttuurin laajakaistalla on ollut pyrkimyksenä ulottaa hankkeen vaikutus maakuntiin ja toimia esimerkkinä kuntien kulttuuritoimille yhteistyöstä eri kulttuurilaitosten sekä koulutoimen välillä. Siksi Kulttuurin laajakaistan oppimateriaali on suunniteltu niin, että sitä on mahdollista hyödyntää myös ilman kulttuurilaitosvierailua ja soveltaa paikallisella tasolla lähialueen kulttuurilaitoksia hyödyntäen. Tarkoituksena on rakentaa pitkäjänteinen ja monipuolinen dialogi koulujen ja kulttuurilaitosten välille, niin että se olisi jatkuvaa ja kaikkia osapuolia palvelevaa. Ihanteellista olisikin jos koululaiset, kaikissa koulutasoilla ollessaan toteuttaisivat säännöllisesti kulttuurilaitosvierailuja osana opiskelua. Näin ollen oppilaiden mahdollisuus oman kulttuurielämän aktiiviseen löytämiseen ja elinikäisen kulttuurisuhteen luomiseen paranevat.

Toinen hieman Kulttuurin laajakaistaa muistuttava ohjelma on Helsingin kulttuurikeskuksen ja Opetusviraston tuottama *Kulttuurikurssit*, joka on räätälöity yhteistyössä opettajien sekä kulttuuri- ja taidelaitosten kanssa. Kuten Kulttuurin laajakaistakin *Kulttuurikurssit* on suunnattu yläkouluille, lukioille sekä ammattioppilaitoksille. Kurseilla tutkitaan taiteen kautta elämän eri osa-alueita vaihtelevin teemoin (rakkaus, kuolema, moraali, pahuus, kauneus...) tai tutustutaan johonkin tiettyyn taiteen alaan. Tavoitteena on jakaa ja syventävää tietoa taiteen tekemisestä ja tarjota mielekkäitä välineitä maailman hahmottamiseen. Kurseilla hyödynnetään kaikille kaupunkilaisille suunnattua kulttuuritarjontaa esityksineen, näyttelyineen ja luentoineen. Kurssin myötä opiskelijoille tarjoutuu mahdollisuus päästä tapahtumiin ja tilaisuuksiin, joihin on normaalisti harvoin pääsyä, esim. näyttelyiden avajaiset, taiteilijoiden tapaamiset sekä tutustumiset kulissien takaiseen elämään. *Kulttuurikurssin* yhtenä tavoitteena on herätellä mielenkiintoa kulttuuria kohtaan sekä tehdä siitä luonteva osa elämää. Toiveena on synnyttää oppilaiden ja opettajien välillä keskusteluja taiteesta, sen tehtävästä ja arvosta yh-

teiskunnassa ja elämässä.⁸³

Syksyllä 2008 yhtenä *kulttuurikurssien* teemana oli ”Suomi-klisee?”. Kurssilla pohdittiin, mitä on suomalaisuus ja millainen on suomalainen mielenmaisema. Tavoitteena oli muun muassa miettiä, minkälaisia kuvia suomalaisesta kulttuurista välittävät esimerkiksi Kalevala tai Väinö Linnan Tuntematon sotilas. Kurssitapahtumiin kuuluivat Kristian Smedsin Tuntematon sotilas -näytelmä Kansallisteatterissa, Valokuvataiteen museon näyttely Suomalaisuuden kuvausta, Designmuseon Fennofolk-näyttely, Teatteri Metamorfoosin Kalevala dell’Arte -esitys sekä Jukka Virtasen elokuva Pähkähullu Suomi. Lisämateriaalina oppilaat saivat kuunnella Kari Hotakaisen Juoksuhaudantie-äänikirjan tai Finnhits-teoksen. Lisäksi kurssiin kuului valokuvaus- ja kuvataide työpaja Annantalolla.⁸⁴

Suomalaisuutta voidaan siis tarkastella hyvin erilaisista näkökulmista. Suomalainen identiteetti ja kulttuurihistoria koostuvat monesta muustakin asiasta kuin ainoastaan historian kirjoissa ja kulttuurilaitoksissa esiteltävistä asioista. Kulttuuri on sisällämme ja ympärillämme. *Kulttuurikurssien* kaltainen arkipäiväinen ja tähän hetkeen perustuva lähestyminen kulttuuriin voi olla helpompaa nuorelle. Kun oppiminen tapahtuu tuttujen asioiden parissa, ei oppiminen tunnu niin pakotetulta. Kulttuurin laajakaista -hankkeeseen osallistuneet nuoret ovat selvästi tiedostaneet hankkeen toiveen kasvattaa uusia kulttuurinkuluttajia sekä antaa nuorille positiivisia kokemuksia korkeakulttuurista. Ehkä tämä toive tai tavoite näkyy liiankin selvästi, sillä eräät oppilaat palautteessaan arvelivat, että syy Kulttuurin laajakaista -vierailulle on, että kulttuuri on laskussa ja siksi nuorten toivotaan vierailevan laitoksissa, tai nuorten toivotaan kiinnostuvan enemmän ns. sivistyneestä kulttuurista kuin nuorten omasta kulttuurista. Kulttuurin kuluttamiseen ei voida kuitenkaan pakottaa vaan innostuksen on lähdeittävä itsestä.

6.2.2. Pedagoginen onnistuminen

Kulttuurin laajakaista -hankkeen tarkoituksena on ollut tarjota mahdollisuuksia elämykselliseen ja kokemukselliseen oppimiseen. Kokemus on keskeinen osa kokemuksellisen oppimisen oppimisprosessia mutta se ei yksin takaa oppimista. Palautteen mukaan opiskelijat ovat tyytyväisiä vierailun kokemuksellisuuteen. Heidän mukaansa vierailu oli lähes aina hieno elämys, joka toi uusia positiivisia oppimiskokemuksia sekä antoi uutta tietoa kulttuurilaitoksista. Elämyksellisyys tai kokemuksellisuus korostuu vierailijoiden mukaan nimenomaan sii-

---

⁸³ Kulttuurikurssit.

⁸⁴ Rossi-Harto 2009, 86.

nä, kun he pääsivät näkemään mitä ainutlaatuisia asioita kulttuurilaitoksissa tehdään ja millaisia aarteita niiden kätköistä löytyy. Esimerkiksi opastetut kierrokset kulissien takana olivat elämyksellisiä, silloin päästiin näkemään asioita jotka selvensivät laitoksissa tehtävää työtä ja työskentelyprosessia. Asiat tulivat konkreettisesti näkyville ja kokonaisuus siitä, mitä kaikkea esimerkiksi teatteriesityksen valmistelu sisältää, miten paljon työntekijöitä tarvitaan ja miten monta erilaista vaihetta tapahtuu ennen kuin teos valmis ja yleisön katsottavana. Elämyksellistä oli myös nähdä työntekijät työssään ja nähdä miten konservointi tai näyttelyrakenteiden valmistus etenee. Kulttuurilaitosten arjen ja todellisuuden näkeminen antoi realistista kuvaa kulttuurilaitoksissa työskentelystä sekä esimerkiksi tietoa siitä, mitä humanistinen tutkimus on tai millaisia työllisyysmahdollisuuksia taide- ja kulttuurialalla on.

Siitä, miten yksi kokemuksellisen oppimisen lähtökohdista, tekemällä oppiminen, toteutuu Kulttuurin laajakaista -hankkeessa, on esitetty erilaisia arvioita. Vaikka opiskelijat pääsevätkin laitospöytäkirjalla itse tekemään ja osallistumaan joko toiminnallisen tehtävän tai työpajan kautta, ei oppilaiden mielestä tekemistä ole tarpeeksi tai se ei ole sellaista kuin he haluaisivat. Monen opiskelijan mielestä työpaja tai toiminnallinen tehtävä ei ollut kovinkaan kiinnostava. Oppilaat arvioivat toiminnallista osuutta myös liian pitkäksi tai pakotetun tuntuiseksi. Mieluummin he olisivat halunneet omaa aikaa katselemiseen ja kiertelemiseen laitoksessa. Ehkä oppilaat odottavat, että koulun ulkopuolella tapahtuva opetus olisi omatoimisempaa ja vähemmän ohjatumpaa kuin normaalisti koulussa. Hankkeen tekijät sen sijaan pitävät vierailuohjelman kokemuksellisuutta ja aktiivista tekemistä yhtenä hankkeen vahvuuksista eivätkä he ole kritisoineet toiminnallisen tehtävän sisältöjä lainkaan, toisin kuin esimerkiksi ennakkotehtävien sisältöä. Ennakkotehtävissä, joitakin kulttuurilaitosten työntekijöitä on häirinyt tehtävien "kapulakieli" tai jäykkyys. Tehtävien pitäisi olla vetävämpiä.

Kun oppimista Kulttuurin laajakaistalla analysoidaan David. A. Kolbin kokemuksellisen oppimisteorian kautta, toteutuu ajatus oppimisen kehästä pääsääntöisesti hyvin. Oppilaat pääsevät konkreettisesti vertaamaan ennakkotietojaan käytännön kokemukseen ja testaamaan kuulemaansa toiminnallisessa tehtävässä sekä kyseenalaistamaan tietoa keskustelemalla työntekijöiden ja oppaiden kanssa. Vierailun aikana tehdään havaintoja sekä konkretisoidaan asioita käyttämällä aitoja esimerkkejä. Aktiivinen kokeilu ja vuorovaikutteisuuden näkeminen asioiden välillä helpottaa oppimista. Tiedon käsittely jatkuu vierailun jälkeen koulussa, jossa opittua tietoa viedään pidemmälle ja testataan sen sopivuutta koulukontekstissa ja oppiaineen sisällä. Oppimismalli painottaa välitöntä, konkreettista kokemusta abstraktien käsitteiden vahvistamisessa ja testaamisessa. Kuitenkin oppimisen kehän viimeisin vaihe, jossa uutta tietoa

viedään pidemmälle ja testataan koulukontekstissa jää pitkälle oppilaan oman kiinnostuksen ja aktiivisuuden varaan, jos jatkotehtäviä ei toteuteta osana kouluopetusta.

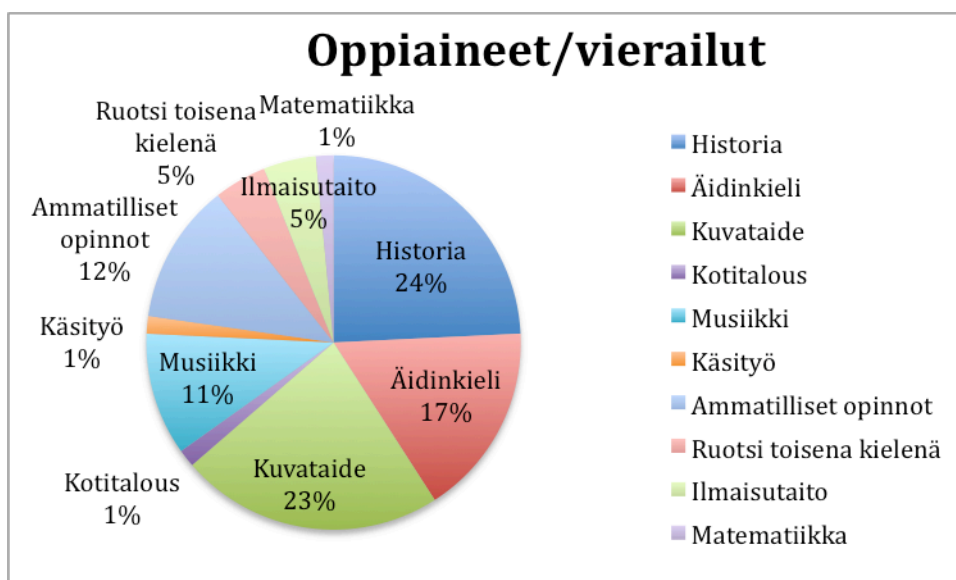
Reflektointi liittyy keskeisesti kokemukselliseen oppimisprosessiin, jossa refleктоimalla, pohdimalla omaa toimintaa ja kokemuksia pyritään ilmiöiden käsitteellistämiseen ja teoretisointiin, jolloin uudenlainen toiminta on mahdollista. Näin ollen reflektointi tarkoittaa omakohtaista oppimisen ymmärtämistä, ohjaamista ja arviointia suhteessa aikaisempiin tietoihin. Se liittyy myös oppijan aktiivisuuteen ja vastuullisuuteen omasta oppimisprosessistaan. Tullakseen tietoisiksi omista ajatteluprosesseistaan oppilaan on kyettävä ajattelemaan ja ymmärtämään omaa oppimistaan.

Kokemukselliseen oppimiseen perustuvat kehittämishankkeet ovat tilanneherkkiä ja tilannesidonnaisia. Ei voi koskaan tietää etukäteen, mitä kunkin vierailevan ryhmän kanssa tapahtuu, mikä toimii ja mikä taas ei. Vierailun toimivuuteen vaikuttaa vierailevan ryhmän yhteistyökyky, valmistautuminen ja asioiden kiinnostavuus. Kokemuksellisen oppimisen malli soveltuu kulttuuriin kasvamisen prosessin käsitteellistämiseen. Kysymys on kulttuurikokemuksen reflektoinnista ja kokemusten soveltamisesta uuden oppimiseen.⁸⁵ Kulttuurin laajakaisella käsitellään mm. kulttuurin merkkien tulkitsemista, kulttuurin ja tradition arvostamista sekä kulttuuripalvelujen käyttämistä. Näitä tietoja nuori tulee tarvitsemaan myöhemmin elämässään rakentaessaan omaa käsitystään kulttuurista ja omasta itsestään osana yhteiskuntaa.

Hankkeen pedagogista onnistumista voidaan mieltää myös oppimistulosten kannalta, eli mitä nuoret ovat Kulttuurin laajakaistalla oppineet. Kulttuurilaitoksiin tutustumisessa hyödynnettiin useimmiten reaali- ja taideaineiden näkökulmaa. Suosituimmat oppiaineet olivat historia ja kuvataide. Ammattikouluryhmät toteuttivat vierailun useimmiten liittyen kulttuuri- tai ammattiopintoihin. Jotkut opettajat myös sovelsivat Kulttuurin laajakaista -ohjelmaa luovalla tavalla ja näkivät materiaalin sopivana oppiaineisiin, joihin hankkeen ohjelma ei suoranaisesti integroidu.

---

⁸⁵ Känkänen & Tiainen 2007, 85.

Oppilaiden mielestä kulttuurilaitos vierailua oli jossain määrin hankala sulauttaa koulussa opiskeltavaan oppiaineeseen tai meneillään olevaan kurssiin vaikka sen yleisesti nähtiin liittyvän opiskeluun. Vierailun yhdistäminen opiskeltavaan oppiaineeseen ei siis ollut itsestään selvää ja siksi osalle vierailu jäi irralliseksi, kuitenkin positiiviseksi kokemukseksi. Tärkeimpänä syynä vierailulle oppilaat näkivät sen yleissivistävän merkityksen. Se mitä vierailusta opittiin, oli tietoa siitä, että kulttuurilaitokset ovat kaikille avoimia ja niiden käyttäminen on jokaisen kansalaisen etuoikeus⁸⁶. Vierailuista opittiin myös ymmärtämään laitosten toimintaa ja sitä miten paljon työtä ja työntekijöitä laitosten ylläpitäminen, toiminnan suunnittelu ja toteutus vaatii. Vaikkei opittua tietoa ei ehkä pystyäkään hyödyntämään suoraan oppiaineisiin koulussa, uskovat oppilaat voivan hyödyntää saamaansa tietoa tulevaisuudessa.

”yleissivistys, mielenkiinto ja mielenkiinnon herääminen. Arkistosta voisi olla paljon hyötyäkin tulevaisuudessa, riippuen paljolti siitä, mitä tulevaisuudessa tulee tekemään.” X

Yleissivistys ja sivistys olivat sanoja, jotka nousivat esille lähes jokaisesta palautteesta, oli kyse sitten oppilaasta, opettajasta tai kulttuurilaitoksen työntekijästä. Opettajat näkivät hankkeen sivistävänä, kulttuurilaitokset tehtävänsä sivistyksen edistäjänä ja oppilaat pitivät oppimaansa yleissivistävänä. Sivistys on siis jotain tärkeää. Yleissivistyksellä tarkoitetaan pohjasivistystä, joka muodostuu kasvatuksen antamista ja koulussa opituista tiedoista, taidoista ja hyvistä tavoista.⁸⁷ Yleisimmässä merkityksessään, pedagogisessa mielessä, sivistys tarkoittaa ihmiseksi tuleamista. Tähän liittyy kuitenkin tietty varaus – sivistys eli ihmiseksi tuleminen ei

⁸⁶ Erityisesti tämä korostui kirjasto- ja arkistolaitosten vierailuissa.

⁸⁷ Kielitoimiston sanakirja 2004.

toteudu ilman kasvatusta. Modernissa kasvatustieteessä sivistys ymmärretään ensisijaisesti pedagogiseksi periaatteeksi, ei yksilön kyvyksi tai piirteeksi. Koulun sivistystehtävä liittyy ennen kaikkea kasvatukseen ja koulun kasvatustehtävään. Kasvatustehtävää määriteltäessä joudutaan ottamaan kantaa siihen, nähdäänkö tehtävä ensisijaisesti tradition siirtämisenä ja jatkuvuuden turvaamisena vai välineenä muuttaa vallitsevia olosuhteita. Koulun pedagogisen sivistystehtävän määrittelyssä on paljon kyse kansalaisyhteiskunnasta: koulun tulisi kasvattaa kansalaisia, jotka kykenevät toimimaan yhteiskunnassa ja samalla onnistuvat osaltaan kehittämään sitä.⁸⁸

Kulttuurin laajakaista -hankkeen tavoitteena on myös ollut tarjota eheyttävää opetusta. Inkeri Ruokonen kirjoittaa artikkelissaan *Uutta luovaa virtaa opetukseen ja oppimiseen koulun ja kulttuuritoimen yhteistyöllä*: Opetussuunnitelmassa voidaan eheyttää tieto ja oppimisprosessi, tieto ja tunnekokemus, tieto ja suoritus. Keskeistä on kouluoppimisen eheyttäminen oppilaan todelliseen elämään. Opetussuunnitelmaa eheyttävät sellaiset tavoitteet, joissa on kysymyksessä ajattelun avulla muodostettavat laajat kokonaisuudet tai jotka vaativat opittujen seikkojen käyttöä ongelmanratkaisussa ja erilaisissa elämäntilanteissa. Eheyttävän opetuksen tavoitteisiin sisältyy enemmän kuin pelkkä opintojakson suoritus, esimerkiksi tunteet ja yhteisöllisyys. Eheyttävä opetussuunnitelma ottaa huomioon erilaisten oppijoiden kykytasot ja muut oppimisen edellytykset.⁸⁹ Näihin tavoitteisiin verrattaessa Kulttuurin laajakaista on onnistunut hyvin. Hankkeen laaja-alainen oppimateriaali ja monen erilaisen kulttuurilaitoksen mukanaolo on mahdollistanut oppilaille yhtäläisyyksien näkemisen niin kouluopetukseen kuin omaan elämään. Kulttuurin tuominen osaksi opetusta ja siitä keskusteleminen vaikuttaa nuorten käsityksiin sekä valintoihin myös koulun ulkopuolella.

Kulttuurin laajakaistan vahvuudet hyvänä oppimisympäristönä ovat; poikkeavuus tavanomaisesta kouluympäristöstä, asioiden aitous ja yhteydet alkuperäisiin lähteisiin sekä asiantuntijakulttuureihin. Autenttinen paikka, jossa ihmiset työskentelevät ja jolla on konkreettinen merkitys Suomen kulttuurihistoriassa auttaa oppilaita sijoittamaan kulttuurilaitokset osaksi laajempaa kulttuuria. Kulttuurilaitoksista löytyy myös paljon inspiraation lähteitä ja paljon ainutlaatuisia nähtävää. Oppilaat pääsevät itse kokeilemaan, luomaan ja tekemään työpajoissa ja toiminnallisissa tehtävissä. Haittapuolina oppimisympäristönä toimimiselle on kulttuurilaitosten arvokkuus ja herkkyys ”katsoa saa muttei koskea”. Myös olosuhteet paikoittain rajoittavat

---

⁸⁸ Kumpulainen ym.2009, 80.

⁸⁹ Ruokonen 2007, 26.

kokeilemista ja keskustelemista. Arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa täytyy olla hiljaa ja noudattaa tarkkaan oppaan neuvoja. Omatoimiselle tutkimiselle ei juurikaan ole aikaa taikka tilaa.

Kulttuurin laajakaistan vahvuus oppimisympäristönä on myös sen sähköinen oppimateriaali. Oppiminen ei tapahdu ainoastaan kulttuurilaitoksissa vaan hankkeen verkkosivut toimivat oppimisympäristönä aivan yhtä lailla. Tämä sähköinen oppimisympäristö parantaa hankkeen saavutettavuutta ja monipuolisuutta. Kulttuurin laajakaistan verkkosivuilla on tiedon lisäksi toimintaa. Tehtäviä voidaan tehdä, vaikkei laitoksissa vierailisikaan ja niitä voidaan tehdä niin yksin kuin ryhmässäkin. Sähköinen materiaali sitoo kulttuurilaitoksia sekä koko hankkeen ideaa yhteen.

6.3. Hankkeen lähtökohtiin liittyvät teemat

6.3.1. Nuoret kulttuurin kuluttajina

Yksi Kulttuurin laajakaistan haasteista ja erityisyyksistä on juuri sen kohderyhmä nuoret. Tämä suuria haasteita asettava kohderyhmä tunnetaan usein ihmisinä, joille on tyypillistä se, etteivät he mahdu mihinkään lokeroon. Kuten Kulttuurin laajakaistan palautteistakin käy ilmi, nuoria pidetään usein malttamattomina, rajoja ja valmiita malleja hyväksymättömänä ryhmänä. Heidän on itse päästävä näkemään ja kokeilemaan. Nuoret myös kokevat itsensä hieman hankalaksi ryhmäksi, jota ei ole helppo miellyttää. Oppilaat kertovat huomanneensa ennakkoluulot, epävarmuuden tai pelon nuorisoa kohtaan myös kulttuurilaitosten taholta.

“Olisin toivonut, ettemme olisi olleet niin pelottavia, ei meitä tarvitse pelätä.” X.

Se, että oppilaat eivät kulttuurilaitosvierailulla vaikuta aktiivisilta tai esitä kysymyksiä, ei tarkoita sitä, etteikö heitä kiinnostaisi. Nuoruus on herkkä ikä ja omien tunteiden ja kiinnostusten näyttäminen voi tuntua vaikealta. Kuten eräs opettaja palautteessaan kirjoittaa:

“On myös hyvä ottaa huomioon, että oppilaat ovat usein arkoja kysymään tai kertomaan ja vastaamaan kysymyksiin uudessa ryhmässä tai tilanteessa. Hiljaisuus ei aina tarkoita sitä, etteikö tehtäviin olisi paneuduttu koululla.” XX

Kuten Kaitavuori ja Millerkin ovat todenneet⁹⁰, olisi tärkeää, että nuoria kannustettaisiin mukaan kulttuuriin kokonaisvaltaisemmin, eikä ainoastaan yleisöksi. Olisi tärkeää, että nuoret voisivat itse vaikuttaa, millaista kulttuuriohjelmaa ja palveluita heille tarjotaan. Kulttuurin laajakaista -hankkeessa nuoret eivät ole olleet osana suunnitteluryhmää. Tosin mukana oli opettajia ja muita opetusalan ammattilaisia, jotka tuntevat nuorten kiinnostukset perinpohjaisesti. Nuoret ovat kuitenkin päässeet vaikuttamaan hieman, sillä pilottiryhmien vierailujen jälkeen oppilaita⁹¹ kerättiin palautetta ja sen pohjalta vierailuohjelmaan tehtiin hieman muutoksia. Tämän jälkeen kaikille oppilaille on ollut mahdollisuus antaa palautetta hankkeen toiminnasta verkkosivuilla.

Kulttuurin laajakaista -hankkeen tarkoitus on ollut tehdä tutuksi suomalaista kulttuuriperintöä ja -historiaa eli ylläpitää käsitettä suomalaisuus ja kansallinen identiteetti. Nuoret tarvitsevat tietoa menneisyydestä voidakseen mennä eteenpäin, nähdäkseen kansainvälistyvässä maailmassa omat juurensa, kuuluvuutensa kulttuuriin ja sen historiaan. Koska historian arkistot karttuvat koko ajan, ovat nuoret itsekin muokkaamassa historiaa ja tuleville sukupolville jäävää perintöä. Nuorelle, joka vielä etsii paikkaansa ja miettii tulevaisuuttaan, voi onnistuneella kulttuurilaitosvierailulla olla merkitystä siihen, kuinka nuori sijoittaa itsensä osaksi suomalaista yhteiskuntaa ja sen historiaa. Vaikkakin Kulttuurin laajakaistan oppimateriaali keskittyy nimenomaan erityisen suomalaisina pidettyihin asioihin, korostaa se myös, että me kaikki, jokainen suomalainen voimme osaltamme vaikuttaa siihen millaista nykypäivää tallennetaan ja kenen tarinoita tulevaisuuden Suomessa kerrotaan. Sakarias Sokka toteaaakin *Kansalliset kulttuurilaitokset* -kirjan jälkisanoina: ”Onneksi yhä useampi myös kykenee osallistumaan keskusteluun siitä, mikä on suomalaista. Keskustelu, kanssakäyminen ja rajojen koettelu ovatkin kulttuurin elinvoimaisuuden edellytys.”⁹²

On tärkeää miettiä perustuvatko koulun ja kulttuurilaitosten oppilailleen välittämä yleissivistys tai kulttuuri-ihanteet nyky-yhteiskunnan ja tulevaisuuden haasteisiin vai perinteisiin ja niiden vaalimiseen. Osalle nuorista suhtautuminen esimerkiksi korkeakulttuuriin⁹³ on negatiivista. Ajatukset siitä, ettei korkeakulttuuri ole minua varten, koska en kuulu eliittiin tai minulla ei ole rahaa, koska kulttuuri on kallista, voivat olla nuorten mieliin juurtuneita tai kotoa

---

⁹⁰ Kaitavuori & Miller 2007, 8.

⁹¹ Myös opettajilta ja kulttuurilaitoksissa vierailusta vastanneilta henkilöiltä.

⁹² Sokka 2007. 115.

⁹³ Usein kulttuurista puhuttaessa tehdään jako ”korkean” ja ”matalan” kulttuurin välille. Raja on varsin häilyvä eikä sitä nykyisin juurikaan ole taidemuotojen sekoituessa (Eagleton 2000, 51-51) On silti eroa puhutaanko Kulttuurista vai kulttuurista. Matalan kulttuurin (usein populaari kulttuuri) ajatellaan olevan kaupallista kulttuuria massoille kun taas korkeakulttuuri mielletään eliitille ja älymystölle kuuluvaksi. Korkeakulttuuri pitää sisällään myös käsitteen korkeataide, mikä tarkoittaa kirjallisuutta, musiikkia, kuvataiteita ja teatteria.

opittuja malleja. Kulttuurin laajakaistan avulla nuoret pääsevät vierailemaan laitoksissa, joissa eivät välttämättä aiemmin ole vierailleet ja lähestymään korkeakulttuuria hieman uudesta näkökulmasta. Nuoret pääsevät näkemään, että kulttuurilaitoksissa tehdään myös hyvin arkipäiväisiä töitä ja siellä vierailevat ihmiset ovat ihan normaaleja kansalaisia eikä oopperaan menäkseen tarvita iltapukua. Kulttuurin laajakaistan yksi suuri haaste on ollut poistaa ennakkoluuloja elitistiksi miellettyjä laitoksia kohtaan. Toisaalta hanketta kohtaan voidaan myös esittää elitistisen syytös. Sillä kaikki mukana olevat laitokset edustavat korkeataidetta ja mukaan on valittu ainoastaan historian kansallisiksi nimeämät laitokset⁹⁴. Miksei mukana ole muita kulttuurilaitoksia, löytyyhän suomalaista kulttuuria ja kulttuuriperintöä muistakin laitoksista. Miksei mukana voisi olla esimerkiksi Elokuva-arkisto, Yleisradio tai Design museo? Yhteistyöstä Yleisradion kanssa neuvoteltiin hankkeen suunnitteluvaiheessa, koska se valtakunnallisena kulttuuria tuottavana laitoksena olisi sopinut joukkoon, mutta osallistuminen hankkeeseen ei juuri silloin sopinut Yleisradiolle. Elokuva-arkisto tai Design museo eivät ole mukana, koska mukaan kulttuurikasvatushankkeeseen haluttiin nimenomaan valtakunnallisesti toimivia laitoksia, joilla on virallinen, ”kansallinen” asema yhteiskunnan julkisina laitoksina.

6.3.2. Kansallisen kulttuuriperinnön merkitys

Kansalliset kulttuurilaitokset -kirjan loppusanoissa todetaan, että kulttuuriperinnön tunteminen on tärkeää, jotta ihmiset tietäisivät millaiset heidän taustansa ovat: miksi tietyt asiat ovat niin kuin ovat tai ne tehdään tietyllä tavalla. Yhtä tärkeää on ymmärtää että, kun Suomen kansallisvaltio syntyi, määriteltiin suomalaisuuden tunnusmerkkejä tiettyyn suuntaan. Samalla rajattiin ulkopuolelle ne, jotka eivät sopineet ajan sivistyneistön ihanteisiin.⁹⁵ Nykyään kansainvälisyys ja kulttuurien vuorovaikutus ovat arkipäivää ja monen suomalaisen tausta on monikulttuurinen. Vähemmistön jäsenen voi olla hankala tunnistaa itseään enemmistön kuvissa ja tarinoissa. Vaikka olisi syntynyt Suomessa, puhuisi suomea tai ruotsia ja olisi Suomen valtion kansalainen, yhä useampi suomalainen näyttää ulkoisesti erilaiselta kuin 1800-luvulla rakennettu mielikuva suomalaisista.

Yhtenä Kulttuurin laajakaista -hankkeen tavoitteena on ollut voimistaa koululaisten tietoisuutta omasta kulttuuri-identiteetistä.⁹⁶ Hankkeen avulla pystyvät maahanmuuttajat integroimaan

⁹⁴ Kulttuurin laajakaista -hankkeen projektikuvaus 2006.

⁹⁵ Sokka 2007, 115.

⁹⁶ Kulttuuri-identiteetti määräytyy sosiaalistumisen kautta, jonka perustana ovat koti, historia ja perinteet, tieteet ja taiteet sekä muu sosiaalinen vuorovaikutus. Kulttuuri-identiteetti tarkoittaa sen mieltämistä, mihin kulttuurisesti kuuluu, mikä tuntuu omalta. Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurinen tietoisuus ovat lähekkäisiä käsitteitä. Kumpikin kattaa ne yhteiset piirteet, jotka sitovat yhteen tiettyyn ryhmään ja joiden perus-

itsensä osaksi suomalaista kulttuuria, mutta toisaalta se voi myös erottaa nuoren siitä. Voi-daankin kysyä, pitäisikö maahanmuuttajan edes tuntea itseään suomalaiseksi tai miten suomalaisuutta korostava hanke koetaan maahanmuuttaja nuorten keskuudessa. Entä onko hanke ottanut maahanmuuttajat tarpeeksi huomioon, vai edustaako ja vahvistaako se kaiken kaikkiaan käsitystä yhtenäisestä Suomesta.

Kulttuuri-identiteetti tai kansallinen identiteetti eivät ole staattisia ilmiöitä, koska ympäröivä maailma ja kulttuuri muuttuvat koko ajan. Stuart Hallin mukaan kansallinen kulttuuri on diskurssi, tapa rakentaa merkityksiä, jotka suuntaavat ja järjestävät sekä toimintaamme että käsityksiämme itsestämme. Kansalliset kulttuurit rakentavat identiteettejä tuottamalla merkityksiä ”kansakunnasta”, johon voidaan identifioitua. Kansallinen kulttuuri on moderni ilmiö.⁹⁷ Sen keskeisiä kriteereitä ovat kieli, yhteinen muisti, kertomus yhteisestä alkuperästä ja kansasta sekä traditio. Hall kuitenkin myös kritisoi lähestymistapaa, jossa traditiota pidetään ikään kuin historiattomana ja muuttumattomana kulttuurimuotona, jossa vaikuttaa muuttumaton tai stabiili merkitys tai arvo.⁹⁸ Hall sanoo, itsekin maahanmuuttajan identiteetin omaavana, että suurin ongelma on, että juuri kun opit olemaan maahanmuuttaja, et enää voikaan olla pelkkä maahanmuuttaja, vaan sinusta on tulossa uuden yhteiskunnan jäsen. Maahanmuuttajan tila ei siis ole mitenkään pysyvä. Opetusministeriön selvityksessä Kulttuuri – Tulevaisuuden voima taas sanotaan, että Kulttuurinen vuorovaikutus maahanmuuttajien kanssa on sekä kotoutumisen että sosiaalisen osallisuuden ydin. Se edellyttää maahanmuuttajien ja valtaväestön välisten luonnollisten kontaktien edistämistä ja lisäämistä. Tutustuminen kulttuuriperintöön sekä traditioiden ja arvojen vuorovaikutus lisäävät kotoutumisessa välttämätöntä kulttuurista kielitaitoa.⁹⁹

Sana "dialogi" eli vuoropuhelu ja "toiseus" ovat nousseet useasti esiin puhuttaessa kulttuurin kokemisesta tai vastaanottamisesta. Tavoitteena on ollut lähtökohtaisesti vieraan kulttuurin oman äänen saaminen kuuluviin. Toiseus on itselle tai toiselle tuotettu identiteetti, jonka perusaineiksina on yhteenkuulumattomuus ja vieraus sekä usein toissijaisuus.¹⁰⁰ Kun ihminen kokee, ettei hän itse kuulu johonkin joukkoon, hän pyrkii tiedostamattaankin selittämään tuon joukon omaan ryhmäänsä kuulumattomaksi. Näin mahdollistuu itsensä tulkitseminen ’hyväk-

---

teella ryhmän jäsenet samaistuvat esimerkiksi kansalliseen, alueelliseen tai kulttuuriseen ryhmään. Kulttuuri-identiteettiin kuuluvia asioita ovat mm. tietoisuus itsestä oman kielen ja kulttuurin perusteella, kulttuurinen tietoisuus, joka kehittyy vuorovaikutuksessa toisten kanssa sekä kollektiivinen muisti; Virta 1997, 220.

⁹⁷ Hall 1999, 46.

⁹⁸ Hall 1981, 234.

⁹⁹ Kulttuuri – Tulevaisuuden voima 2009, 28.

¹⁰⁰ Lamminmäki-Kärkkäinen 2002.

si' ja 'normaaliksi', ja 'pahan' ja 'epänormaalin' projisoiminen toiseen.¹⁰¹ Dialogin tarkoitus on oppia ymmärtämään toista, mutta samalla arvostamaan omaa mielipidettä. Vuoropuhelussa tärkeintä on siksi asenne: toisen puolesta ei voi käydä keskustelua, mutta itseään voi sekä tutkistella että haastaa. Dialogi mahdollistaa yhteiskunnallisen ja yksilöllisen tietoisuuden yhdistämisen eli kulttuuriperinnön sisäistämisen. Voidakseen luoda yhdessä jotain uutta ja kehittyäkseen yksilöinä, dialogin osapuolten on oltava valmiita jakamaan omia tulkintojaan mutta myös kyseenalaistamaan niitä yhteiseksi kiinnostuksen kohteeksi valitsemastaan kulttuuriperintökohteesta.¹⁰² Ihminen rakentaa kuvaa itsestään omaksumalla tapoja kulttuuriperinnöstä ja peilaamalla itseään niitä vasten.¹⁰³ Kulttuuriperintö tarjoaa myös ajattelutapoja, vaihtoehtoja opiskella ja oppia. Kulttuuriperintökasvatus edesauttaa ihmisenä kasvamista antaa malleja perinteiden siirtämiseen.

Kulttuurin laajakaista -hankkeessa kansallinen kulttuuriperintö liittyy nimenomaan suomalaiseen sivistykseen ja sen historiaan. Vierailuilla selvitetään, miten meidän suomalaisten kansalliset merkkiteokset kuten Kalevala, Seitsemän veljestä tai Kansallismuseon rakennus ovat syntyneet, ketä henkilöitä niiden taustalla on ja miksi juuri niitä pidetään tärkeinä. Vierailulla kansallisissa kulttuurilaitoksissa oppilaat pääsevät näkemään kansallisen kulttuurin merkkiteoksia keskustelemaan niistä ja löytämään yhteyksiä nykypäivän kulttuuriin ja nuorten omiin kiinnostuksiin. Kulttuurin laajakaistan pyrkimyksenä on nimenomaan yhdistää kulttuurilaitoksia, niiden historiaa, perustamiseen vaikuttaneita henkilöitä sekä niissä esiteltävää kulttuuria ja taidetta. Tärkeää on saattaa hankkeeseen osallistuvien nuorten tietouteen mitä varten erilaiset yhteiskunnan ylläpitämät kansalliset kulttuurilaitokset ovat olemassa, ketä ne palvelevat, mitä laitoksissa tehdään ja miten laitosten palveluita voi käyttää.

6.3.3. Kulttuurilaitokset kansallisen kulttuuriperinnön välittäjinä

Janne Vilkuna on pohtinut kulttuuriperinnön yhteiskunnallista merkitystä ja sitä miksi ihminen haluaa säilyttää ympäristönsä muistoja, kulttuuriperintöään. Hänen mukaansa kyseessä on eräänlainen turvajärjestelmä. On turvallista elää paikassa, kotiseudulla, jossa voi nähdä jälkiä ajan jatkumosta. Ne ovat todisteita siitä, että täällä on elänyt ihmisiä meitä ennen, mikä luo uskoa myös tulevaisuuteen. Vilkuna näkee kulttuuriperintökasvatustyöllä ja niitä toteuttavilla

---

¹⁰¹ Hall 1992, 308.

¹⁰² Sarja 2008, 116.

¹⁰³ Venäläinen 2008, 72.

muistiorganisaatioilla¹⁰⁴ kolme toisiinsa lomittuvaa yhteiskunnallista perustehtävää. Ensiksi yksilö ja yhteisö löytävät niiden avulla ympärillään olevasta todellisuudesta ajan jälkiä. Ne ovat tärkeitä, koska pystymme niiden avulla yhdistämään menneisyyden ja nykyisyyden mielekkäällä tavalla. Pystymme löytämään vastaukset kysymyksiin kuka olen, keitä olemme ja keitä nuo muut ajallisesti ja/tai alueellisesti kaukaiset ihmiset olivat tai ovat. Ajan jäljet osoittavat myös jatkumon, joka on kuin lupaus tulevaisuudesta. Sillä kun ymmärrämme mistä olemme tulossa ja missä olemme, pystymme ehkä myös suunnittelemaan minne menemme. Toinen perustehtävä liittyy edellä mainittuun jatkumoon, sillä se haastaa meidät elämään juuri nyt. Muistiorganisaatioiden tehtävä on näin yllyttää meitä ottamaan vastuun elämästämme, lähimmäisistämme ja ympäristöstämme. Kolmas tehtävä liittyy siihen, että muisti on unohduksen ja kuoleman vastavoima. Sillä yhteisöllisten muistiorganisaatioiden kuin yksityisten ihmisten kokoelmien yksi keskeinen funktio on luoda järjestystä ja turvallisuutta sekavaan ja uhkaavaan maailmaan ja samalla tehdä meistä ajallisista ihmisistä edes vähän jumalten kaltaisia ajattomia.¹⁰⁵

Kulttuuriperintöopetuksen ja Kulttuurin laajakaistan kaltaisten hankkeiden tulevaisuuden haasteena ovat kansainvälisyys, globaalistuminen ja kulttuurien vuorovaikutus sekä muun muassa yleinen kaupallistuminen ja viihteellistyminen. Kansalliset kulttuurilaitokset ovat haasteiden edessä, sillä tulevaisuudessa niiden on yhä selkeämmin artikuloitava tehtävänsä sekä ajankohtaisina julkisen keskustelun paikkoina että kulttuuriperinnön säilyttäjinä, välittäjinä ja uudistajina.¹⁰⁶ Aktiivinen kritiikki, epäkohtien osoittaminen ja keskustelu kulttuuriperinnön tärkeydestä ovat tapoja kehittää kulttuuriperinnön opetusta ja ylläpitämistä. Taiteen ja kulttuurin tehtäväksi voi myös nähdä sen osoittamisen, että kaikella ei tarvitse olla tehtävää. Näin ajateltuna taide ja kulttuuri toimivat hyvinvointivaltion uudistajana juuri silloin, kun ne eivät erityisesti yritä uudistaa mitään ja toimii siis eräänlaisena kilpailusta, kehityksestä, projekteista ja mobilisaatiosta vapaana vyöhykkeenä.¹⁰⁷ Kouluilla ja kulttuuri-instituutioilla on monia mahdollisuuksia kulttuuriperintökasvatuksen toteuttamiseen. Osa kulttuuriperintöopetusta on tiedon välittäminen siitä, miten ja miksi erilaiset instituutiot toimivat. Opetuksessa ei keskeisintä ole määritellä mitä ja miten opetetaan vaan tiedostaa opettavien asioiden kulttuuriset sidonnaisuudet ja tuoda ne esille myös oppijoille.¹⁰⁸

---

¹⁰⁴ Muistiorganisaatioita ovat kirjastot, arkistot ja museot.

¹⁰⁵ Viikuna 2008, 56.

¹⁰⁶ Kaitavuori & Ikonen 2007, 115.

¹⁰⁷ Ojakangas 2007, 19.

¹⁰⁸ Venäläinen 2008, 72.

Taiteen keskustoimikunnan puheenjohtaja Leif Jakobsson on todennut että: ”Suomessa on taideinstituutioita jo ihan tarpeeksi.” Hänen mukaansa kulttuuri tuskin saa enää paljon lisää rahaa lähitulevaisuudessa, joten kaikki raha kannattaa nyt sijoittaa mieluummin sisältöön kuin seiniin.¹⁰⁹ Kulttuurin laajakaista onkin tässä mielessä esimerkillinen hanke, sillä se tuottaa taide- että myös kulttuurilaitoksiin uutta sisältöä, tuo niihin uusia kävijöitä, selventää niiden olemassaoloa sekä edesauttaa laitosten välisen yhteistyön kehittymistä. Monipuolisuus ja yhteistyö tulevat olemaan valttikortteja mietittäessä mikä on kansallisten kulttuurilaitosten rooli tulevaisuuden yhteiskunnassa ja miten toimintaa voidaan kehittää. Kuten kulttuurilaitosten palautteistakin käy ilmi, kulttuurilaitosten henkilökunta uskoo yhteistyöhön ja näkee nimenomaan siinä hankkeen voimavaran. Yhdessä, ideoita jakamalla pystytään tuottamaan paljon parempaa ja vaikuttavampaa toimintaa ja materiaalia kulttuuriperintökasvatukseen. Hankkeen tekijöiden pyrkimys tehdä Kulttuurin laajakaista tunnetuksi myös kulttuurilaitosten johtajille on innovatiivinen idea, jota kautta kouluille suunnattava pedagoginen toiminta on saanut lisänäkyvyyttä. Lisäksi se on kannustanut kulttuurilaitoksia näkemään nuoret potentiaalisena ja tuottavana kohderyhmänä.

---

¹⁰⁹ Helsingin Sanomat 13.1.2010.

7. PÄÄTÄNTÖ

Kulttuurin laajakaista -hanke on toiminut usean vuoden ajan kansallisten kulttuurilaitosten tunnettavuuden parantamiseksi sekä koulujen ja kulttuurilaitosten yhteistyön edistämiseksi. Toiminnalla on ollut vaikutuksia niin kulttuurilaitosten välisen yhteistyön kehittämiseen kuin uusien toimintamallien löytymiseen kouluille suunnattavaan yleisötyöhön.

Kouluille hanke on tarjonnut vaihtoehtoisia oppimisympäristöjä ja hyvin suunniteltua ohjelmaa, jonka soveltaminen kouluopetukseen on toiminut hyvin. Hankkeen kautta saadut positiiviset kulttuurikokemukset sekä ajanmukainen lähestymistapa ja monipuolinen oppimateriaali ovat tehneet kulttuuriperintöä helpommin saavutettavaksi nykyajan nuorille.

Hankkeen aktiivinen toiminta kulttuuriperintökasvatuksen edistämiseksi ja sen arvostuksen ylläpitämiseksi on ollut esimerkillistä. Hankkeen myötä kansallisille kulttuurilaitoksien mahdollisuudet toimivana oppimisympäristöinä ja nykyaikaisina tiedon ja taidon lähteenä on tulleet todistetuksi. Kulttuurilaitosten työntekijät ovat kokeneet hankkeessa mukana olemisen tärkeäksi ja omaa työtä rikastuttavaksi. Pedagogisen vastuun jakautuminen laitoksen sisällä on parantanut laitosten sisäistä yhteistyötä sekä lisännyt kiinnostusta nuorille suunnattuun yleisötyöhön. Hankkeen kautta kulttuurilaitosten työntekijät ovat päässeet näkemään muiden laitosten toimintamalleja ja päässeet jakamaan tietoaan ja osaamistaan muiden kulttuurilaitosten kanssa.

Hankkeen yli kolmivuotisen toiminnan keskeiseksi ongelmaksi muodostui rahoituksen lyhytjänteisyys. Koulut suunnittelevat toimintaansa pitkäjänteisesti ja tilanne, jossa ne eivät tiedä, toimiiko niille tarjottu ohjelma myös seuraavalla lukukaudella, on luonnollisestikin kestävä. Siksi erilaisia mahdollisuuksia toiminnan jatkuvuuden takaamiseksi ja hankkeen pysyvemmän organisoinnin ratkaisemiseksi etsittiin pitkään. Ratkaisuna Kulttuurin laajakaista -hanke siirtyi vuoden 2010 alusta toimimaan Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen Seuran alaisuuteen. Hankkeen rahoituksen etsiminen ja hallinnointi sekä käytännön toimeenpano tapahtuvat seurassa. Hankkeen ohjausryhmä ja KanKu-ryhmä vastaavat kuitenkin edelleen Kulttuurin laajakaista -hankkeen ohjauksesta ja kehittämisestä.

Kulttuurin laajakaista -hanke toimii edelleen ja sen paikka osana kulttuurilaitosten yleisötyötä on vakiintunut. Koska kyse ei ole hankkeen loppuarvioinnista, haluan pitää tutkimuksen avoimena kehityskertomuksena. Ehkä joku muu, joskus myöhemmin kirjoittaa tutkimuksen siitä mikä on hankkeen päätepiste. Tässä vaiheessa Kulttuurin laajakaista -hanke tulee saa-

maan tutkimukseni avulla tietoa onnistumisestaan ja ongelmakohdistaan vuosina 2004–2009. Toivon tutkimukseni hyödyttävän hankkeen ylläpitoa ja kehittämistä. Tutkimukseni myös täyttää toiveen siitä, mitä minulta alun perin harjoittelijana ollessani pyydettiin. Toiveena oli saada Kulttuurin laajakaista -hankkeen saavutukset ja hyöty yleisesti näkyville ja sen historia arkistoiduksi.

Minulle, hankkeen entiselle korkeakouluharjoittelijalle tutkimuksen tekeminen on ollut eräänlainen kehityskertomus. Ensin harjoittelijana ollessani pääsin näkemään hankkeen alkuvaiheen innostuksen ja tulevaisuuden uskon. Myöhemmin, palautetta kerätessäni ja raporttia kirjoittaessani, näin hankkeen sisällölliset ongelmakohdat sekä käytännön toteuttamisen hankaluudet. Nyt kun tutkimukseni on valmis, tunnen, että olen oppinut paljon. On ollut kiinnostavaa seurata, miten pienestä ideasta on syntynyt suuri valtakunnallinen hanke, joka on sitouttanut toimintaansa useita laitoksia ja monia kulttuurikasvatuksen tärkeyteen uskovia ihmisiä. On ollut yllättävää, miten paljon työtä, aikaa, kontakteja ja erityisesti rahaa hankkeen toteuttaminen on vaatinut. Siksi toivonkin hankkeen tulevaisuudelle kaikkea hyvää, niin uskallusta ja uusia ideoita oppimateriaalin kehittämiseen kuin pysyvän rahoituksen löytymistä. Tämä takaisi yhä useamman nuorelle mahdollisuuden osallistua Kulttuurin laajakaistalle.

LÄHTEET

Aaltola, Juhani & Hakala, Juha (toim.) 1994. *Pedagogiikka, tiede ja traditio*. Kokkola: Jyväskylän Yliopisto Chydenius-instituutti.

Anttila, Pirkko 1996. *Tutkimisen taito ja tiedonhankinta*, Hamina: Akatiimi.

Arts and Cultural Education at School in Europe 2009. Education, Audiovisual and Culture Executive Agency.Brussels. EACEA P9 Eurydice.

<http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/113EN.pdf>

Bardy, Marjatta; Haapalainen, Riikka; Isotalo, Merja ja Korhonen, Pekka (toim.) 2007. *Taide keskellä elämää*. Kiasman julkaisuja 106. Like.

Den Kulturelle skolesekken

<http://www.denkulturelleskolesekken.no/oversettelser/brosjyre_engelsk08.pdf>.

Dewey, John 1938. *Experience and Education*. Kappa Delta Pi Lecture Series.

Dewey, John 1966. *Democracy and Education*. New York: The Free Press.

Eagleton, Terry 2000. *The Idea of Culture*. Oxford: Blackwell Publishers Ltd.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2005. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

Hall, Stuart 1990. *Cultural Identity and Diaspora*. In: Rutherford Jonathan (ed) *Identity. Community, Culture, Difference*. London: Lawrence & Wishart, p 222–247.

Hall, Stuart 1999. *Identiteetti*. Tampere: Vastapaino.

Hall, Stuart 1992. *Kulttuurin ja politiikan murroksia*. J. Koivisto, M. Lehtonen, T. Uusitupa ja L. Grossberg (toim.) Tampere: Vastapaino.

Hall, Stuart 2003. *Kulttuuri, paikka, identiteetti*. Teoksessa M. Lehtonen ja O. Löytty (toim.) *Erilaisuus*. Tampere: Vastapaino, 85–128.

Hall, Stuart (edit.) 2006. *Modernity An Introduction to Modern Societies*. Blackwell Publishing.

Hall, Stuart 1981. 'Notes on Deconstructing the Popular' In *People's History and Socialist Theory*, London: Routledge.

Helsingin Sanomat 13.1.2010.

Hirsjärvi, Sirkka & Huttunen, Jouko 1995. *Johdatus kasvatustieteeseen*. 4. uudistettu laitos. Porvoo Helsinki Juva: WSOY.

Huttunen, Laura 2004. *Kasvoton ulkomaalainen ja kokonainen ihminen: marginalisoiva kategorisointi ja maahanmuuttajien vastastrategiat*. Teoksessa *Puhua vastaan ja vaieta – Neuvottelu kulttuurisista marginaaleista*. Toim. A. Jokinen, L. Huttunen ja A. Kulmala. Gaudeamus. Helsinki, 134–154.

Kaitavuori, Kaija & Itkonen, Satu (toim.) 2007. Kansalliset kulttuurilaitokset. Helsinki: SKS.

Kaitavuori, Kaija & Miller, Arja 2007. Nuoret ja kulttuurinen osallisuus. Museopedagoginen yhdistys Pedaali ry. <<http://www.pedaali.fi/images/pdf/pedaali.pdf>>.

Kangas, Anita 2005. Arvioinnin kontekstit kulttuuripoliitikassa. Kulttuurin arviointi ja vaikutusten väylät. Toim. Simo Häyrynen. Helsinki: Cuporen julkaisuja, 103-127.

Kansalliskirjaston kulttuuritoiminta.

<www.kansalliskirjasto.fi/kulttuuritoiminta/tietoutta.html>

Kansallisteatterin teatterikasvatus ja yleisötyö.

<www.kansallisteatteri.fi/etusivu/teatterikasvatus/index_08.php>

Kielitoimiston sanakirja 2004. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 132. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus ja Kielikone Oy.

Kolb, David A. 1984. Experimental learning. Experience as the source of learning and development. A Simon & Scuster Company. Englewood Cliffs, New Jersey.

Kulttuurikurssit. <<http://www.kulttuurikurssit.fi/>>.

Kulttuurikurssit, Opettajan opas luokat 7-9, lukiot ja ammatilliset oppilaitokset.

<http://www.kulttuurikurssit.fi/files/opettajan_opas.pdf>

Kulttuurin laajakaista <www.kulttuurinlaajakaista.fi>.

Kulttuuri –Tulevaisuuden voima. Opetusministeriön julkaisuja 2009:58.

<<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/OPM58.pdf?lang=fi>>.

Kumpulainen, Kristiina; Krokfors, Leena; Lipponen, Lasse; Tissari, Varpu; Hilppö, Jaakko ja Rajala, Antti (CICERO Learning, Helsingin yliopisto, 2009) Oppimisen Sillat – Kohti osallistuvia oppimisympäristöjä.

Känkänen, Päivi & Tiainen, Ulla 2007. Oma tilaa etsimässä. Teoksessa Taide keskellä elämää. Toim. Bardy ym. Kiasman julkaisuja 106. Like.

Lamminmäki-Kärkkäinen, Tanja 2002. Identiteetin kulttuuriprofiili ja toiseuden purkaminen.

<<http://herkules oulu.fi/isbn9514268075/html/t631.html>>

Lampinen, Metti 2010. Kulttuurin laajakaista 2004–2009. Raportti.

<[http://www.kulttuurinlaajakaista.fi/dokumentit/kulttuurin_laajakaista\(2\)_0505101027.pdf](http://www.kulttuurinlaajakaista.fi/dokumentit/kulttuurin_laajakaista(2)_0505101027.pdf)>

Lemmetyinen, Arja 2004. Toimintatutkimus oppimisen strategisesta kehittämisestä Turun kauppakorkea koulussa. Turun kauppakorkean julkaisuja.

<http://info.tse.fi/julkaisut/D/De2_2004.pdf>

Land, S.M. & Hannafin, M.J. 2000. Student-centered learning environments. In D.H. Jonassen – S.M. Land (Eds.) Theoretical foundations of learning environments. Erlbaum, Mahwah.

Myllyniemi, Sami 2009. Taidekohtia Nuorisobarometri 2009. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 97. Nuorisosiain neuvottelukunta, julkaisuja 41. Helsinki: Yliopistopaino Oy.

Opetushallitus. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004.

<http://www02.oph.fi/ops/perusopetus/pops_web.pdf> .

Pihlström, Sami. Pragmatismi. Filosofia.fi (Eurooppalaisen filosofian seura ry). <<http://filosofia.fi/node/2409>> .

Ropo, Eero 2008. Oppimisympäristöt opetuksen ja opiskelun kontekstina. Teoksessa Kulttuuriperintö ja oppiminen. Toim. Päivi Venäläinen. Suomen museoliiton julkaisuja 58. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Pirnes, Esa 2008. Merkityksellinen kulttuuri ja kulttuuripolitiikka. Jyväskylä studies in Education, Psychology and Social Research no 327. Jyväskylän yliopisto.

Rinne, Risto; Kivirauma, Joel ja Lehtinen, Erno 2004. Johdatus kasvatustieteisiin. 5. painos. Juva: WSOY.

Ruohotie, Pekka 2002. Oppiminen ja ammatillinen kasvu. Juva: WS Bookwell Oy.

Rossi-Harto, Anne 2009. Kulttuuria nuorille – millä ehdoilla, kenen toimesta? Teoksessa Myllyniemi 2009. Taidekohtia – Nuorisobarometri 2009. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 97. Nuorisosiain neuvottelukunta, julkaisuja 41. Helsinki: Yliopistopaino Oy.

Ruokonen, Inkeri 2006. Eheyttävää taidekasvatusta koulujen ja kulttuuritoimen välisenä yhteistyönä. Kasvatustieteenpäivät 2006 Oulu.

Ruokonen, Inkeri 2007. Uutta luovaa virtaa opetukseen ja oppimiseen koulun ja kulttuuritoimen yhteistyöllä. Teoksessa Luovuuspedagogiikka. Toim. Visanti ym. Opetushallitus. Helsinki: Erweko.

Räsänen, Marjo 2000. Sillanrakentajat. Kokemuksellinen taiteen ymmärtäminen. Taideteollisen korkeakoulun julkaisu A 28. Jyväskylä: Gummerus.

Räsänen, Marjo 1993. Kuvasta kokemukseksi: Kokemuksellinen oppiminen taidekuvan tarkastelussa. Lisensiaattityö. Helsinki: TaiK. Taidekasvatuksen osaston julkaisuja, tutkimus No.4.

Sarja, Anneli 2008. Teoksessa Kulttuuriperintö ja oppiminen. Toim. Venäläinen. Suomen museoliiton julkaisuja 58. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Sokka, Sakarias 2007. Teoksessa Kansalliset kulttuurilaitokset. Toim. Kaitavuori & Ikonen. Helsinki: SKS.

Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen Seura ry. <<http://www.kulttuuriperintokasvatus.fi/>>.

Suoranta, Juha 2003. Kasvatus mediakulttuurissa. Mitä kasvattajien tulee tietää. Vastapaino. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.

Syrjälä, Leena; Syrjäläinen, Eija; Ahonen, Sirkka ja Saari, Seppo 1996. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Rauma: Kirjayhtymä.

Venäläinen Päivi (toim.) 2008. Kulttuuriperintö ja oppiminen. Suomen museoliiton julkaisuja 58. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Vilkuna, Janne 2008. Teoksessa Kulttuuriperintö ja oppiminen. Toim. Venäläinen. Suomen museoliiton julkaisuja 58. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. 56.

Virta, Arja 1997. Media nykypäivän koulutuksessa. Osa 1 / Ainedidaktiikan symposiumi Helsingissä perjantaina 14.2.1997. Toim. Seppo Tella.

Visanti, Marja-Liisa; Järnefelt, Heljä ja Bäckman, Pia (toim.) 2007. Luovuuspedagogiikka 2. Opetushallitus. Helsinki: Erweko.

Väkevä, Lauri 2004. Kasvatuksen taide ja taidekasvatus. Estetiikka ja taidekasvatuksen merkitys John Deweyn naturalistisessa pragmatismissa. Kasvatustieteiden tiedekunta, Kasvatustieteiden ja opettajan- koulutuksen yksikkö, Oulun yliopisto.

Painamattomat lähteet/ muut lähteet

Kaija Kaitavuoren haastattelu 18.12.2007.

Päivi Venäläinen sähköposti kirjeenvaihto 24.2.2010.

Kulttuurin laajakaistan projektikuvaus 2006.

Hankkeen arkistomateriaali ja koulutusmateriaali.

LIITTEET**LIITE 1. Sähköpostikysely kulttuurilaitoksille 1 (syksy 2007)****TAUSTATIEDOT**

1. Nimesi?
2. Missä kulttuurilaitoksessa työskentelet?
3. Mikä on työnkuvasi kulttuurilaitoksessa ja kauanko olet laitoksessa työskennellyt?
4. Montako henkilöä laitoksestasi osallistuu aktiivisesti Kulttuurin laajakaista -hankkeen toteuttamiseen?
5. Kuinka Kulttuurin laajakaistan toteuttaminen sopii työtehtäviisi ja onko se vaikuttanut ammatti-identiteettiisi?
6. Millaista yleisötyötä laitoksestasi on ollut ennen kulttuurin laajakaistaa? Minkälaisia tavoitteita yleisötyöllä on ollut ja kuka sen toteuttamisesta on vastannut?
7. Milloin yleisötyön tekeminen laitoksestasi on aloitettu?

KULTTUURIN LAAJAKAISTA JA YLEISÖTYÖ

8. Onko hankkeen kohderyhmä mielestäsi laitoksesi kohderyhmään sopiva?
9. Miten vierailut kulttuurilaitoksestasi ovat muuttuneet hankkeen kuluessa?
10. Onko hanke tuonut pysyviä muutoksia laitoksesi yleisötyöhön?

ARVIOINTIA

11. Mitä ongelmia on ollut hankkeen toteutuksessa/suunnittelussa?
12. Mitkä ovat mielestäsi hankkeen vahvuudet ja missä on onnistuttu hyvin?
13. Mitkä hankkeella on mielestäsi saavutettu?
14. Mitä hankkeessa mielestäsi pitäisi kehittää?
15. Millaiseksi olet kokenut kulttuurilaitosten välisen yhteistyön?

TULEVAISUUS

16. Onko hankkeella ollut odottamattomia seurauksia?
17. Millaista keskustelua hankkeesta on käyty kulttuurilaitoksen sisällä? Onko kulttuurilaitosten johtajien tapaaminen lisännyt keskustelua kulttuurikasvatuksesta?
18. Aiotteko jatkaa kulttuurikasvatuksen kehittämistä laitoksesanne?
19. Muita kommentteja?

LIITE 2: Sähköpostikysely kulttuurilaitoksille 2 (syksy 2009)

1. Onko/Miten Kulttuurin laajakaista vaikuttanut kulttuurilaitoksesi pedagogiseen toimintaan?
2. Onko laitoksesi pedagogiseen toimintaan tullut muuten merkittäviä uudistuksia viime aikoina?
3. Miten laajakaista –hanke eroaa muusta laitoksesi pedagogisesta toiminnasta? Mikä tekee laajakaistasta erityisen?
4. Onko Kulttuurin laajakaista –hanke mielestäsi suunnattu oikealle kohderyhmälle?/olisiko kohderyhmää tarvetta laajentaa?
5. Mitkä ovat Laajakaistan vahvuudet?
6. Entä suurimmat ongelmat/hankaluudet?
7. Millaisia vaikutuksia kulttuurilaitosten välisellä yhteistyöllä on ollut? esim. omaan työhösi, laitoksesi toimintaan tai muihin projekteihin?
8. Miten hanke on mielestäsi kehittynyt vuosien aikana? Missä määrin hankkeelle asettamasi toiveet ja odotukset ovat toteutuneet?
9. Miten kehittäisit Laajakaistaa ja millaisena näet hankkeen tulevaisuuden?
10. Muita kommentteja?

LIITE 3: Webropol-palautetekysely opettajille

1. Kulttuurilaitos, johon ryhmä tutustui

- Kansallisarkisto
- Kansalliskirjasto
- Suomalaisen Kirjallisuuden Seura (SKS)
- Suomen kansallismuseo
- Kansallisooppera
- Kansallisteatteri
- Svenska Litteratursällskapet (SLS)
- Svenska Teatern
- Ateneum- Kiasma- Kuvataiteen keskusarkisto
- Ateneum – Sinebrychoffin taidemuseo –Kuvataiteen keskusarkisto

2. Mihin oppiaineeseen ja kurssiin hyödynsit Kulttuurin laajakaista -materiaalia?

3. Mitä Kulttuurin laajakaista -materiaalia hyödynsit opetuksessa?

- verkkosivuilla olevia tehtäviä
- Kansalliset kulttuurilaitokset -kirja
- opintovierailu

4. Mitä mieltä olet Kulttuurin laajakaista -materiaalista?

(1= täysin erimieltä, 2= jokseenkin erimieltä, 3= jokseenkin samaa mieltä, 4= täysin samaa mieltä)

On hyvä, että ohjelman sisältö on pyritty linkittämään OPS:n tavoitteisiin ja sisältöihin. Kulttuurin laajakaista -materiaali vastaa hyvin oppiaineen sisältöjä. Tutustuminen kulttuurilaitokseen liittyi hyvin meneillään olleeseen kurssiin. Kulttuurin laajakaista oli helppo sisällyttää oppiaineen kursseihin.

5. Mitä mieltä olet yleisesti Kulttuurin laajakaista-ohjelmasta?

(1=huono, 2= tyydyttävä, 3= hyvä, 4= erinomainen)

Tavoite tehdä kansallisten kulttuurilaitokset tutuiksi
Ohjelman rakenne (ennakkotehtävät-vierailu-jatkotehtävät)
Kansalliset kulttuurilaitokset –kirja
Ennakko -ja jatkotehtävät
Vierailu kulttuurilaitoksessa

6. OSALLISTUVAT OPPILAAT

6.1 Minkä ryhmän kanssa hyödynsit Kulttuurin laajakaista -materiaalia?

6.2 Tälle ryhmälle Kulttuurin laajakaista –materiaali

- soveltui hyvin
- oli vaativa
- oli liian helppo

7. Montako ryhmää koulustanne toteutti opintovierailun tutustumiskohteena olevaan kulttuurilaitokseen?

8. Miten valmistautuminen Kulttuurin laajakaista- ohjelmaan sujui?

(1= täysin erimieltä, 2= jokseenkin erimieltä, 3= jokseenkin samaa mieltä, 4= täysin samaa mieltä)

Yhteistyö ohjelmaan osallistuvien opettajien kesken sujui hyvin. Oppilaat oli helppo motivoida tutustumaan kansallisiin kulttuurilaitoksiin. Verkkosivuilta sai kaiken tarvittavan tiedon.

9. OPETUSMATERIAALI

9.1 Mitkä ennakkotehtävät toteutitte?

- Kirjallisuustehtävän
 Selvitä -tehtävän
 Sisältö -tehtävän

9.3 Mitä mieltä verkkosivuilla olevista tehtävistä?

(1= täysin erimieltä, 2= jokseenkin erimieltä, 3= jokseenkin samaa mieltä, 4= täysin samaa mieltä)

Tehtävät oli helppo toteuttaa koulussa.

Tehtävää oli vaivatonta soveltaa opetuksessa.

Tehtävä oli liian laaja.

Kysymykset olivat oppilaille vaikeita.

Kulttuurilaitoksen verkkosivuilta oli helppo etsiä vastaukset kysymyksiin.

10. VIERAILU KULTTUURILAITOKSESSA

10.1 Mitä mieltä olet seuraavista vierailuun liittyvistä väittämistä?

(1= täysin erimieltä, 2= jokseenkin erimieltä, 3= jokseenkin samaa mieltä, 4= täysin samaa mieltä)

Vierailupäivät kulttuurilaitoksiin oli helppo järjestää koulussa.

Vierailun järjestäminen tuottajan kanssa toimi hyvin.

Olisin mieluummin sopinut vierailusta suoraan kulttuurilaitoksien kanssa.

10.2 Osallistuvan ryhmän koko oli mielestäni

- sopiva
 liian suuri
 liian pieni

10.3 Vierailun pituus oli

- sopiva
 liian lyhyt
 liian pitkä

10.4 Vierailun aikataulu oli

- sopiva
 liian tiukka
 liian väljä

10.5 Mitä mieltä olit vierailusta kulttuurilaitoksessa ?

(1=täysin erimieltä, 2= jokseenkin erimieltä, 3= jokseenkin samaa mieltä, 4= täysin samaa mieltä)

Kulttuurilaitoksessa oli valmistauduttu hyvin vierailuunne.

Laitoksen esittely oli mukaansatempaava.

Esittelyssä oli liian paljon puhetta.

Oli mielenkiintoista tavata eri alan työntekijöitä kierroksen aikana.

Kierros kulttuurilaitoksen eri tiloissa oli kiinnostava.

Toiminnallinen tehtävä oli kiinnostava.

Toiminnallinen tehtävä oli oppilaiden tieto -ja taitotasoon sopiva.

Esitys on olennainen osa esittävän taiteen laitoksen vierailua.

10.6 Mitä mieltä olit ennako- ja jatkotehtävistä suhteessa opintovierailuun?

(1=täysin erimieltä, 2= jokseenkin erimieltä, 3= jokseenkin samaa mieltä, 4= täysin samaa mieltä)

Kirja pohjusti hyvin vierailua.

Verkkosivuilla olevat tehtävät pohjustivat hyvin vierailua.

Jatkotehtävien kautta oli hyvä käydä läpi vierailusta saatuja kokemuksia.

Jatkotehtävät olivat turhia.

11. YHTEENVETO

11.1 Koulussa toteutettiin yhteenveto kansallisista kulttuurilaitoksista kaikkien Kulttuurin laajakaista-ohjelmaan osallistuneiden ryhmien kesken

- kyllä
 ei

11.2 Miten yhteenveto toteutettiin koulussa?

12. Mistä sait tiedon Kulttuurin laajakaistasta?

- oppilaitoksen rehtorilta
 tiedotteesta/esitteestä
 oman aineenopettaja järjestön kautta
 jonkin kulttuurilaitoksen verkkosivujen kautta
 Opetushallituksen verkkosivuilta
 Kollegalta
 Opettaja-lehdestä
 Kansalliset kulttuurilaitokset -kirjan kautta
 muualta

13. Muita kommentteja/ parannusehdotuksia?

LIITE 4: Webropol-palautekysely oppilaille

1. Missä koulussa olet?

- Yläkoulussa
 Lukiossa
 Ammattioppilaitoksessa

1. Mihin kulttuurilaitokseen tutustuit?

- Kansallisarkisto
 Kansalliskirjasto
 Suomalaisen Kirjallisuuden Seura (SKS)
 Suomen kansallismuseo
 Kansallisooppera
 Kansallisteatteri
 Svenska Litteratursällskapet (SLS)
 Svenska Teatern
 Ateneum- Kiasma- Kuvataiteen keskusarkisto
 Ateneum – Sinebrychoffin taidemuseo –Kuvataiteen keskusarkisto

2. Millä tavalla tutustuitte kulttuurilaitokseen?

- Teimme Kulttuurin laajakaistan -verkkosivuilla olevia tehtäviä.
 Luimme Kansalliset kulttuurilaitokset -kirjaa.
 Teimme opintovierailun kulttuurilaitokseen.

3. Mihin oppiaineeseen vierailunne liittyi?

5. Mitä mieltä olit kulttuurilaitokseen tutustumisesta?

(1= olen täysin eri mieltä , 2= olen jokseenkin eri mieltä, 3= olen jokseenkin samaa mieltä, 4= olen täysin samaa mieltä)

Kulttuurilaitokseen oli kiinnostavaa tutustua.

Kulttuurilaitokseen tutustuminen toi vaihtelua normaaliin koulunkäyntiin.

Kulttuurilaitokseen tutustuminen liittyi hyvin muuhun opetukseen.

5.1 Mikä kulttuurilaitokseen tutustumisessa oli mielenkiintoisinta?

5.2 Mitä luulet, miksi tutustuitte kansallisiin kulttuurilaitoksiin?

6. OPETUSMATERIAALI

6.1 Toteutitteko ennen vierailua kulttuurilaitokseen liittyviä ennakkotehtäviä?

- kyllä
 ei

6.2 Mitä mieltä olit ennakkotehtävistä?

(1= olen täysin eri mieltä, 2= olen jokseenkin eri mieltä, 3= olen jokseenkin samaa mieltä, 4= olen täysin samaa mieltä)

Tehtävät innostivat tutustumaan kulttuurilaitokseen.

Tehtävät auttoivat ymmärtämään, mitä kulttuurilaitoksissa tehdään.

Tehtävät eivät liittyneet oppiaineen muuhun opetukseen.

Verkkotehtävien avulla oli hyvä tutustua kulttuurilaitokseen ennen vierailua

Tehtävät olivat liian vaikeita.

6.3 Tutustuitteko Kansalliset kulttuurilaitokset -kirjaan?

- kyllä
 ei

6.4 Mitä mieltä olit Kansalliset kulttuurilaitokset -kirjasta?

(1= olen täysin eri mieltä, 2= olen jokseenkin eri mieltä, 3= olen jokseenkin samaa mieltä, 4= olen täysin samaa mieltä)

Kirja esitteli Kansalliset kulttuurilaitokset kiinnostavasti.

Kirjan teksti oli vaikeaa.

Kirja oli ulkoasultaan onnistunut.

7.1 Mitä mieltä olit vierailusta kokonaisuudessaan?

Valitse numeroista se, joka on lähinnä sinun mielipidettäsi väitteestä. (1= olen täysin eri mieltä, 2= olen jokseenkin eri mieltä, 3= olen jokseenkin samaa mieltä, 4= olen täysin samaa mieltä)

Kulttuurilaitoksen esittely oli mielenkiintoinen.

Esittelyssä oli liian paljon puhetta.

Kierros kulttuurilaitoksen eri tiloissa oli kiinnostava.

Oli mielenkiintoista tavata kulttuurilaitoksessa työskenteleviä ihmisiä.

Oli hyvä, että vierailuun liittyi toiminnallinen tehtävä.

Toiminnallinen tehtävä oli kiinnostava.

Oli hienoa päästä katsomaan esitystä (teatterissa tai oopperassa).

Pidin esityksestä.

Vierailu poisti ennakkoluuloja kulttuurilaitoksia kohtaan.

Opin vierailusta uusia asioita

Uskon käyttäväni kulttuurilaitosten palveluja myös tulevaisuudessa.

7.2 Mitä vierailussa olisi voinut tehdä toisin tai mitä jäit kaipaamaan?

7.3 Anna kouluarvosana (4-10) kulttuurilaitoksessa vierailulle.

7.4 Toteutitko vierailun jälkeen jatkotehtäviä?

- kyllä
 ei

7.5 Mitä mieltä olit jatkotehtävistä?

Valitse numeroista se, joka on lähinnä sinun mielipidettäsi väitteestä. (1= olen täysin eri mieltä, 2= olen jokseenkin eri mieltä, 3= olen jokseenkin samaa mieltä, 4= olen täysin samaa mieltä)

Yhteenveto oli hyvä tapa kerrata tietoja ja kokemuksia kulttuurilaitoksesta.

Vierailun jälkeen tehdyt tehtävät olivat turhia.

8. Anna kouluarvosana (4-10) Kulttuurin laajakaistan verkkosivuille

9. Anna kouluarvosana (4-10) Kulttuurin laajakaista -kansalliset kulttuurilaitokset kirjalle

10. Muita kommentteja/ parannusehdotuksia?

LIITE 5: Kansalliset kulttuurilaitokset -ryhmässä (KanKu) mukana olleet henkilöt

Ylitarkastaja	Christina Forssell	Kansallisarkisto
Tutkija	Lumikki Jokinen	Kansallisarkisto
Kirjastonhoitaja	Esko Rahikainen	Kansalliskirjasto
Kulttuurikoordinaattori	Inkeri Pitkäranta	Kansalliskirjasto
Erityisasiantuntija	Heljä Järnefelt	Opetushallitus
Apulaistutkija	Hanna Forssell	Suomen kansallismuseo
Apulaistutkija	Hanna Palonen	Suomen kansallismuseo
Tutkija	Marjut Lamminen	Suomen kansallismuseo
Yleisöyhteistyön tuotantoassistentti	Malla Vanhanen	Suomen Kansallisooppera
Yleisöyhteistyön osastopäällikkö	Ulla Laurio	Suomen Kansallisooppera (Puheenjohtaja 10/08 alkaen)
Teatterikuraattori	Pirjo Virtanen	Suomen Kansallisteatteri
Viestintäassistentti	Laura Tikkanen	Suomalaisen Kirjallisuuden Seura
Viestintäpäällikkö	Sirkka-Liisa Mettomäki	Suomalaisen Kirjallisuuden Seura
Programchef	Agneta Rahikainen	Svenska litteratursällskapet i Finland
Arkivarie	Nelly Laitinen	Svenska litteratursällskapet i Finland
Arkistonhoitaja	Birgitta Karlsson	Svenska Teatern
Dramaturgi	Hanna Åkerfelt	Svenska Teatern
Vastaava museolehtori	Anja Olavinen	Valtion taidemuseo, Ateneumin taidemuseo
Museolehtori	Erica Othman	Valtion taidemuseo, Ateneumin taidemuseo
Palveluesimies	Outi Pitkänen	Valtion taidemuseo, Ateneumin taidemuseo
Museoassistentti	Päivi Matala	Valtion taidemuseo, Nykytaiteen museo Kiasma (Tuottaja 11/08 - 3/09)
Museolehtori	Minna Raitmaa	Valtion taidemuseo, Nykytaiteen museo Kiasma
Museolehtori	Kaija Kaitavuori	Valtion taidemuseo, Nykytaiteen museo Kiasma (puheenjohtaja 2005 - 10/08)
Amanuenssi	Veikko Pakkanen	Valtion taidemuseo, Kuvataiteen keskusarkisto
Museolehtori	Leena Hannula	Valtion taidemuseo, Sinebrychoffin taidemuseo
	Satu Itkonen	Tuottaja 2005 - 4/06
	Päivi Venäläinen	Tuottaja 4/06 - 8/07
	Anna-Maria Wiljanen	Tuottaja 8/07 - 11/08
	Hanna Lämsä	Tuottaja 3/09 - 11/09
	Tuija Lindholm	Tuottaja 11/09 alkaen

Asiantuntija- ja tukiryhmä

Kaija Kaitavuori, (Valtion taidemuseo, Kehys, Kulttuurin laajakaista)
 Jukka Rantala (Helsingin yliopisto, SOKLA, historia)
 Marja Hollo (Opetushallitus, ammatilliset kulttuurialat)
 Heljä Järnefelt (Opetushallitus, Tammi-verkosto, Lähde-hanke)
 Pirjo Sinko (Opetushallitus, äidinkieli)
 Kristina Kaihari-Salminen (Opetushallitus, yleissivistävä opetus, historia)
 Eija Kauppinen (Opetushallitus, musiikki)
 Eira Kasper (Vaskivuoren lukio, rehtori, Lähde-hankkeen ohjausryhmä)
 Hilka Lamberg (Viikin normaalikoulu, äidinkieli)
 Ulla Laurio (Suomen Kansallisooppera, Oop!, Kulttuurin laajakaista)
 Sampo Suihko (Kuntayhtymä, ammatilliset oppilaitokset)
 Simo Juntunen (Keski-Espoon koulu, rehtori)
 Marita Brace (Meilahden yläaste (hankkeen pilottikoulu, kuvataide)
 Marjut Siro (Langinkosken lukio (hankkeen pilottikoulu), kuvataide)
 Satu Huotari (Riihimäen yläaste(hankkeen pilottikoulu), ruotsi)

Ammattikoulutuksen asiantuntijaryhmä

Jussi Kaatrasalo , Taitajakisat 2008
 Ulla-Riikka Kutvonen, Omnia
 Leena Wiikari, Omnia
 Tuula Salmela, Länsi-Uudenmaan koulutuskeskus
 Marja Hollo, Opetushallitus
 Sampo Suihko, Omnia
 Tellervo Tarko, SAK

LIITE 6: Hankkeen kustannukset sekä saadut avustukset 2005–2009

Rahoittaja	Omarahoitus	Avustukset
2005 Kulttuurilaitokset Hankkeen suunnittelu ja käynnistys virkатыönä	26 280 €	
2006 Kulttuurilaitokset Laitoskohtainen suunnittelu ja materiaalien toimitus, pilottikoulut	66 440 €	
Ympäristöministeriö Kansalliset kulttuurilaitokset -julkaisun painokuluihin		10 000 €
Svenska Kulturfonden Våra nationella kulturinstitutioner -julkaisun käännökseen ja painatukseen		10 000 €
FILI –Suomen kirjallisuuden tiedotuskeskus Julkaisun käännöskuluihin		1 557,38 €
Suomen kulttuurirahasto Tuottajan palkkioon, julkaisun toimittamiseen, esitteen suunnitteluun ja painatukseen, verkkosivuston toteuttamiseen ja ylläpitoon, pilottikouluihin, markkinointi- ja koulutuskuluihin		60 000 €
2007 Kulttuurilaitokset Virkатыönä tehtävä kouluyhteistyö ja kehittäminen	39 650 €	
Suomen kulttuurirahasto Tuottajan palkkioon, käyntikohteiden kuluihin, opettajien koulutuksiin, tiedotus-, toimisto- ja hallintokuluihin		40 000 €
2008 Kulttuurilaitokset Virkатыönä tehtävään kouluyhteistyöhön ja kehittämiseen	38 300 €	
Konstsamfundet Ruotsinkieliseen toimintaan		5 000 €
2009 Kulttuurilaitokset Virkатыönä tehtävään kouluyhteistyöhön ja yleisötyön kehittämiseen	38 300 €	
Opetusministeriö, tiedeosasto Tuottajan palkkioon, evaluointiin, käyntikohteiden kuluihin, opettajien koulutuksiin, tiedotus-, toimisto- ja hallintokuluihin		35 000 €
	208 970 €	161 557,38 €
Neljän vuoden aikana hanke on saanut ulkopuolisia avustuksia kaikkiaan 161 557,38 €		

